

Børnebortførelser

Redegørelse afgivet af
udvalget for børnebortførelser

Indledende bemærkninger

Bortførelsessager er sjældent ukomplicerede og har store menneskelige omkostninger til følge. Til overvejelse af behovet for at udarbejde retningslinjer for, hvordan sagerne skal håndteres, nedsatte Justitsministeriet i maj 2003 børnebortførelsesudvalget. I udvalgets kommissorium fremhæves det, at mægling mellem parterne må antages at være at foretrække frem for konfrontationen i retten.

- 1.1. Udvalgets nedsættelse
- 1.2. Sammenfatning af udvalgets overvejelser og anbefalinger

1.1. Udvalgets nedsættelse og arbejde

Børnebortførelsesudvalget blev nedsat af Justitsministeriet i maj 2003 med den opgave at foretage en vurdering af, om de danske myndigheders håndtering af sager om tilbagegivelse af børn, der ulovligt er bragt fra udlandet til Danmark, kan styrkes. Udvalget fik følgende kommissorium:

”1. Danmark tiltrådte i 1991 Haagerkonventionen af 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser og Europarådskonventionen af 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser. Formålet med konventionerne er at forebygge internationale børnebortførelser og at sikre bortførte børns tilbagevenden til det land, de er bortført fra, medmindre det er åbenbart, at en tilbagegivelse vil være i strid med barnets bedste. Konventionerne er gennemført i dansk ret ved lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser) (børnebortførelsesloven). De danske myndigheder har siden 1991 behandlet omkring 100 sager om tilbagegivelse af børn, der er bragt fra udlandet til Danmark.

Erfaringerne viser, at disse sager ofte har meget store menneskelige omkostninger for alle de implicerede parter, herunder også for den af forældrene, der har bragt barnet til Danmark. Den pågældende forælder er ikke altid klar over, at vedkommende har begået en ulovlig handling, og den pågældende har ofte den opfattelse, at vedkommende har handlet til barnets bedste.

I forskellig sammenhæng har der været rejst debat om de danske myndigheders håndtering af disse sager, og der har været udtrykt ønske om klarere regler på området.

Justitsministeriet har på denne baggrund besluttet at nedsætte et udvalg med den opgave at foretage en vurdering af, om de danske myndigheders håndtering af disse sager kan styrkes.

2. Børnebortførelsesloven fastsætter nærmere regler for behandlingen af sager om tilbagegivelse af børn, der ulovligt er bragt til eller tilbageholdes i Danmark.

Afgørelsen af, om et barn skal tilbagegives, træffes af domstolene, jf. lovens § 10. For at sikre samarbejdet kræver begge konventioner

imidlertid, at der udpeges en centralmyndighed. I Danmark er Civilretsdirektoratet udpeget som centralmyndighed. Efter konventionerne er centralmyndighedens opgave overordnet set at sikre, at konventionsforpligtelserne overholdes, og at bortførte børn bringes tilbage.

I børnebortførelseslovens § 3 findes alene en overordnet beskrivelse af den danske centralmyndigheds opgaver. Af forarbejderne fremgår, at man har valgt at udforme centralmyndighedens forpligtelser generelt, idet centralmyndighedernes opgaver ifølge konventionsteksterne er omfattende og affattet med henblik på at opnå det overordnede mål at fremskynde sagsbehandlingen. I § 3, stk. 2, er der en bemyndigelse til justitsministeren til at fastsætte nærmere regler om centralmyndighedens virksomhed. Denne hjemmel er imidlertid aldrig udnyttet.

Børnebortførelsesområdet er særegent derved, at en administrativ myndighed, Civilretsdirektoratet, som centralmyndighed har en række opgaver i forhold til sager, som behandles ved domstolene, og at direktoratet ikke optræder som part eller partsrepræsentant i disse sager.

I lyset heraf kan der være behov for at opstille klare regler for samspillet mellem centralmyndigheden og domstolene, herunder regler for i hvilket omfang centralmyndigheden bør efterprøve oplysninger, som fremkommer fra den anmodende forælder, inden oplysningerne videresendes til domstolene, samt regler for hvorledes direktoratets opgaver i øvrigt afgrænses over for de opgaver, der varetages af domstolene.

Efter Haagerkonventionens artikel 7 skal centralmyndighederne enten direkte eller gennem mellemlidende tage alle passende forholdsregler for at sikre den frivillige tilbagegivelse af barnet eller tilvejebringe en forligsmæssig løsning. I Danmark overlades det normalt til fogedretten at søge at opnå en sådan frivillig tilbagegivelse.

Udvalget bør vurdere, om og i givet fald hvordan mæglingfunktionen kan styrkes. Udvalget bør i sine overvejelser tage udgangspunkt i, at en frivillig aftale mellem forældrene må antages at være at foretrække frem for en retlig afgørelse, og at dette bør understøttes af de danske myndigheder, men at dette hensyn skal afvejes over for hensynet til, at tilbagegivelsen ikke forsinkes unødigt og hensynet til, at parternes retsstilling ikke i øvrigt forringes, f.eks. ved at bortføreren ”går under jorden” med barnet.

3. De danske domstole indtager en central rolle i behandlingen af sagerne om internationale børnebortførelser, og der stilles store krav til den enkelte foged. Heroverfor står, at den enkelte foged kun sjældent vil kunne trække på egne erfaringer fra tidligere sager henset til, at antallet af sager, som de danske fogedretter behandler, er relativt beskedent. Efter retsplejelovens § 17 a påhviler ansvaret for, at en sag behandles af en person med den fornødne viden og erfaring, dommeren ved det pågældende embede (ved flerdommerembeder den administrerende dommer eller præsidenten).

I maj 2001 har det Permanente Bureau under Haagerkonferencen oprettet en database (INCADAT). Databasen indeholder en gengivelse af et stort antal principielle afgørelser, truffet af de nationale domstole i de forskellige konventionsstater vedrørende anvendelsen af Haagerkonventionen. Herudover har Domstolsstyrelsen i 2001 udpeget en såkaldt kontaktdommer, der kan yde generel rådgivning til de danske fogeder om konventionen.

Udvalget bør vurdere, om disse initiativer er tilstrækkelige til at sikre, at de danske domstole har den fornødne viden om og indsigt i området.

Børnebortførelseslovens kapitel 5 indeholder visse særlige regler om domstolens behandling af børnebortførelsessager. Herudover gælder de almindelige tvangsfuldbyrdsregler i retsplejelovens kapitel 45, 46 og navnlig kapitel 48.

Udvalget bør ligeledes vurdere, om der i videre omfang er behov for at fastsætte særlige regler for domstolens behandling af disse sager, herunder om der er behov for særlige regler om mundtlig forhandling ved kære til landsretten.

4. I situationer, hvor det er uvist, hvor barnet befinder sig, vil politiet ofte blive inddraget med henblik på at få fastslået barnets opholdssted. På tilsvarende måde kan politiets bistand være nødvendig ved politifremstilling for retten eller ved tvangsfuldbyrdelse af en afgørelse om tilbagegivelse.

De sociale myndigheder vil ligeledes i visse tilfælde blive inddraget i sager om børnebortførelser. Det kan være tilfælde, hvor fogedretten i medfør af børnebortførelseslovens § 17 beslutter, at barnet under sagen skal anbringes på et neutralt sted ved de sociale myndighe-

ders foranstaltning, hvis det skønnes nødvendigt for at sikre barnets tilstedeværelse. Også i forbindelse med den faktiske tilbagegivelse af barnet kan det være hensigtsmæssigt at inddrage de sociale myndigheder, ligesom disse myndigheders medvirken kan være nødvendig i forbindelse med tvangsfuldbyrdelsen af en afgørelse om tilbagegivelse.

For såvel politiet som de sociale myndigheder gælder, at det er vigtigt, at disse myndigheder yder en hurtig og effektiv indsats, da behovet for deres indsats ofte udspringer af forhold, som er meget belastende for alle de implicerede parter og ikke mindst barnet. Samtidig er det vigtigt, at indsatsen i det omfang, det er nødvendigt at anvende tvangsmidler, gennemføres så skånsomt som muligt af hensyn til barnet.

Udvalget bør derfor også vurdere, om der er behov for at styrke disse myndigheders indsats i børnebortførelsessager.

Udvalget skal i sit arbejde tage udgangspunkt i en gennemgang af et antal konkrete sager, herunder sagen vedrørende Kirsten Chesnut. Udvalget bør i sit arbejde endvidere inddrage udenlandske erfaringer med behandlingen af sager om tilbagegivelse af børn efter konventionerne, ligesom udvalget bør inddrage de forslag til "Guide to Good Practice", som blev behandlet på Haagerkonferencens møde i Haag i september 2002.

Udvalget bør fremsætte forslag til en administrativ regulering af Civilretsdirektoratets opgaver som centralmyndighed. Udvalget kan endvidere komme med forslag til lovændringer."

Ved kongelig resolution af 2. august 2004, blev nogle af Civilretsdirektoratets sagsområder, herunder international børnebortførelse, overført fra Justitsministeriet til det nyoprettede Ministerium for Familie- og Forbrugeranliggender. Da overførelsen og den endelige etablering af styrelser m.v. i det nye ministerium skete på et tidspunkt, hvor udvalgsarbejdet næsten var afsluttet, er der i redegørelsen henvist til Civilretsdirektoratet som centralmyndighed. Det bemærkes, at den del af Civilretsdirektoratet, som bl.a. fungerede som centralmyndighed, den 24. september 2004 har skiftet navn til Familiestyrelsen.

Børnebortførelsesudvalget har ved afgivelsen af redegørelsen haft følgende sammensætning:

Landsdommer Lis Sejr (udpeget som formand af Justitsministeriet)

Dommer Birgitte Holmberg Pedersen (udpeget efter indstilling fra Børnerådet)

Politimester Ole Scharf (udpeget efter indstilling fra Politimesterforeningen)

Konstitueret retsassessor Helle Jardorf (udpeget efter indstilling fra Dommerfuldmægtigforeningen)

Afdelingschef Joan Nielsen (udpeget efter indstilling fra Foreningen af Socialchefer i Danmark)

Docent, dr. jur. Vibeke Vindeløv (personligt udpeget som universitetsforsker)

Adjunkt, cand.jur., ph.d. Marianne Holdgaard (personligt udpeget som universitetsforsker)

Cand. psych. Lars Diemer (udpeget efter indstilling fra Dansk Psykolog Forening)

Konstitueret kontorchef Michael Jørgensen (udpeget efter indstilling fra Civilretsdirektoratet)

Fungerende kontorchef Birgit Thostrup Christensen (udpeget af Justitsministeriet)

Ved udvalgets nedsættelse var Advokat Ivan Konnerup Nielsen udpeget som medlem efter indstilling fra Advokatrådet. På grund af sygdom har Ivan Konnerup Nielsen dog ikke deltaget i udvalgets møder siden november 2003, og umiddelbart forud for afgivelsen af redegørelsen har udvalget modtaget meddelelse om, at Ivan Konnerup Nielsen er afgået ved døden.

Justitsministeriet var i perioden fra udvalgets nedsættelse til og med marts 2004 repræsenteret ved kontorchef Anne Louise Bormann. I

perioden fra og med april 2004 var Justitsministeriet repræsenteret ved fungerende kontorchef Birgit Thostrup Christensen.

Sekretariatsfunktionen blev ved udvalgets nedsættelse varetaget af fuldmægtig Susanne von Mehren Pihl, Civilretsdirektoratet, og fuldmægtig Søren Stig Andersen, Justitsministeriet. Søren Stig Andersen blev i september 2003 afløst af fuldmægtig Asger Janfelt, Justitsministeriet. Susanne von Mehren Pihl blev i februar 2004 afløst af fuldmægtig Marie Tullin, Civilretsdirektoratet. Udvalget har afholdt 8 møder. I den forbindelse har udvalget gennemgået et antal konkrete sager fra Civilretsdirektoratets praksis på området og desuden indhentet oplysninger om udenlandsk ret.

Udvalget har til brug for sit arbejde indhentet en udtalelse fra landsdommer Michael Kistrup, der har fungeret som kontaktdommer i relation til Haagerkonventionen i perioden september 2001 – februar 2004.

1.2. Sammenfatning af udvalgets overvejelser og anbefalinger

Sager om tilbagegivelse af børn, der er bragt fra udlandet til Danmark, udspringer typisk af et højt konfliktniveau mellem forældrene og stiller således store krav til de involverede myndigheders dømmekraft og indlevelsesevne i forhold til den svære situation, som både den efterladte forælder, den formodede bortfører og navnlig barnet herved udsættes for.

Ved særligt tilspidsede situationer, hvor en frivillig tilbagegivelse af barnet efter nøje afvejninger må anses for udelukket, opstår der endvidere behov for hurtig og effektiv sagsbehandling fra myndighedernes side. Det kan i den forbindelse komme på tale at eftersøge den formodede bortfører, hvis den pågældende forsøger at unddrage sig en afgørelse om tilbagegivelse af barnet, ligesom en eventuel afgørelse om tilbagegivelse må forventes at skulle fuldbyrdes tvangsmæssigt. Sådanne foranstaltninger kan virke endog særdeles belastende for de involverede parter, og myndighederne bør derfor ikke alene handle hurtigt og effektivt, men af hensyn til barnets bedste også med al den skånsomhed, som sagens omstændigheder tillader.

Hvis en frivillig tilbagegivelse imidlertid må anses for realistisk, bør myndighederne ligeledes have de fornødne redskaber til at fremme

den gensidige forståelse mellem forældrene. En frivillig tilbagegivelse eller forligsmæssig løsning må anses for den bedst mulige udgang i børnebortførelsessager og bør søges opnået i videst muligt omfang.

På baggrund af disse overvejelser har udvalget udarbejdet et sæt retningslinier til brug for Civilretsdirektoratets arbejde som centralmyndighed i henhold til Haagerkonventionen af 1980 om de civile virkninger af internationale børnebortførelser (i det følgende benævnt Haagerkonventionen). Udvalget har ved udformningen af retningslinierne inddraget de forslag, der er indeholdt i "Guide to Good Practice", som blev behandlet på Haagerkonferencens møde i september 2002. Retningslinierne, der fremover vil danne grundlag for direktoratets behandling af sager om tilbagegivelse af børn, der er bragt fra udlandet til Danmark, klargør og præciserer i vidt omfang Civilretsdirektoratets gældende praksis på området, herunder fremgangsmåden ved oversendelse af oplysninger til fogedretterne.

Politi og andre myndigheder vil efter udvalgets opfattelse allerede i dag efter gældende lovgivning kunne yde Civilretsdirektoratet den fornødne bistand med henblik på at lokalisere barnet og den formodede bortfører. Udvalget finder dog, at pligten for offentlige institutioner og myndigheder til inden for lovgivningens rammer at udlevere visse adresseoplysninger vil kunne præciseres i forbindelse med politiets anmodning om udlevering af sådanne oplysninger. Endvidere finder udvalget, at der i forbindelse med politiets egen opgaveprioritering bør tages hensyn til, at eftersøgningen af barnet og den formodede bortfører sker som led i varetagelsen af Danmarks internationale forpligtelser og som sådan fordrer betydelig opmærksomhed.

Retternes behandling af børnebortførelsessager, der typisk er væsentligt mere komplicerede end andre fogedsager, bør efter udvalgets opfattelse varetages af en erfaren domstolsjurist, dvs. som udgangspunkt en retsassessor eller udnævnt dommer. Udvalget foreslår endvidere, at der i domstolssystemets regi etableres særlige kursusforløb vedrørende internationale børnebortførelser.

For at sikre, at der også på advokatsiden opbygges den fornødne specialisering på området, foreslår udvalget endvidere, at der udpeges et antal advokater, der må anses for særligt velegnede til beskikkelse i børnebortførelsessager.

Efter Haagerkonventionen skal der finde en samtale sted med barnet, inden retten træffer afgørelse, hvis barnet har nået en sådan alder og modenhed, at der bør tages hensyn til dets mening. Samtalen skal belyse barnets holdning til tilbagegivelsesspørgsmålet, og om der i sagen foreligger holdepunkter for, at en tilbagegivelse vil indebære særlige risikomomenter. Sådanne holdepunkter kan bl.a. omfatte oplysninger om overgreb mod barnet fra den tilbageblevne forælders side, oplysninger om misbrugsproblemer hos en eller begge forældre eller oplysninger om andre for barnet belastende forhold. Fogedretten bør fortsat have mulighed for at konsultere børnesagkyndig ekspertise ved en sådan vurdering

Udvalget foreslår endelig, at retten over for forældrene skal kunne fremsætte tilbud om konfliktmægling med henblik på at fremme en frivillig tilbagegivelse af barnet eller en forligsmæssig løsning. Selve mæglingen foreslås udført i statsamternes regi og efter tilsvarende retningslinier, som i dag finder anvendelse ved konfliktmægling i sager om forældremyndighed og samvær.

KAPITEL 2

Gældende ret m.v

Den 1. juni 2004 havde 74 lande tiltrådt Haagerkonventionen og dermed i princippet accepteret, at det er loven i det land, hvor barnet havde fast bopæl umiddelbart før bortførelsen, der bestemmer, hvem der har forældremyndigheden over barnet. Ved børnebortførelsesloven indførte man i 1991 i Danmark både Haagerkonventionen og Europarådskonventionen i dansk ret.

- 2.1. Generelt om Haagerkonventionen
 - 2.1.1. Præsentation af Guide to Good Practice
- 2.2. Generelt om børnebortførelsesloven
 - 2.2.1. Pligten til tilbagegivelse
 - 2.2.2. Nægtelsesgrundene
- 2.3. Forældreansvarsforordningen
- 2.4. Strafferetlig beskyttelse - § 215

2.1. Generelt om Haagerkonventionen

Haagerkonventionen har til formål at sikre, at et barn, som ulovligt er bortført til eller tilbageholdt i et andet land, umiddelbart tilbagegives til det land, hvor barnet normalt bor. Herved tilstræbes en genoprettelse af den faktiske tilstand, således at eventuelle tvister om forældremyndighed og samvær kan finde deres endelige afgørelse i barnets oprindelsesland. Konventionen omfatter børn under 16 år, som umiddelbart inden bortførelsen eller tilbageholdelsen havde bopæl i en kontraherende stat, jf. konventionens artikel 4.

En bortførelse eller tilbageholdelse er ulovlig, hvis den strider mod en forældremyndighedindehavers rettigheder i henhold til loven i det land, hvor barnet havde fast bopæl umiddelbart før bortførelsen, og hvis disse rettigheder rent faktisk blev udøvet på tidspunktet for bortførelsen eller tilbageholdelsen eller ville være blevet udøvet, hvis den ulovlige handling ikke var foretaget, jf. konventionens artikel 3.

Både spørgsmålet om, hvem der havde forældremyndigheden på tidspunktet for bortførelsen eller tilbageholdelsen, og spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger en ulovlig børnebortførelse eller tilbageholdelse, skal således afgøres efter loven i det land, hvor barnet havde fast bopæl umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen. Forældremyndigheden og dermed grundlaget for et krav om tilbagegivelse kan støttes direkte på loven, på en retlig eller administrativ afgørelse eller på en aftale, som har retlig gyldighed i det pågældende land.

Efter konventionens artikel 16 kan der ikke træffes afgørelse om forældremyndighed i det land, hvor barnet er bortført til eller tilbageholdt, så længe der verserer en sag om tilbagegivelse. Bestemmelsen skal sikre, at en forældremyndighedsret, som en forælder har i henhold til loven i det land, hvor barnet inden bortførelsen eller tilbageholdelsen boede, ikke kan tilsidesættes ved en afgørelse fra det land, hvortil barnet ulovligt er bragt.

Foreligger der en ulovlig børnebortførelse, har den konventionsstat, hvor barnet befinder sig, som udgangspunkt pligt til at tilbagegive barnet, jf. konventionens artikel 12.

Af hensyn til barnet gælder dog en række undtagelser, hvorefter tilbagegivelse kan nægtes efter en konkret vurdering, hvis det er åbent, at en tilbagegivelse vil være i strid med barnets bedste.

Der henvises til afsnit 2.2.2 om nægtelsesgrundene.

Sager om tilbagegivelse skal behandles hurtigst muligt, jf. konventionens artikel 2 og artikel 11.

For at sikre samarbejdet på tværs af landegrænserne forudsættes det i konventionen, at der i hver stat udpeges en centralmyndighed, hvis opgave er at yde og formidle bistand, jf. konventionens artikel 6-11. Centralmyndighedens rolle er nærmere beskrevet i afsnit 5.

Efter konventionens artikel 7(2)c skal centralmyndigheden – enten direkte eller ved mellemlid – tage alle passende forholdsregler for at sikre den frivillige tilbagegivelse af barnet eller tilvejebringelse en forligsmæssig løsning.

Enhver stat kan tiltræde konventionen. For stater, som ikke var medlemmer af Haagerkonferencen på tidspunktet for dens 14. samling, får konventionen dog kun virkning i forhold til de kontraherende stater, som afgiver erklæring om at acceptere tiltrædelsen, jf. konventionens artikel 38. Den 1. juni 2004 havde i alt 74 stater tiltrådt konventionen, mens konventionen for Danmarks vedkommende havde virkning i forhold til 43 lande. En oversigt over de lande, som Danmark samarbejder med efter Haagerkonventionen findes i bilag 4.

Samarbejdet vedrørende konventionen koordineres i vid udstrækning af Haagerkonferencens Permanente Bureau. På baggrund af en beslutning fra Haagerkonferencen i 1988 afvikles hvert fjerde år en Specialkommission med det formål at undersøge og drøfte den praktiske anvendelse af konventionen. Det første møde i Specialkommissionen blev afholdt i 1989, og der har efterfølgende været holdt yderligere 3 møder, senest i marts 2001. I september/oktober 2002 afholdtes endvidere et ekstraordinært møde vedrørende udarbejdelsen af en ”Guide to Good Practice”, jf. herom i afsnit 2.1.1.

Der er ikke udarbejdet en officiel kommentar til konventionen, men professor Elisa Pérez-Vera, som var udpeget som rapportør under konferencen, har skrevet en uofficiel kommentar (Explanatory Report by Elisa Pérez-Vera, Actes et documents de la Quatorzième session, Tome III, p. 426-473).

2.1.1. Præsentation af Guide to Good Practice

I overensstemmelse med konklusionerne fra Specialkommissionens 4. møde i Haagerkonferencen i marts 2001 afholdt Haagerkonferencens Permanente Bureau i september/oktober 2002 et ekstraordinært specialkommissionsmøde vedrørende udarbejdelsen af ”Guide to Good Practice” (GGP). GGP består af Part I: ”Central Authority Practice” og ”Part II: Implementing Measures”.

GGP er ikke bindende for konventionsstaterne. Formålet er dels at give en praktisk orienteret vejledning i implementeringen af konventionen, dels at opstille en række standarder, som er fælles for alle medlemslandene. GGP er primært rettet til stater, som nyligt har tiltrådt eller planlægger at tiltræde konventionen, men eksisterende medlemsstater opfordres dog til at gennemgå og eventuelt revidere deres lovgivning, procedurer og praksis i lyset af de standarder, som opstilles i GGP.

Der tages i de indledende bemærkninger til GGP højde for, at ikke alle lande har mulighed for at leve op til samtlige opstillede standarder, idet såvel praktiske som lovgivningsmæssige forhold kan være til hinder herfor. Nogle af standarderne må dog betragtes som minimumskrav, herunder f.eks. inden tiltrædelsen af konventionen at sørge for oprettelse af en centralmyndighed, der kan korrespondere hurtigt og effektivt med såvel de øvrige centralmyndigheder som med andre personer og myndigheder.

I GGP Part I uddybes konventionens artikel 7 om centralmyndighedernes rolle og forpligtelser. Der redegøres for den rolle, som centralmyndigheden bør spille i konventionssager, og der opstilles standarder for centralmyndighedens behandling af konkrete sager. I den forbindelse peges på behovet for moderne kommunikationsmidler, kvalificeret personale mv. Endvidere gennemgås de sagsbehandlingsskridt, som centralmyndigheden bør tage på de enkelte stadier af en bortførelsessag, herunder hurtigt at foretage en foreløbig vurdering af, om en sag falder inden for konventionens rammer, hurtigt at videreformidle ansøgningen til den kompetente myndighed, holde parterne og den anden centralmyndighed orienteret om sagsforløbet samt videregive relevante oplysninger om lovgivning, procedurer, fuldbyrdelse, ankefrister mv.

Part II vedrører foranstaltninger med henblik på implementering af konventionen, herunder oprettelse af en centralmyndighed, eventuelle

ændringer af lovgivning og procedurer, uddannelse af personale, dommere mv. Der peges på, at der – i det omfang national lovgivning tillader det – bør vedtages regler, som sikrer, at ansøgninger efter konventionen behandles hurtigt og effektivt. I den sammenhæng nævnes en tidsmæssig opprioritering af konventionsager, herunder ankesager, mulighed for forberedende retsmøder og foreløbige foranstaltninger, bevisregler vedrørende udenlandsk dokumentation samt effektive fuldbyrdelsesmekanismer. For så vidt angår domstolenes behandling af sagerne fremhæves endvidere de fordele, som kan opnås ved, at konventionsagerne behandles af et begrænset antal domstole. Hvor dette lovgivningsmæssigt eller praktisk ikke er muligt, er det afgørende, at uddannelse eller vejledning er tilgængelig for dommere, som skal beskæftige sig med disse sager.

GGP opstiller syv hovedprincipper, som anses for fundamentale i relation til konventionens effektive anvendelse:

- Ressourcer og kompetence: De involverede myndigheders kompetence og funktioner bør specificeres. Det er vigtigt, at såvel centralmyndigheden som de øvrige myndigheder har tilstrækkelig kompetence samt kvalificeret personale og ressourcer i øvrigt til at kunne udføre arbejdet effektivt.
- Hurtighed: Erfaringsmæssigt minimerer hurtig sagsbehandling en bortførelses skadelige virkninger på et barn, hvilket er det primære formål med konventionen, jf. dennes præambel. Hensynet til barnet fordrer således hurtig sagsbehandling på alle stadier af en bortførelses-sag. Endvidere vil hurtig sagsbehandling mindske risikoen for, at bortføreren opnår en fordel i kraft af barnets længerevarende ophold hos bortføreren. Kravet om hurtighed må dog afvejes i forhold til formålet om så vidt muligt at sikre en forligsmæssig løsning eller en frivillig tilbagegivelse, jf. herom i afsnit 8 om mægling.
- Kommunikation: Information om både konventionen, centralmyndighederne og procedurerne bør være let tilgængelig for såvel myndigheder som personer. Hurtig og effektiv kommunikation mellem centralmyndighederne bør sikres ved bl.a. tilgængelige og opdaterede kontaktoplysninger for sagsbehandlere i centralmyndighederne og tilgængelig information om national lovgivning og procedurer.
- Samarbejde: Centralmyndighedernes samarbejde er afgørende for, at konventionen fungerer effektivt, og samarbejde mellem de forskellige

landes dommere, andre myndigheder, advokater mv., som beskæftiger sig med børnebortførelsessager, kan ligeledes være af stor betydning. Samarbejdet på tværs af landene bør søges styrket ved deltagelse i møder, konferencer mv. og generelt ved udveksling af information om retlige og administrative procedurer. Herudover skal centralmyndighederne holde hinanden underrettet om de vanskeligheder, der kan tænkes at opstå ved anvendelsen af konventionen og så vidt muligt fjerne de hindringer, der måtte være for anvendelsen.

- Ensartethed: Landenes ensartede fortolkning af konventionens begreber bør tilstræbes, hvorfor domstolene bør oplyses om og opfordres til at anvende INCADAT (International Child Abduction Database). Endvidere bør standardskemaer til brug for ansøgning om tilbagegivelse anvendes.

- Progressiv implementering: Implementering af konventionen skal ses som en fortsat proces, og medlemslandene bør kontinuerligt arbejde for at forbedre mulighederne for konventionens anvendelse i deres eget land.

- Gennemsigtighed: Der bør ske udgivelse og udbredelse af relevant information om lovgivning, administrative og retlige procedurer, centralmyndighederne og andre myndigheder mv.

2.2. Generelt om børnebortførelsesloven

Ved børnebortførelsesloven (lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser mv. (internationale børnebortførelser)) gennemførtes både Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 og Europarådskonventionen af 20. maj 1980 i dansk ret.

Med henblik på lovens udarbejdelse nedsattes en arbejdsgruppe, som afgav indstilling om, hvorledes de to konventioner kunne gennemføres i dansk ret. Arbejdet resulterede i betænkning nr. 1166/1989 om internationale børnebortførelser, som bl.a. indeholder bemærkninger til de enkelte bestemmelser i loven.

Anvendelsesområdet for den danske gennemførelseslov er navnlig de situationer, hvor et barn bortføres fra udlandet til Danmark. Loven finder – bortset fra § 20 – ikke anvendelse på den modsatte situation, hvor et barn bortføres fra Danmark til udlandet.

I forbindelse med børnebortførelseslovens vedtagelse blev § 10 a indsat i myndighedsloven (nu § 3 i lov om forældremyndighed og samvær) ligesom stk. 2 blev tilføjet straffelovens § 215. Der henvises herom til afsnit 2.4.

I børnebortførelsesloven fastsættes nærmere regler for behandlingen af sager om tilbagegivelse af børn, der er bortført til Danmark. Centralmyndighedens rolle er i loven kun udformet generelt, men i medfør af lovens § 3, stk. 2, kan justitsministeren fastsætte nærmere regler om centralmyndighedens virksomhed. Der henvises herom til afsnit 5.5.1.

Ved lovens § 12 er kompetencen til at træffe afgørelse om tilbagegivelse efter Haagerkonventionen tillagt fogedretten.

Fogedretten beskikker en advokat for den, der har indgivet anmodningen, jf. lovens § 18, stk. 2. Retsplejelovens regler om fri proces finder anvendelse.

I medfør af lovens § 18, stk. 1, skal sagerne behandles efter reglerne i retsplejelovens kapitel 45, 46 og 48. Bestemmelserne i lovens §§ 13-17 indeholder dog særlige regler for sagsbehandlingen.

En anmodning om tilbagegivelse skal indeholde oplysninger om ansøgeren, barnet og den, som påstås at have fjernet eller tilbageholdt barnet, en begrundelse om kravet om tilbagegivelse, oplysning om barnets formodede opholdssted samt de dokumenter, som påberåbes, jf. lovens § 14, stk. 1 og 2 (Haagerkonventionens artikel 8).

Hvis der er tvivl om retsstillingen i det land, hvor barnet boede umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen, kan fogedretten efter lovens § 14, stk. 3, bestemme, at der skal fremlægges en afgørelse fra en myndighed i dette land om, at bortførelsen eller tilbageholdelsen er ulovlig, jf. lovens § 14, stk. 3 (Haagerkonventionens artikel 15).

Sager om tilbagegivelse skal afgøres hurtigst muligt, jf. lovens § 15 (Haagerkonventionens artikel 2 og 11). Hvis sagen ikke er afgjort inden seks uger efter, at anmodning om tilbagegivelse er indgivet til retten, skal retten efter anmodning redegøre for årsagen hertil.

Lovens § 16 (Haagerkonventionens artikel 13 (2)) fastsætter, at fogedretten har pligt til at have en samtale med barnet, inden der træffes afgørelse i en sag, hvis barnet har nået en sådan alder og modenhed,

at der bør tages hensyn til dets mening.

Ved lovens § 17 tillægges fogedretten kompetence til efter anmodning at træffe en midlertidig afgørelse om, at barnet under sagen skal anbringes hos en af forældrene eller på et neutralt sted ved de sociale myndigheders foranstaltning under sagen, hvis dette findes påkrævet. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med Haagerkonventionens artikel 7(1)b, hvorefter passende midlertidige forholdsregler skal tages for at hindre, at barnet tager yderligere skade, eller at de berørte parter retsstilling forringes.

Efter lovens § 19 (Haagerkonventionens artikel 16) kan der ikke træffes afgørelse i en forældremyndighedssag, mens en tilbagegivelsessag verserer.

Der henvises i øvrigt til afsnit 6 vedrørende domstolens rolle.

2.2.1. Pligten til tilbagegivelse

Lovens § 10 fastlægger, hvornår en børnebortførelse er ulovlig og derfor medfører en tilbagegivelsesforpligtelse efter Haagerkonventionen. Der henvises til Haagerkonventionens artikel 3 og 4 samt artikel 12(1).

Efter lovens § 10, stk. 1, skal et barn, som ulovligt er ført her til landet eller ulovligt tilbageholdes her, efter anmodning tilbagegives til den, fra hvem barnet er bortført eller tilbageholdt. Det er en betingelse, at barnet inden bortførelsen eller tilbageholdelsen havde bopæl i en stat, som har tiltrådt Haagerkonventionen.

Lovens § 10, stk. 2, angiver betingelserne for at anse en bortførelse eller tilbageholdelse for ulovlig. For det første skal der være tale om en handling, der strider mod forældremyndighedsindehaverens rettigheder ifølge loven i den stat, hvor barnet havde bopæl umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen. Forældremyndigheden kan være fælles, og indehaveren kan være såvel en fysisk som juridisk person. For det andet er det en betingelse, at forældremyndighedsindehaveren rent faktisk udøvede forældremyndigheden på det tidspunkt, hvor barnet blev bortført eller tilbageholdt, eller fortsat ville have udøvet forældremyndigheden, hvis den ulovlige handling ikke var foretaget. Ifølge bemærkningerne til loven foreligger der en formodning for, at den, som havde (del i) forældremyndigheden, også i praksis udøvede denne, ligesom det påpeges, at det ikke er en betin-

gelse for, at forældremyndigheden kan anses for udøvet, at barnet og forældremyndighedsindehaveren boede sammen.

I bemærkningerne til bestemmelsen understreges det, at fogedretten ved behandlingen af en anmodning om tilbagegivelse af et bortført barn ikke skal foretage en prøvelse af spørgsmålet om, hvem der bør have forældremyndigheden. Formålet med konventionen er netop, at dette spørgsmål skal prøves og afgøres af domstolene i det land, hvor barnet havde bopæl før bortførelsen eller tilbageholdelsen.

2.2.2. Nægtelsesgrundene

Lovens § 11 angiver de forhold, der kan begrunde, at tilbagegivelse efter Haagerkonventionen nægtes, selvom der foreligger en ulovlig bortførelse eller tilbageholdelse af et barn. Bestemmelsen svarer til Haagerkonventionens artikel 12(2), artikel 13 og artikel 20.

Tilbagegivelse kan for det første nægtes, hvis der på tidspunktet for indgivelse af anmodning om tilbagegivelse er gået et år eller mere siden bortførelsen eller tilbageholdelsen, og barnet er faldet til i sine nye omgivelser, jf. lovens § 11, nr. 1. Tiden regnes fra tidspunktet for bortførelsen eller tilbageholdelsen og til indgivelsen af tilbagegivelsesansøgningen til fogedretten. Er barnet ulovligt tilbageholdt, regnes fristen fra det tidspunkt, hvor barnet skulle have været bragt tilbage til forældremyndighedsindehaveren. Har forældremyndighedsindehaveren samtykket i en forlængelse af den periode, hvor barnet skulle opholde sig i udlandet, regnes tiden fra det tidspunkt, hvor barnet herefter skulle have været givet tilbage.

For det andet kan tilbagegivelse nægtes, hvis denne vil indebære en alvorlig risiko for barnets sjælelige eller legemlige sundhed eller på anden måde sætte barnet i en situation, som det ikke bør tåle, jf. lovens § 11, nr. 2. Vurderingen af, om en sådan risiko kan anses at foreligge, må ske på grundlag af objektive forhold. Det er ikke en betingelse, at risikoen for barnet er umiddelbar foreliggende.

For det tredje kan tilbagegivelse nægtes, hvis barnet modsætter sig tilbagegivelsen, og hvis barnet har nået en sådan alder og modenhedsgrad, at der bør tages hensyn til dets mening, jf. lovens § 11, nr. 3. Bestemmelsen skal ses i sammenhæng med lovens § 16, hvorefter der, inden fogedretten træffer afgørelse om tilbagegivelse, skal finde en samtale sted med barnet, hvis det har nået en sådan alder og moden-

hed, at der bør tages hensyn til dets mening.

For det fjerde kan tilbagegivelse nægtes, hvis denne ikke vil være forenelig med grundlæggende principper i den anmodede stat til beskyttelse af menneskelige friheder og rettigheder, jf. lovens § 11, nr. 4. Den tilsvarende bestemmelse i Haagerkonventionens artikel 20 blev indføjet, efter at det under arbejdet med konventionen havde vist sig umuligt at nå til enighed om, hvorvidt konventionen burde indeholde en sædvanlig ordre public klausul. På denne baggrund kan bestemmelsen ifølge arbejdsgruppens bemærkninger anses for en særlig ordre public klausul med begrænset rækkevidde, således at den alene kan komme til anvendelse i ekstraordinære undtagelsessituationer.

2.3. Forældreansvarsforordningen

Den 27. november 2003 vedtog Rådet forordning (EF) nr. 2201 om kompetence og om anerkendelse af og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar. Forordningen, som på grund af de danske forbehold ikke gælder i Danmark, træder i kraft den 1. august 2004. Hovedparten af forordningens bestemmelser finder dog først anvendelse fra den 1. marts 2005.

Forordningen indeholder bl.a. regler om behandlingen af sager om børnebortførelser. Disse regler bygger på Haagerkonventionen om internationale børnebortførelser fra 1980, som også vil finde anvendelse i sager om børnebortførelse mellem EU-landene efter forordningens ikrafttræden. Forordningen indeholder imidlertid en række regler, som supplerer Haagerkonventionen. Disse regler har til formål at sikre, at domstolene i det land, hvorfra barnet er bortført, i alle tilfælde har det sidste ord med hensyn til spørgsmålet om, hvorvidt barnet skal tilbagegives.

Efter forordningens artikel 11, skal det i sager om børnebortførelse sikres, at barnet får mulighed for at blive hørt, medmindre dette forekommer uhensigtsmæssigt på grund af barnets alder eller modenhedsgrad. Retten skal fremme sådanne sager hurtigt og skal træffe afgørelse inden 6 uger fra anmodningen om tilbagegivelse, medmindre særlige omstændigheder gør dette umuligt. Retten kan ikke nægte at tilbagegive et barn under henvisning til Haagerkonventionens artikel 13, litra b, hvis det godtgøres, at der er truffet passende foranstaltninger til at beskytte barnet efter dets tilbagegivelse. Tilbagegivelse kan endvidere ikke nægtes, medmindre den person, der har anmodet om

tilbagegivelse, har haft mulighed for at blive hørt.

I tilfælde, hvor retten træffer afgørelse om, at barnet ikke skal tilbagegives, skal retten sende kopi af sin afgørelse og de relevante dokumenter enten direkte eller gennem centralmyndighederne til den kompetente ret i det land, hvorfra barnet er bortført. Retten i barnets hjemland skal modtage dokumenterne senest en måned efter afgørelsen.

Hvis der ikke allerede er anlagt en forældremyndighedssag i barnets hjemland, skal centralmyndigheden eller den ret i hjemlandet, som modtager dokumenterne, underrette parterne og opfordre dem til at komme med indlæg til retten i hjemlandet inden 3 måneder, med henblik på at denne tager stilling til forældremyndigheden over barnet. Hvis retten ikke modtager indlæg fra parterne inden tre måneder, henlægges sagen.

Haagerkonventionen indeholder ikke regler om, hvilket land der er kompetent til at træffe afgørelse om forældremyndigheden over et barn, bortset fra en negativ kompetenceregulering i konventionens artikel 16, hvorefter retten i bortførelseslandet ikke kan behandle en forældremyndighedssag, så længe der verserer en sag om tilbagegivelse af barnet efter konventionen. Det indebærer, at hvis retten i bortførelseslandet træffer afgørelse om, at barnet ikke skal tilbagegives, jf. konventionens artikel 13, kan bortføreren anlægge sag om forældremyndigheden i bortførelseslandet.

For at sikre, at den efterladte forælder i disse tilfælde har mulighed for at få forældremyndighedsspørgsmålet afgjort i barnets hjemland, indeholder forordningens artikel 10 jurisdiktionsregler, der sikrer, at kompetencen til at behandle en forældremyndighedssag forbliver i det land, hvorfra barnet er bortført, indtil den efterladte forælder har haft mulighed for at få en afgørelse af forældremyndighedsspørgsmålet.

Hvis der, efter at retten i det land, hvortil barnet er bortført, er truffet en afgørelse i henhold til Haagerkonventionens artikel 13 om ikke at tilbagegive barnet, træffes en afgørelse i barnets hjemland, der beordrer barnet tilbagegivet, skal denne afgørelse fuldbyrdes i bortførelseslandet uanset afgørelsen om ikke-tilbagegivelse, jf. forordningens artikel 11, stk. 8.

Efter forordningens artikel 47 skal den nye afgørelse fuldbyrdes i bortførelseslandet på samme vilkår, som hvis den var truffet i denne medlemsstat. Det indebærer, at fuldbyrdelse stadig vil kunne nægtes i samme omfang som fuldbyrdelse af en national afgørelse kan nægtes. Hvis forordningen var gældende i Danmark, ville fogedretten således fortsat kunne nægte fuldbyrdelse i medfør af retsplejelovens § 536, hvorefter fuldbyrdelse kan nægtes, hvis barnets legemlige eller sjælelige sundhed ville blive udsat for alvorlig fare.

2.4. Strafferetlig beskyttelse – § 215

Unddragelse af et barn fra forældremyndighedsindehaveren er kriminaliseret i straffelovens § 215, der har følgende ordlyd:

”§ 215. Den, som unddrager en person under 18 år forældres eller anden rette vedkommendes myndighed eller forsorg eller bidrager til, at han unddrager sig sådan myndighed eller forsorg, straffes efter reglerne i § 261. Stk. 2. På samme måde straffes den, der ulovligt fører barnet ud af landet.”

Henvisningen til § 261 om frihedsberøvelse indebærer, at straffen for overtrædelse af § 215 er bøde eller fængsel indtil 4 år. Er frihedsberøvelsen sket under skærpende omstændigheder, herunder hvis den har været langvarig, er straffen fængsel indtil 12 år. Hvis frihedsberøvelsen er sket ved grov uagtsomhed, er straffen bøde eller fængsel indtil 6 måneder.

Historisk set har bestemmelsen navnlig taget sigte på de tilfælde, hvor en tredjemand røver børn fra deres forældre, dvs. bortførelse af andres børn, hvad enten det sker indenlands eller til udlandet. Anvendelsesområdet er imidlertid ikke begrænset til disse situationer, men omfatter f.eks. også tilfælde, hvor en forælder, der ikke har forældremyndigheden, bortfører sit eget barn. Dette gælder, uanset om den pågældende forælder tidligere måtte have haft (del i) forældremyndigheden over barnet.

Bestemmelsens stk. 2 blev indsat i forbindelse med børnebortførelseslovens tilblivelse i 1990. Hermed udvidedes anvendelsesområdet for § 215 til også at omfatte ulovlig bortførelse af et barn til udlandet. Baggrunden herfor var, at bestemmelsen i sin daværende udformning ikke antoges at kunne overtrædes af personer, som havde haft del i forældremyndigheden på gerningstidspunktet, jf. bet. 1166/1989 om

internationale børnebortførelser, s. 101. Udtrykket 'ulovlig' i stk. 2 sigter således navnlig til den samtidigt indsatte bestemmelse i myndighedslovens § 10 a, hvorefter begge forældre skal give samtykke til, at barnet forlader landet, hvis der er uenighed om, hvem der skal have forældremyndigheden (bestemmelsen i myndighedslovens § 10 a er efterfølgende overført til § 3 i lov om forældremyndighed og samvær).

Handlinger foretaget af personer med del i forældremyndigheden omfattes fortsat ikke af § 215, stk. 1, men vil efter omstændighederne kunne straffes efter stk. 2. Dette stykke vedrører imidlertid alene bortførelser ud af Danmark, jf. Kommenteret straffelov, Speciel del, 7. udgave, s. 232 om brugen af udtrykket 'landet'. Sager om bortførelse af børn fra udlandet til Danmark vil som oftest derfor alene være omfattet af stk. 1.

Ved bortførelse af børn fra udlandet til Danmark samler interessen i forhold til § 215, stk. 1, sig som anført om de tilfælde, hvor den fælles forældremyndighed er ophørt eller aldrig har været til stede. Den formodede bortførers fortsatte tilbageholdelse af barnet i Danmark i strid med forældremyndighedsindehaverens rettigheder vil i disse tilfælde således kunne straffes. Hvorvidt der på gerningstidspunktet forelå en 'forældres eller anden rette vedkommendes myndighed eller forsorg', antages at skulle afgøres præjudicielt i forbindelse med straffesagen i de tilfælde, hvor retsforholdet følger af udenlandsk ret eller af en udenlandsk afgørelse om forældremyndighed.

Efter dansk international privatret er lovgivningen i barnets bopælsland afgørende for, hvem forældremyndigheden tilkommer, jf. herved Peter Arnt Nielsen: International privat- og procesret, 1997, s. 424. I forarbejderne til straffelovens § 215 synes der også i strafferetlig henseende at blive lagt vægt på loven i barnets hjemland ved afgørelse af spørgsmål om barnets egen myndighed, jf. Straffelovsbetænkningen af 1917, s. 186. Den udenlandske forældremyndighed ses implicit at være lagt til grund i en højesteretskendelse af 5. november 1980 (gengivet i Ugeskrift for retsvæsen 1981, s. 3):

Sagen vedrørte spørgsmålet om, hvorvidt en sigtelse for overtrædelse af straffelovens § 215 kunne begrunde varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1 og 2, og stk. 2. Sigtede, A, og dennes hustru, B, havde i efteråret 1979 opnået en thailandsk moders tilladelse til at overtage hendes barn og bringe det til Danmark. Ved en senere rejse til Thailand smuglede A barnet til Danmark, efter at de thailandske myndigheder havde afslået udstedelse af pas til barnet. Den 12. sep-

tember 1980 anmodede den thailandske ambassade om de danske myndigheders bistand til hjembringelse af barnet. A blev herefter sigtet for overtrædelse af straffelovens § 215, idet han med sin fortsatte kontakt til B, som siden juli måned 1980 havde været på flugt fra politiet sammen med barnet og efter anklagemyndighedens opfattelse muligvis opholdt sig i Vesttyskland, antoges at understøtte hendes bestræbelser på at skjule barnet. Anklagemyndighedens efterfølgende begæring om varetægtsfængsling blev imødekommet af Højesterets kæremålsudvalg, hvis flertal lagde til grund, at B's fortsatte unddragelse af barnet fra rette myndighed og A's bistand hertil måtte henføres under § 215. Én dommer fandt det i lyset af moderens samtykke tvivlsomt, hvorvidt § 215 efter A's kendskab til de thailandske myndigheders krav om tilbagegivelse, som var begrundet i andre forhold end barnets unddragelse fra moderens forældremyndighed, måtte anses for anvendelig på A's medvirken til at holde barnet skjult. Også denne dommer lagde imidlertid moderens oprindelige forældremyndighed til barnet til grund.

En afgørelse om tilbagegivelse efter børnebortførelseslovens § 10, hvorved bortførelsen eller tilbageholdelsen lægges til grund som ulovlig, bringer kun forholdet ind under straffelovens § 215, stk. 1, hvis den formodede bortfører ikke har del i forældremyndigheden. Har en bortfører med del i den fælles forældremyndighed over barnet alene overtrådt et udrejseforbud i oprindelseslandets lovgivning svarende til § 3 i lov om forældremyndighed og samvær, skal den derved skete bortførelse således nok anses for ulovlig efter børnebortførelseslovens § 10, men vil ikke være strafbar efter straffelovens § 215, stk. 1.

Foreligger der derimod ikke fælles forældremyndighed, vil bortførelsens eller tilbageholdelsens ulovlighed ifølge en afgørelse om tilbagegivelse efter børnebortførelseslovens § 10 også kunne tillægges vægt ved en eventuel straffesag efter straffelovens § 215, stk. 1. I den forbindelse kan der ligeledes lægges vægt på eventuelle artikel 15-erklæringer indhentet til brug for tilbagegivelsessagen.

KAPITEL 3

Udenlandsk ret

Organiseringen af centralmyndigheden er forskellig i de enkelte lande. Dette forhold gør sig også gældende, når sagerne modtages af centralmyndigheden og herefter bevæger sig ud gennem systemet.

- 3.1. Sverige
 - 3.1.1. Konventionens lovgivningsmæssige gennemførelse og centralmyndighedens organisering
 - 3.1.2. Anmodningens modtagelse og indledende behandling
 - 3.1.3. Sagens overgivelse til domstolene
 - 3.1.4. Særligt om frivillig tilbagegivelse

- 3.2. Finland
 - 3.2.1. Konventionens lovgivningsmæssige gennemførelse og centralmyndighedens organisering
 - 3.2.2. Anmodningens modtagelse og indledende behandling
 - 3.2.3. Sagens overgivelse til domstolene
 - 3.2.4. Særligt om frivillig tilbagegivelse

- 3.3. Norge
 - 3.3.1. Konventionens lovgivningsmæssige gennemførelse og centralmyndighedens organisering
 - 3.3.2. Anmodningens modtagelse og indledende behandling
 - 3.3.3. Sagens overgivelse til domstolene
 - 3.3.4. Særligt om frivillig tilbagegivelse

- 3.4. Storbritannien
 - 3.4.1. Konventionens lovgivningsmæssige gennemførelse og centralmyndighedens organisering
 - 3.4.2. Anmodningens modtagelse og indledende behandling
 - 3.4.3. Sagens overgivelse til domstolene
 - 3.4.4. Særligt om frivillig tilbagegivelse

3. Udenlandsk ret

I det følgende redegøres der i oversigtsform for de nationale regler, der gælder for centralmyndighedens og til dels andre myndigheders behandling af indgående anmodninger efter Haager-konventionen i Sverige, Finland, Norge og Storbritannien. Oversigten er opbygget således, at der for hvert land redegøres kort for konventionens lovgivningsmæssige gennemførelse og centralmyndighedens organisering i landet. Derpå redegøres der for modtagelsen og den indledende behandling af indgående sager, hvorefter sagens behandling ved domstolene, herunder centralmyndighedens indhentelse og videreformidling af oplysninger til domstolene, beskrives. Endelig behandles eventuelle procedurer med henblik på at opnå en frivillig tilbagegivelse.

3.1. Sverige

3.1.1. Konventionens lovgivningsmæssige gennemførelse og centralmyndighedens organisering

Sverige tiltrådte Haagerkonventionen i 1989. Konventionen er gennemført i svensk ret ved lov (1989:14) om erkännande och verkställighet av utländska vårdnadsavgöranden m.m. och om överflyttning av barn.

Den svenske centralmyndighed ligger hos Udenrigsministeriet, der er udpeget hertil med hjemmel i lovens § 4. Som centralmyndighed har Udenrigsministeriet navnlig til opgave at modtage og videreformidle anmodninger i henhold til Europarådskonventionen og Haagerkonventionen, ligesom det skal varetage samarbejdet med de øvrige konventionsstats centralmyndigheder. Udenrigsministeriet kan endvidere pålægges yderligere opgaver af regeringen.

3.1.2 Anmodningens modtagelse og indledende behandling

En anmodning om tilbagegivelse i medfør af Haagerkonventionen rettes til Udenrigsministeriet, men kan dog også indgives direkte til länsretten i medfør af lovens § 13.

Når en anmodning modtages hos Udenrigsministeriet, bekræftes modtagelsen over for centralmyndigheden i oprindelseslandet. Udenrigsministeriet søger endvidere oplyst, hvorvidt den anmodende part ønsker ministeriets bistand til at formidle en frivillig tilbagegivelse, ligesom det søges afklaret, hvorvidt den pågældende er sikret jurid-

isk bistand og repræsentation under sagen i Sverige. Er dette ikke tilfældet, vil Udenrigsministeriet foreslå en repræsentant over for den anmodende part.

Med henblik på at fastslå barnets opholdssted vil Udenrigsministeriet i første omgang kunne henvende sig til forskellige myndigheder, herunder skattemyndighederne, udlændingemyndighederne og politiet. Hvis barnet ikke findes registreret hos disse myndigheder, tages der kontakt til politiet, skolevæsenet og børneforsorgen på barnets formodede opholdssted.

3.1.3. Sagens overgivelse til domstolene

Anmodning om tilbagegivelse indgives som nævnt til länsretten, jf. lovens § 13, hvad enten sagen indbringes af Udenrigsministeriet eller ansøgeren selv.

På rettens begæring skal ansøgeren forelægge en afgørelse fra en myndighed i oprindelseslandet, hvoraf det fremgår, at bortførelsen eller tilbageholdelsen var ulovlig, jf. lovens § 14. Dette gælder dog kun i det omfang, det er muligt at opnå en sådan afgørelse i oprindelseslandet. En sådan afgørelse, der således har karakter af artikel 15-erklæring efter Haagerkonventionen, skal altså ikke indhentes af egen drift af Udenrigsministeriet.

Loven rummer ikke i øvrigt særlige dokumentationskrav, men det forudsættes, at Udenrigsministeriet under sagens behandling står til rådighed for fogedretten, herunder med henblik på at indhente yderligere oplysninger fra centralmyndigheden i oprindelseslandet vedrørende relevant lovgivning og barnets sociale forhold. Udenrigsministeriet vil endvidere kunne bistå ved tilvejebringelsen af relevante udenlandske og svenske retsafgørelser.

3.1.4. Særligt om frivillig tilbagegivelse

Efter lovens § 16 har länsretten mulighed for at pålægge en person hos de sociale myndigheder eller en anden egnet person at søge en frivillig ordning med den, der har råden over barnet. Et sådant pålæg gives dog kun, hvis det må antages at føre til, at barnets overgivelse ikke vanskeliggøres unødigt herved.

De sociale myndigheder skal inden for et af retten fastsat tidsrum på højst to uger efter anmodningens indgivelse forelægge retten en

redegørelse for resultatet af mæglingsbestræbelserne, jf. lovens § 16, stk. 2. Kun hvis særlige omstændigheder foreligger, vil retten kunne forlænge pålægget ud over to uger efter anmodningens indgivelse for retten. Denne begrænsning følger navnlig af det konventionsmæssige krav om, at sagen som udgangspunkt skal have fundet sin afgørelse inden seks uger fra anmodningens modtagelse.

Det bemærkes i øvrigt, at der også efter udløbet af eventuelle mæglingsbestræbelser indledt i henhold til fuldbyrdelseslovens § 15 resterer en almindelig adgang for parterne til at indgå indenretlige forlig under sagens videre behandling i fogedretten.

3.2. Finland

3.2.1. Konventionens lovgivningsmæssige gennemførelse og centralmyndighedens organisering

Finland tiltrådte Haagerkonventionen i 1994. Konventionen er gennemført i finsk ret ved lov af 4.3.1994/186. Herved blev der indsat en række nye bestemmelser i lov af 8.4.1983/36 angående vårdnad om barn och umgängesrätt. De nye bestemmelser findes i lovens kapitel 5, som netop vedrører tilbagegivelse af børn i medfør af Haagerkonventionen, og til dels kapitel 6 og 7, som fastsætter fælles regler for anerkendelse og fuldbyrdelse af forskellige udenlandske afgørelser.

Rollen som centralmyndighed i Finland varetages af Justitsministeriet, jf. lovens § 35.

3.2.2. Anmodningens modtagelse og indledende behandling

Indgående sager overdrages af Justitsministeriet til en advokat, som repræsenterer ansøgeren. Ansøgeren er i medfør af lovens § 41, stk. 1, i øvrigt sikret fri proces.

De statslige og kommunale sociale myndigheder samt politiet skal på anmodning af Justitsministeriet yde bistand med henblik på at fastslå barnets opholdssted og leveforhold, ligesom de skal bistå ved håndhævelsen af en eventuel beslutning om tilbagegivelse og forhindre, at barnet føres ud af landet, jf. herved lovens § 35, stk. 2.

3.2.3. Sagens overgivelse til domstolene

Afgørelse om tilbagelevering træffes i alle sager af Helsingfors hovrätt

efter anmodning, jf. lovens § 31. Anmodning til hovrätten indgives af Justitsministeriet eller den, som ministeriet bemyndiger hertil, hvilket som oftest vil sige den beskikkede advokat. Det bemærkes, at retten kan sættes ved underretterne i Helsingfors hovrätts egen eller i en anden hovrättskreds, jf. lovens § 37, stk. 3.

Anmodningen skal affattes på svensk eller finsk og ledsages af oplysninger om ansøger, barn og bortførers personer samt begrundelsen for anmodningen og eventuelle oplysninger om barnets opholdssted, jf. lovens § 36.

Der findes ingen udtrykkelige bestemmelser i loven, der omhandler hovrätts adgang til at indhente eventuelle artikel 15-erklæringer, eller om at sådanne erklæringer skal lægges til grund ved vurderingen af, om en bortførelse må anses for ulovlig i hjemlandet. Indhentelse og anvendelse af sådanne erklæringer må således antages at foregå efter almindelige civilprocessuelle regler.

Det følger af lovens § 16, stk. 1, at der i sager vedrørende forældremyndighed og samvær som udgangspunkt skal indhentes en undersøgelse af barnets og forældrenes forhold, med mindre sagen åbenbart vil kunne afgøres uden. Dette gælder også i sager vedrørende tilbagegivelse efter Haagerkonventionen. Retten skal dog i sådanne sager anmode om, at undersøgelsen udføres hurtigst muligt, jf. lovens § 39, stk. 3.

3.2.4. Særligt om frivillig tilbagegivelse

Den advokat, som beskikkes ved anmodningens modtagelse hos Udenrigsministeriet, skal som udgangspunkt søge at opnå en frivillig tilbagegivelse af barnet, inden sagen indbringes for hovedretten.

I øvrigt pålægger lovens § 16, stk. 2, de sociale myndigheder en begrænset pligt til at bistå forældrene med at opnå en frivillig ordning, når der foretages en undersøgelse i medfør af § 16, stk. 1. Da sådanne undersøgelser netop i børnebortførelsessager imidlertid skal udføres hurtigst muligt, er det formentlig tvivlsomt, hvorvidt bestræbelserne på at opnå en frivillig ordning reelt vil kunne nås indenfor det givne tidsrum. En eventuel frivillig ordning vil efter lovens § 7 endvidere alene kunne omfatte spørgsmål vedrørende forældremyndighed og samvær uden relation til en eventuel tilbagegivelse efter Haagerkonventionen. Også af den grund vil der i børnebortførelsessager næppe blive tale om

indgåelse af frivillige ordninger efter lovens § 16, stk. 2.

For så vidt angår hovrättens egne bestræbelser på at opnå en forligsmæssig løsning, følger det af lovens § 38, at tilsigelse af den formodede bortfører alene skal ske, hvis den pågældendes opholdssted er kendt, og sagens behandling ikke derved forhales. Der ses hermed ikke at være lagt op til nogen videre forligsbestræbelser fra rettens side.

3.3. Norge

3.3.1. Konventionens lovgivningsmæssige gennemførelse og centralmyndighedens organisering

Norge tiltrådte Haagerkonventionen i 1988. Konventionen er gennemført i Norge ved lov nr. 72 af 8. juli 1988 om anerkjennelse og fullbyrding av utenlandske avgjørelser om foreldreansvar mv. og om tilbakelevering av barn.

Justisdepartementet er udpeget som norsk centralmyndighed i henhold til lovens § 4.

3.3.2. Anmodningens modtagelse og indledende behandling

Justisdepartementet foretager en kontrol af, om den indgående anmodning indeholder de nødvendige oplysninger ifølge loven og Haagerkonventionen. Departementet indhenter herefter eventuelle manglende oplysninger, inden sagen oversendes til namsretten.

Holdes barnet skjult, eller er dets opholdssted i øvrigt ukendt, vil departementet endvidere i samarbejde med Kriminalpolitiet forsøge at lokalisere barnet.

3.3.3. Sagens overgivelse til domstolene

Afgørelse om tilbagegivelse træffes af namsretten, jf. lovens § 13. Sagen vil i reglen blive indgivet for retten af Justisdepartementet, men kan også indgives direkte af den anmodende part eller via en advokat. For at sikre et samlet overblik over verserende Haagerkonventionsager i Norge har Justisdepartementet imidlertid anmodet om at blive orienteret om sager, der sendes direkte til namsretterne uden om departementet.

Efter lovens § 15 (1) skal anmodningen indeholde de samme oplysninger som nævnt i konventionens artikel 8. En eventuel artikel 15-er-

klæring vil enten kunne indhentes via Justisdepartementet eller direkte fra den udenlandske centralmyndighed.

Retten kan ikke træffe afgørelse uden at have gjort sig bekendt med barnets opfattelse, medmindre dette er umuligt henset til barnets alder og modenhed, jf. lovens § 17. Børn over 12 år skal antageligvis altid høres, jf. herved den tilsvarende bestemmelse i den norske barnelov. Pligten til at høre barnet gælder som udgangspunkt også, hvis barnet holdes skjult, selvom sagen derved forsinkes ud over den frist, der er nævnt i konventionens artikel 11(2).

Under sagens behandling kan retten træffe foreløbige foranstaltninger, herunder om at barnevernet overtager omsorgen for barnet, jf. lovens § 18 (2). Sådanne foranstaltninger kan navnlig komme på tale, hvis det må frygtes, at barnet vil lide overlast hos den besiddende forælder, eller den pågældende må antages at ville skjule eller bortføre barnet til et tredjeland.

En eventuel beslutning om tilbagelevering af barnet vil som udgangspunkt skulle fuldbyrdes umiddelbart efter, at den er blevet forkyndt for parterne, og fristen for frivillig opfyldelse er udløbet. Kendelsen behøver endnu ikke at være retskraftig, og et eventuelt kæremål bør efter Justisdepartementets opfattelse kun tillægges opsættende virkning, hvor dette må antages at være til barnets bedste.

3.3.4. Særligt om frivillig tilbagegivelse

Loven indeholder ikke bestemmelser om Justisdepartementets eller andre myndigheders eventuelle bestræbelser på at opnå en frivillig tilbagegivelse af barnet.

Inden sagens oversendelse til fogedretten vil Justisdepartementet dog som regel forsøge at opnå frivillig tilbagegivelse ved at tage kontakt til den formodede bortfører.

Når en eventuel beslutning om tilbagegivelse skal fuldbyrdes, vil fogeden endvidere være forpligtet til at søge en mindelig ordning med bortføreren. Hvis frivillig tilbagelevering ikke kan komme på tale, skal afhentningen af barnet ske så skånsomt som muligt, uden brug af uniformeret personale og om muligt under tilstedeværelse af den anmodende forælder, hvis denne under sagen skulle befinde sig i Norge. Brug af politiets bistand bør som udgangspunkt undgås og an-

ses i øvrigt for mest aktuelt i tilfælde, hvor barnet holdes skjult.

3.4. Storbritannien

3.4.1. Konventionens lovgivningsmæssige gennemførelse og centralmyndighedens organisering

Storbritannien tiltrådte Haagerkonventionen i 1986. Konventionen er gennemført i Storbritannien ved the Child Abduction and Custody Act 1985.

Efter lovens § 1, stk. 2, gælder Haagerkonventionen i Storbritannien i henhold til lovens øvrige bestemmelser.

Rollen som centralmyndighed i England og Wales og i Nordirland er oprindeligt tillagt The Lord Chancellor, jf. lovens § 3 (1), litra a, idet centralmyndigheden i Skotland udøves af The Secretary of State. Rollen som centralmyndighed i England og Wales og i Nordirland er i 2003 overført til the Department of Constitutional Affairs (DCA). Centralmyndighedens faktiske funktioner varetages af the Child Abduction Unit ved the Official Solicitor to the Supreme Court. Den følgende oversigt tager udgangspunkt i sagsbehandlingen hos the Child Abduction Unit.

3.4.2. Anmodningens modtagelse og indledende behandling

Når en indgående anmodning modtages hos the Child Abduction Unit, overgives sagen til en advokat (solicitor) fra et firma med erfaring i børnebortførelsessager tillige med en erklæring om, at ansøgeren opfylder kravene for at opnå fri proces.

Advokaten indgiver herefter den endelige ansøgning om fri proces, hvilket bevilges alle, der indgiver en anmodning om tilbagegivelse i medfør af Haagerkonventionen.

Sagens forberedelse varetages herefter af advokaten, som – eventuelt bistået af the Child Abduction Unit – indsamler den nødvendige dokumentation og i øvrigt sørger for indhentelse af oplysninger om sagens faktiske omstændigheder samt om fremmed ret.

3.4.3. Sagens behandling ved retten

Indgående anmodninger om tilbagegivelse efter Haagerkonventionen

behandles af the High Court, jf. lovens § 4, litra a. Sagen vil som oftest blive indbragt af den beskikkede advokat. Sagerne berammes hurtigt, i visse tilfælde inden for to dage efter sagens modtagelse i retten.

Under sagens behandling vil retten kunne træffe foreløbige foranstaltninger med henblik at sikre barnets vel eller undgå ændringer i sagens omstændigheder, som vil kunne få betydning for dens endelige udfald, jf. lovens § 5.

Anmodning om sådanne foranstaltninger indgives som oftest af den beskikkede advokat og vil bl.a. kunne omfatte udlevering af pas eller nedlæggelse af forbud mod at fjerne barnet fra den pågældende retskreds eller efter omstændighederne en bestemt adresse. Hvis barnets opholdssted er ukendt, vil retten endvidere kunne anmodes om at lade foretage en eftersøgning af barnet.

3.4.4. Særligt om frivillig tilbagegivelse

Det fremgår ikke udtrykkeligt af lovens bestemmelser, at the Child Abduction Unit eller retten, inden der træffes afgørelse om anmodningen, skal forsøge at opnå en frivillig tilbagegivelse af barnet eller i øvrigt arbejde for en mindelig ordening med 'bortføreren'.

At the Child Abduction Unit har en sådan pligt følger imidlertid af Haagerkonventionens artikel 7, litra c. Til trods herfor ses mægling ikke at indgå systematisk i behandlingen af Haagerkonventionssager i the Child Abduction Unit eller for retterne. Som i andre konventionsstater skal spørgsmålet om tilbagegivelse som udgangspunkt afgøres inden for 6 uger, og som ovenfor anført vil sager efter Haagerkonventionen da også blive søgt berammet hurtigst muligt. De stramme tidsrammer er blevet nævnt som en af flere mulige hindringer for indførelsen af en systematisk mæglingsproces for sådanne sager i det britiske retssystem.

Den ikke-statslige organisation Reunite har imidlertid i sommeren 2002 indledt et pilotprojekt i England og Wales vedrørende mægling i børnebortførelsessager. Projektet gennemføres efter konsultation med Haagerkonferencens sekretariat samt den britiske centralmyndighed og centralmyndighederne i de øvrige involverede konventionsstater.

Det samlede projekt planlægges at omfatte 20 mæglingsforløb, hvoraf der indtil videre har været gennemført syv.

Et typisk mæglingsforløb indledes under det første retsmøde i sagen, hvor parterne bliver vejledt om forsøgsordningen og i givet fald henvises til at tage kontakt til Reunite med henblik på det videre forløb.

Hos Reunite sørger man i første række for, at der holdes en telefonsamtale mellem parterne og en mægler for på denne baggrund at kortlægge mulighederne for et vellykket mæglingsforløb.

Afhængig af samtalens udfald og under forudsætning af enighed mellem parterne vil der herefter blive iværksat et mæglingsforløb. Dette meddeles retten, som herefter udsætter sagens videre behandling i en periode af 2 – 3 uger, inden for hvilke mæglingsforløbet forudsættes afsluttet.

Der lægges stor vægt på vejledningen af parterne, herunder på at det gøres klart for den anmodende part, at mæglingsforløbet udgør en fravigelse af Haagerkonventionens normale ordning. Ikke sjældent har det imidlertid vist sig, at den anmodende part måske snarere end en egentlig tilbagegivelse blot ønsker sig en fremtidig samværsordning, som er til at stole på, samt en mulighed for i al mindelighed at drøfte sagen med den formodede bortfører. Parterne har således generelt modtaget tilbuddet med velvilje.

For at begrænse den efterladte forælders ophold i tilbagegiveslandet mest muligt er mæglingsforløbets varighed begrænset til 2 – 3 dage, hvorunder der typisk vil blive holdt 3 møder af hver 3 timers varighed.

Selve møderne afholdes uden medvirken af parternes advokater, som imidlertid vil stå til rådighed på tilkaldebasis, hvis en af parterne på noget tidspunkt skulle føle behov for juridisk bistand.

Resultatet af mæglingsforløbet vil almindeligvis blive nedfældet i en overenskomst ("memorandum of understanding"). Heri kan parterne tilkendegive de betingelser, under hvilke barnet eventuelt skal tilbagegives. Der er naturligvis også mulighed for, at barnet forbliver i tilbagegiveslandet, eksempelvis på vilkår om jævnlige samvær med den anmodende part.

Ud over vilkår om samvær for den forælder, der ikke kommer til at bo sammen med barnet fremover, kan den anmodende forælder ved en sådan overenskomst endvidere pålægges at søge en even-

tuel strafforfølgning af den formodede bortfører i oprindelseslandet opgivet. Det kan desuden komme på at tale at fastlægge en række midlertidige vilkår, som skal være gældende under en eventuel forældremyndighedssag i oprindelseslandet, herunder vilkår om midlertidigt samvær samt om underholdsbidrag.

Overenskomsten vil herefter blive forelagt parternes advokater til godkendelse, inden den af retten ophøjes til kendelse ("court order"). Hvis kendelsen indeholder vilkår, som efter barnets tilbagegivelse skal påses af oprindelseslandets myndigheder, vil retten endvidere anmode disse om at udfærdige en tilsvarende afgørelse ("mirror order"), som skal foreligge for retten, inden der kan ske tilbagegivelse. Herved sikres det, at overenskomstens vilkår også kan håndhæves i oprindelseslandet.

For så vidt angår udgifterne til mæglingsforløbet, herunder til den anmodende parts rejse og ophold, afholdes disse af projektets egne midler, hvilket navnlig må anses for afgørende i relation til den anmodende parts frivillige deltagelse.

Da børnebortførelsessager i England er koncentreret ved High Court, har det kunnet lade sig gøre at anvende de samme mæglere under hele forløbet. Der lægges stor vægt på mæglernes uddannelse, som er tilrettelagt med udgangspunkt i, at mægling i børnebortførelsessager rejser væsentlig anderledes spørgsmål end mægling i forældremyndigheds- og samværssager.

Det er Reunite's opfattelse, at forsøgsordningen med fordel kan tilpasses en række andre Haagerkonventionslande, og man forudser en betydelig international interesse for området i løbet af de kommende år.

KAPITEL 4

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis vedrørende sager om tilbagegivelse efter Haagerkonventionen

4

Ifølge Den Europæiske Menneskerettigheds domstols praksis er staten langt hen ad vejen forpligtet til at hjælpe med at genforene børn med deres forældre efter en bortførelse. Domstolen kræver også, at myndighederne aktivt skal bestræbe sig på, at en afgørelse om tilbagegivelse efterleves. Domstolen foretager en samlet vurdering af, om der er balance mellem barnets, moderens og faderens interesser.

I det følgende redegøres der i hovedtræk for praksis ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol vedrørende myndighedernes behandling af sager om børnebortførelse. Den nævnte praksis tager navnlig udgangspunkt i artikel 8 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK). Bestemmelsen har følgende ordlyd:

”Stk. 1. Enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance.

Stk. 2. Ingen offentlig myndighed må gøre indgreb i udøvelsen af denne ret, med mindre det sker i overensstemmelse med loven og er nødvendigt i et demokratisk samfund af hensyn til den nationale sikkerhed, den offentlige tryghed eller landets økonomiske velfærd, for at forebygge uro eller forbrydelse, for at beskytte sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.”

Retten til familieliv sikrer primært samværet mellem forældre og deres mindreårige børn, født i eller uden for ægteskab, og adoptivbørn. Beskyttelsen gælder uafhængigt af, om barnet og forældrene bor sammen. Ud over biologiske og juridiske familieband tages der efter omstændighederne tillige hensyn til bestående sociale relationer i form af de facto familieliv.

Artikel 8 forbyder som udgangspunkt indgreb fra statslige myndigheder i retten til familieliv, herunder fysisk adskillelse af personer mod deres vilje. Ethvert indgreb skal være legitimeret i overensstemmelse med kravene i artikel 8, stk. 2, hvorfor det skal være lovhjemlet, forfølge et legitimt formål samt være nødvendigt i et demokratisk samfund. Dette sidste krav anvendes i Menneskerettighedsdomstolens praksis til at foretage en konkret samlet vurdering af alle involverede myndigheders handlinger og afgørelser.

Endvidere indebærer udtrykket ”respekt” i artikel 8, stk. 1, visse positive forpligtelser for staten til at yde den enkelte person bistand i forbindelse med realiseringen af de rettigheder, der omfattes af bestemmelsen. Efter Domstolens praksis medfører bestemmelsen således en positiv forpligtelse for staten til at tage alle de nødvendige skridt til at sikre forældres ret til at blive genforenet med deres barn efter en børnebortførelse.

Dette betyder, at staten i den konkrete sag skal iværksætte alle nødvendige, egnede og effektive foranstaltninger for at returnere barnet i henhold til Haagerkonventionens regler for at undgå, at retten til respekt for familieliv efter Menneskerettighedskonventionens artikel 8 anses for krænket, jf. Ignaccolo-Zenide mod Rumænien af 25. januar 2000. Ved vurderingen af, om en foranstaltning er nødvendig, egnet og effektiv, skal der tages hensyn til barnets tarv, hvilket kan betyde, at genforeningen af den ene af forældrene med barnet i en situation, hvor barnet har boet nogen tid hos den anden af forældrene, ikke altid kan finde sted umiddelbart, men vil kunne kræve nogen forberedelse.

Sagen Ignaccolo-Zenide mod Rumænien vedrørte navnlig spørgsmålet om, hvorvidt de rumænske myndigheder havde ydet en tilstrækkelig indsats for at fuldbyrde en afgørelse om barnets tilbagegivelse til moderen i Frankrig truffet af byretten i Bukarest i december 1994. Dette fandtes ikke at være tilfældet, idet de rumænske myndigheder ganske vist havde opsøgt faderen på dennes bopæl to gange umiddelbart efter afgørelsen i december 1994, men derefter alene to gange i henholdsvis maj og december 1995. Der forelå ikke nogen forklaring på forsinkelsen af de to sidste forsøg. Herefter havde de rumænske myndigheder forholdt sig passive frem til januar 1997, hvor moderen for første gang i 7 år fik lejlighed til at møde sine børn. På baggrund af mødets uheldige udfald besluttede centralmyndigheden to dage efter at afslå anmodningen om tilbagegivelse. Menneskerettighedsdomstolen bemærkede, at de rumænske myndigheder ikke havde taget de nødvendige skridt til tilbagegivelse af barnet i henhold til Haagerkonventionens artikel 7. På denne baggrund fandt Menneskerettighedsdomstolen, at de rumænske myndigheder havde undladt at træffe tilstrækkelige og effektive foranstaltninger til håndhævelse af moderens ret til tilbagegivelse af børnene og dermed havde krænket hendes ret til respekt for familieliv efter EMRK artikel 8.

Menneskerettighedsdomstolen har endvidere fundet, at der på det familieretlige område alene gælder en begrænset pligt til at anvende tvang, idet der skal tages særlige hensyn til barnets tarv. Selv om fuldbyrdelse med tvang ikke er ønskelig på dette følsomme område, skal det dog ikke være udelukket at anvende sådanne foranstaltninger over for en ulovlig handling foretaget af den bortførende forælder.

I overensstemmelse med de almindelige principper ved fortolkningen af artikel 8 foretager Domstolen en konkret samlet vurdering af, om

der er opnået en rimelig balance mellem de interesser, der er beskyttet af artiklen, dvs. barnets, moderens og faderens interesser. I sager om gennemtvungelse er det afgørende, om de nationale myndigheder med henblik på at lette effektueringen af afgørelsen har taget alle nødvendige skridt, som med rimelighed kan kræves under hensyn til de særlige omstændigheder, der foreligger i den konkrete sag. Om foranstaltningerne er tilstrækkelige skal særligt vurderes i lyset af hurtigheden af processen, da en langsom proces kan få uoprettelige indvirkninger på forholdet mellem barnet og den af forældrene, som ikke bor sammen med barnet, jf. fristen på 6 uger i Haagerkonventionens artikel 11 og sagerne *Sylvester mod Østrig* og *Ignaccolo-Zenide mod Rumænien*.

I sagen *Sylvester mod Østrig* havde byretten i Graz i december 1995 efter anmodning fra den amerikanske centralmyndighed truffet afgørelse om tilbagegivelse af et barn, hvorover der var fælles forældremyndighed, og som moderen havde bragt med sig til Østrig fra USA i strid med faderens ønske. Moderens efterfølgende appeller blev alle afvist, senest ved Højesterets afgørelse i februar 1996. Byrettens efterfølgende afgørelse i maj 1996 om tvangsfuldbyrdelse af den oprindelige afgørelse fra december 1995 blev i august 1996 imidlertid ophævet af Landsretten i Graz under henvisning til, at der skulle tages hensyn til den nye situation, der nu forelå efter den tid, der var gået siden afgørelsen af 20. december 1995. Efter Højesterets stadfæstelse af landsrettens afgørelse i oktober 1996 tog byretten i april 1997 atter stilling til sagen og fandt bl.a. efter udtalelser fra en børnesagkyndig, at situationen havde ændret sig fundamentalt siden afgørelsen af 20. december 1995. Hensynet til barnets velfærd påbød nu, at barnet ikke skulle fjernes fra moderen, da dette kunne medføre svære psykiske traumer for barnet.

Menneskerettighedsdomstolen udtalte herom, at det lange tidsforløb, som de østrigske domstole havde lagt afgørende vægt på, i høj grad fandtes at kunne tilskrives staten. Domstolen lagde i den forbindelse vægt på sagens forsinkede tilbagesendelse til byretten efter Højesterets afgørelse i februar 1996 (mere end to måneder), ligesom byrettens ene forsøg på fuldbyrdelse af den oprindelige afgørelse om tilbagegivelse i maj 1996 fandtes utilstrækkelig. Endvidere havde landsrettens behandling af kæresagen i august 1996 varet 3 1/2 måned. På denne baggrund og med i øvrigt tilsvarende præmisser som i *Ignaccolo-Zenide mod Rumænien* 25/1/2000 fandt domstolen, at der forelå en krænkelse af artikel 8. Menneskerettighedsdomstolen afstod udtrykkeligt fra at

vurdere, om myndighedernes manglende håndhævelse af byrettens afgørelse herudover udgjorde en krænkelse af artikel 6 vedrørende retten til en retfærdig rettergang, idet domstolen bemærkede, at der allerede var taget stilling til dette forhold i forbindelse med vurderingen efter artikel 8.

Menneskerettighedsdomstolen kræver således, at myndighederne aktivt skal bestræbe sig på at fuldbyrde en eventuel afgørelse om tilbagegivelse. Perioder med inaktivitet hos de involverede myndigheder vil virke skærpende for bedømmelsen. Bedømmelsen efter artikel 8 vil typisk udgøre tyngdepunktet i disse sager, men sker i princippet sideløbende med Menneskerettighedsdomstolens tilsvarende bedømmelse efter artikel 6.

KAPITEL 5

Civilretsdirektoratets opgaver som centralmyndighed

Børnebortførelsesområdet er særegent derved, at centralmyndigheden har en række opgaver i forhold til sager, som behandles ved domstolene, selv om myndigheden ikke optræder som part eller repræsentant for nogen part. Derfor er der behov for at udarbejde en vejledning om samspillet mellem centralmyndigheden og domstolene.

- 5.1. Civilretsdirektoratets opgaver efter Haagerkonventionen
- 5.2. Modtagelse og indledende behandling af anmodninger
- 5.3. Indhentelse af yderligere oplysninger
- 5.4. Bistand til fogedretten under sagen, herunder indhentelse af artikel 15-erklæringer
- 5.5. Udvalgets overvejelser vedrørende Civilretsdirektoratets rolle som centralmyndighed og direktoratets sagsbehandling

5.1. Civilretsdirektoratets opgaver efter Haagerkonventionen

Centralmyndighedens opgaver efter konventionen er at modtage og videreformidle konkrete henvendelser om tilbagegivelse af børn samt løbende at bistå i kontakten mellem myndighederne og parterne i de to involverede lande. Centralmyndigheden har således en koordinerende rolle i de konkrete sager.

Efter Haagerkonventionens artikel 7 har centralmyndigheden en række opgaver, som den enten direkte eller ved mellemlid skal sørge for bliver udført i forbindelse med behandlingen af den konkrete sag. Centralmyndigheden har pligt til at finde ud af, hvor barnet befinder sig, og skal tage forholdsregler, som forhindrer, at barnets eller de berørte parter interesser skades. Det drejer sig bl.a. om at forhindre, at barnet føres ud af landet, eller at den forælder, der har bortfjernet barnet, ”går under jorden”.

Ifølge Haagerkonventionen har centralmyndigheden endvidere pligt til at søge en frivillig tilbagegivelse af barnet eller tilvejebringe en forligsmæssig løsning, ligesom centralmyndigheden om nødvendigt skal udveksle oplysninger om barnets sociale baggrund og gennemføre hensigtsmæssige foranstaltninger for at sikre, at barnet tilbagegives i god behold.

Konventionen giver mulighed for, at centralmyndigheden kan forandle, at opgaverne udføres af andre kompetente myndigheder. Herudover har centralmyndighederne en almindelig pligt til at samarbejde på et mere generelt plan, herunder at give hinanden oplysninger om deres eget lands lovgivning. Centralmyndighederne skal holde hinanden underrettet om og så vidt muligt fjerne de vanskeligheder, der kan tænkes at opstå ved anvendelsen af konventionen. Samarbejdet koordineres i vid udstrækning af Haagerkonferencens Permanente Bureau.

5.2. Modtagelse og indledende behandling af anmodninger

Når Civilretsdirektoratet modtager en ansøgning, foretages en gennemgang af sagens dokumenter for at sikre, at ansøgningen falder inden for konventionens rammer, og at der er tilstrækkelige oplysninger om barnets og forældrenes identitet og om opholdssted samt om de retlige forhold, som anmodningen støttes på.

Det efterses, at der er dokumentation for, at ansøgeren har (del i) forældremyndigheden. Der kan være tale om en afgørelse eller aftale eller en erklæring fra en kompetent myndighed om loven i det pågældende land. Såfremt tilstrækkelig dokumentation ikke er vedlagt anmodningen, indhentes oplysningerne hos den udenlandske centralmyndighed, inden sagen sendes til fogedretten.

Inden fremsendelsen til fogedretten undersøger Civilretsdirektoratet også, hvorvidt barnet må anses for at have haft sædvanlig bopæl i det land, hvorfra der anmodes om tilbagegivelse. Er der tvivl herom, anmodes centralmyndigheden om at fremskaffe yderligere dokumentation fra ansøgeren, f.eks. i form af udskrift fra bopælsregister, skole- eller institutionsindmeldelser, opholdstilladelser mv.

Med henblik på at fastslå barnets opholdssted i Danmark efterses CPR vedrørende barnet og den formodede bortfører. Er barnet/forælderen ikke registreret i CPR, anmodes politiet om at undersøge, om barnet opholder sig på den eller en af de adresser, som er angivet af den anmodende forælder i anmodningsskemaet, eller om barnet i øvrigt kan lokaliseres på baggrund af oplysningerne i skemaet. Kan barnet ikke lokaliseres med det samme, sendes straks besked herom til den udenlandske centralmyndighed med anmodning om yderligere oplysninger om barnets opholdssted. Det kan endvidere blive nødvendigt for anmoderen at søge hjælp ved Interpol for at få iværksat en international efterlysning af barnet. Hvis det med sikkerhed fremgår, at barnet ikke befinder sig i Danmark, returneres anmodningen til den udenlandske centralmyndighed. Bliver det oplyst, at barnet nu befinder sig i et andet land, der har tiltrådt Haagerkonventionen, videresendes anmodningen til centralmyndigheden i dette land.

Civilretsdirektoratet foretager en første prøvelse af sagen for at vurdere, om anmodningen falder inden for konventionens rammer, men der udvises dog stor forsigtighed med at afvise anmodninger om tilbagegivelse, særligt hvis der er forskellige meninger om fortolkningen af konventionens centrale begreber (forældremyndighed eller sædvanlig bopæl) mellem direktoratet og den udenlandske centralmyndighed. Er der – efter indhentelse af supplerende oplysninger fra den udenlandske centralmyndighed – fortsat tvivl om, hvorvidt betingelserne efter konventionen er opfyldt, men ikke således, at anmodningen er åbenbart ugrundet, videresendes sagen til retten, der som den kompetente myndighed må tage stilling i sagen. Såfremt anmodningen

opfylder betingelserne i konventionen, men dokumentationen f.eks. alene foreligger i kopi, fremsendes sagen til fogedretten, og manglende eller original dokumentation eftersendes.

5.3. Indhentelse af yderligere oplysninger

Som ovenfor nævnt foretager Civilretsdirektoratet en første prøvelse af sagen for at vurdere, om anmodningen falder inden for konventionens rammer. Således efterser direktoratet, om barnet overhovedet kan antages at befinde sig i Danmark, om det kan anses for godtgjort, at barnet inden bortførelsen havde sædvanligt opholdssted i det land, hvorfra anmodningen kommer, om anmoderen er forælder til barnet og har (del i) forældremyndigheden over barnet. Såfremt disse oplysninger ikke fremgår af den vedlagte dokumentation, anmoder direktoratet den udenlandske centralmyndighed om yderligere oplysninger eller dokumentation, inden sagen videresendes til fogedretten.

Civilretsdirektoratets sag 03-7010-00003 om udlevering fra Danmark til Tyskland (anmodning om yderligere oplysninger inden oversendelse til fogedretten).

I en konkret sag modtog Civilretsdirektoratet via den tyske centralmyndighed en anmodning fra en far (BF) om udlevering af et barn (B), som moren (BM) havde bragt fra Tyskland til Danmark. Ifølge oplysningerne i anmodningen var forældrene gift, og af de vedlagte tyske forældremyndighedsbestemmelser syntes det at fremgå, at parterne dermed havde fælles forældremyndighed. Af ansøgningen fremgik, at BF havde anlagt en forældremyndigheds- og bortførelses-sag i Tyskland et par måneder inden anmodningen om udlevering. Det fremgik endvidere, at BF i en længere periode havde opholdt sig i udlandet.

Civilretsdirektoratet anmodede den tyske centralmyndighed om at fremsende vielsesattesten samt om oplysninger om de anlagte sager i Tyskland samt varigheden af BF's ophold i udlandet, da dette kunne have betydning for, om han rent faktisk havde udøvet en eventuel forældremyndighed over barnet.

Efter ca. en måned fremsendte den tyske centralmyndighed kopi af vielsesattesten og efter endnu en uge bad den tyske centralmyndighed direktoratet om at fremme sagen til fogedretten, inden 1-års fristen i Haagerkonventionen udløb.

Direktoratet kontaktede herefter den tyske centralmyndighed telefonisk og bad den fremsende B's fødselsattest til dokumentation af faderskabet. Den tyske centralmyndighed fremsendte en tysk oversættelse af B's spanske fødselsattest, som ifølge påteg-

nelse var udfærdiget til brug for en tidligere ansøgning fra BM om forældremyndighed. Direktoratet bad herefter den tyske centralmyndighed om den originale fødselsattest samt om forklaring på påtegningen vedrørende en forældremyndighedssag.

Hertil svarede den tyske centralmyndighed, at den ikke fandt det påkrævet efter Haagerkonventionens artikel 16 at informere direktoratet om eventuelle forældremyndighedssager.

På baggrund heraf fremmede direktoratet sagen til fogedretten, som efter modtagelsen anmodede direktoratet om, at der blev indhentet en artikel 15-erklæring fra Tyskland, og direktoratet oplyste den tyske centralmyndighed herom.

Ved retsmødet, som fandt sted 2 uger efter rettens anmodning om artikel 15-erklæringen, forklarede BM, at hun og BF blev skilt ved dom ca. 8 år tidligere i udlandet, og at BM fik forældremyndigheden. BM fremlagde endvidere tysk samværsafgørelse, hvoraf fremgik, at BM havde forældremyndigheden. Direktoratet orienterede den tyske centralmyndighed herom og oplyste, at sagen afventede artikel 15-erklæringen.

Knap 7 måneder herefter oplyste den tyske centralmyndighed, at en tysk domstol havde afvist BF's anmodning om udstedelse af artikel 15-erklæring, idet dommeren ikke fandt, at der var tale om en ulovlig bortførelse, da BM havde den fulde forældremyndighed og da BF ikke udøvede sine forældrerettigheder på tidspunktet for BM og B's flytning. Herefter lukkedes sagen.

5.4. Bistand til fogedretten under sagen, herunder indhentelse af artikel 15-erklæringer

Direktoratet kan på fogedrettens anmodning indhente yderligere oplysninger om udenlandske retsregler og praksis via den udenlandske centralmyndighed. Bestemmer retten, at der skal indhentes en erklæring fra barnets hjemland om, at bortførelsen eller tilbageholdelsen er ulovlig, jf. Haagerkonventionens artikel 15 og børnebortførelseslovens § 14, stk. 3, videresender direktoratet straks rettens anmodning til den udenlandske centralmyndighed.

5.5. Udvalgets overvejelser vedrørende Civilretsdirektoratets rolle som centralmyndighed og direktoratets sagsbehandling

5.5.1. Udvalgets overvejelser om rammerne for en fremtidig regulering

I børnebortførelseslovens § 3 findes alene en overordnet beskrivelse af den danske centralmyndigheds opgaver, hvilket ifølge forarbejderne (betænkning nr. 1166/1989 om internationale børnebortførelser, p. 57)

skyldes, at det ikke fandtes hensigtsmæssigt i udkastet til lovtæksten at medtage bestemmelser, der detaljeret regulerer centralmyndighedens opgaver. I § 3, stk. 2, er indsat en bemyndigelse til justitsministeren til at fastsætte nærmere regler om centralmyndighedens virksomhed. Denne hjemmel er aldrig udnyttet.

Børnebortførelsesområdet er særegent derved, at en administrativ myndighed, Civilretsdirektoratet, som centralmyndighed har en række opgaver i forhold til sager, som behandles ved domstolene, og at direktoratet ikke optræder som part eller partsrepræsentant i disse sager.

I lyset heraf kan der være behov for at opstille klare regler for samspillet mellem centralmyndigheden og domstolene, herunder regler for i hvilket omfang centralmyndigheden bør efterprøve oplysninger, som fremkommer fra den anmodende forælder, inden oplysningerne videregives til domstolene, samt regler for hvorledes direktoratets opgaver i øvrigt afgrænses over for de opgaver, der varetages af domstolene.

I Guide to Good Practice (udarbejdet af Haagerkonferencens Permanente Bureau), jf. afsnit 2.1.1. anbefales det bl.a., at centralmyndighederne udarbejder en manual for medarbejderne, som beskriver procedurerne i sager efter Haagerkonventionen.

Udvalget har på baggrund heraf fundet, at der bør udformes et sæt retningslinjer for Civilretsdirektoratets sagsbehandling og rolle i indgående sager om internationale børnebortførelser. Da Civilretsdirektoratet er en del af ressortministeriet, er der ikke grundlag for at udstede regler om direktoratets sagsbehandling i bekendtgørelses- eller cirkulæreform. Udvalget har derfor fundet det mest hensigtsmæssigt at udarbejde disse retningslinjer i en vejledning, som beskriver direktoratets rolle samt muligheder og forpligtelser i de forskellige faser af en bortførelsessag. Vejledningen er optrykt som redegørelsens bilag 1.

- 5.5.2. Udvalgets overvejelser vedrørende afvisning af åbenbart ugrundede anmodninger efter artikel 27**
- Udvalget finder, at det er vigtigt, at en anmodning kun afvises, når det er klart, at anmodningen ikke falder ind under konventionens anvendelsesområde, f.eks. hvis den anmodende forælder ikke kan dokumentere at være forælder til barnet, hvis barnet er over 16 år, eller hvis barnet før bortførelsen havde sædvanlig bopæl i et land, som

Danmark ikke samarbejder med efter konventionen. I tilfælde, hvor ansøgningen ikke kan anses for åbenbart ugrundet, men hvor der er tvivl om fortolkning af konventionen eller om, hvorvidt betingelserne er opfyldt, bør tvivlen komme anmoderen til gode, således at anmodningen videresendes til retten, der som den kompetente myndighed må træffe afgørelse herom. Direktoratets praksis som beskrevet i bilag 1, afsnit 1.7, giver ikke anledning til bemærkninger fra udvalgets side.

5.5.3. Udvalgets overvejelser vedrørende kontakt til den formodede bortfører efter persondatalovens regler om underretningspligt

Persondataloven (lov nr. 429 af 31. maj 2000), som trådte i kraft den 1. juli 2000, indeholder en række regler vedrørende behandling af personoplysninger, som foretages af offentlige myndigheder og af private virksomheder, foreninger og lignende. Begrebet behandling omfatter enhver form for måde at håndtere oplysninger om personer på.

På baggrund heraf blev der i august 2003 i Civilretsdirektoratet nedsat en arbejdsgruppe, som bl.a. skulle drøfte en række principielle og praktiske spørgsmål om direktoratets praksis og forpligtelser med hensyn til underretning efter persondataloven.

Indtil da var det Civilretsdirektoratets praksis ikke at underrette bortføreren, som således først oplystes om sagen af fogedretten i forbindelse med, at sagen påbegyndtes ved retten. I arbejdsgruppen blev direktoratets forskellige sagsområder drøftet, og der blev udarbejdet en vejledning vedrørende direktoratets underretning efter persondataloven.

For så vidt angår børnebortførelsessager er udgangspunktet herefter, at der ved direktoratets første skriftlige henvendelse til den udenlandske centralmyndighed eller den anmodende forælder gives underretning efter persondataloven til den anmodende forælder. Underretning efter persondataloven gives ligeledes til den formodede bortfører, såfremt der registreres personoplysninger. Hvis Civilretsdirektoratet allerede i den indledende fase har modtaget oplysninger, der indikerer, at der er eller vil kunne opstå en undvigelsesrisiko ved underretningen efter persondataloven, skal det vurderes konkret, om den formodede bortførers interesse i at få kendskab til oplysningerne bør vige for afgørende hensyn til den anmodende forælder, jf. persondatalovens § 30, stk. 1. Det følger af denne bestemmelse, at underretningspligten

ikke gælder, hvis den registreredes interesse i at få kendskab til oplysningerne findes at burde vige for afgørende hensyn til private interesser. Den formodede bortførers undvigelsesrisiko må anses for omfattet af denne undtagelsesbestemmelse.

Oplysning om, at der foreligger en undvigelsesrisiko, kan således føre til, at underretning efter persondataloven ikke sker til den formodede bortfører, før denne fra anden side er blevet bekendt med tilbagegivelsessagen. Hvorvidt den udenlandske centralmyndigheds eller anmoderens oplysninger om en risiko er tilstrækkelig, eller om yderligere oplysninger bør indhentes, må bero på direktoratets konkrete vurdering samt på direktoratets mulighed for – uden unødigt forsinkelse af sagsbehandlingstiden – at få bekræftet eller afkræftet en påstået risiko. Hvis underretning undlades, vil direktoratet sende orientering efter persondataloven til den formodede bortfører, når det er oplyst fra anden side – typisk fra fogedretten – at vedkommende er blevet gjort bekendt med sagen.

Såfremt parterne skal foreslås konfliktmægling, jf. afsnit 8, så tidligt i forløbet som muligt, anbefales det, at direktoratet i forbindelse med vejledningen efter persondataloven ligeledes skal orientere om mulighederne for konfliktmægling. I tilfælde, hvor orientering efter persondataloven undlades på grund af undvigelsesrisiko, må orientering om konfliktmægling dog enten foretages af fogedretten eller af Civilretsdirektoratet på et senere tidspunkt, når det er oplyst, at vedkommende forælder er blevet gjort bekendt med sagen.

5.5.4. Udvalgets overvejelser om videreformidling af anmodningen og ledsagende oplysninger til fogedretten

Når sagen er tilstrækkeligt oplyst, sendes den til fogedretten sammen med sagens bilag. Har direktoratet anmodet om yderligere oplysninger fra den udenlandske centralmyndighed, vedlægges denne korrespondance også.

Civilretsdirektoratet videregiver samtlige oplysninger i sagen, som er fremkommet fra den anmodende centralmyndighed eller den anmodende forælder. Hvis Civilretsdirektoratet under sin gennemgang af sagen er blevet opmærksom på særlige problemer, henleder direktoratet fogedrettens opmærksomhed herpå.

Udvalget har overvejet, om direktoratets oversendelse af sagen til fogedretten bør ske på et helt objektivt grundlag, dvs. uden direktoratets egen vurdering af de faktiske og retlige forhold.

Den nuværende praksis, hvorefter direktoratet undersøger visse ting nærmere, f.eks. forældremyndighedsspørgsmålet, barnets sædvanlige bopæl mv., forudsætter en vis vurdering af de faktiske og retlige forhold i sagen, og denne vurdering vil oftest fremgå af de akter mv., som fremsendes til retten. Skal oversendelsen derfor ske uden nogen vurdering fra direktoratets side, må direktoratets første prøvelse af sagen undlades, således at anmodningen samt bilag, som modtages fra centralmyndigheden, videresendes til retten uden direktoratets forudgående stillingtagen hertil.

Det fremgår af betænkning nr. 1166/1989 om internationale børnebortførelser, p. 89, at centralmyndigheden inden oversendelsen til fogedretten skal foretage en første prøvelse, hvorunder det undersøges, om alle relevante oplysninger for behandlingen foreligger, ligesom der skal foretages en vurdering af, om ansøgningen kan forventes imødekommet på det foreliggende grundlag.

Udvalget finder ikke, at den nuværende praksis, som også er forudsat i bemærkningerne til børnebortførelsesloven, giver anledning til bemærkninger. Udvalget har herved lagt vægt på, at Civilretsdirektoratet i sin funktion som centralmyndighed har opbygget en betydelig erfaring på området, og at påpegningen af eventuelle problemer i relation til f.eks. dokumentationen for, at sagen er omfattet af konventionen, som direktoratet har eller ikke har formået at fremskaffe fra den udenlandske centralmyndighed eller anmoderen, vil være af værdi for fogedrettens behandling af sagen. Det er naturligvis forudsat, at direktoratets oplysning af sagen og påpegning af eventuelle problemer sker i neutral form, således at direktoratet ikke på nogen måde vurderer, hvorvidt ansøgningen om tilbagegivelse skal imødekommes eller ej, og således at der alene er tale om en objektiv påpegning af eventuelle problemer, der ikke foregriber fogedrettens stillingtagen til sagens afgørelse.

Civilretsdirektoratets sag 98-7010-17 om udlevering fra Danmark til USA

Civilretsdirektoratet modtog i denne sag via den amerikanske centralmyndighed anmodning fra en far (BF) om udlevering af et barn (B), som moderen (BM) havde bragt fra USA til Danmark.

Anmodningen var vedlagt dokumentation for, at forældrene havde fælles forældremyndighed, samt en retsafgørelse, hvorefter B ikke uden skriftligt samtykke fra begge forældre måtte bringes uden for bopælsstaten.

Den amerikanske centralmyndighed oplyste, at BM havde truet BF med at "gå under jorden", og at BM formodedes at have kontakt til personer i DK, der kunne hjælpe hende med dette. De danske myndigheder blev derfor anmodet om at tage forholdsregler i overensstemmelse med Haagerkonventionen. Ved fremsendelse af anmodningen til fogedretten oplyste direktoratet retten herom og henledte fogedrettens opmærksomhed på børnebortførelseslovens § 17. Samme dag orienterede direktoratet telefonisk fogedretten om, at der tidligere havde været børnebortførelsessager, hvor bortføreren var gået under jorden med barnet, og at det var vigtigt at undgå en sådan situation. Fogedretten gav udtryk for, at det ikke ud fra omstændighederne i den konkrete sag var muligt at se, om der var en reel fare for, at BM kunne tænkes at gå under jorden.

Den amerikanske centralmyndighed fremsendte herefter § 15-erklæring samt oplyste, at BF telefonisk havde fået oplyst, at B måske ville blive bragt til Frankrig.

På baggrund heraf besluttede fogeden at opsøge BM's nærmeste familie for eventuelt at lokalisere B, hvilket dog ikke lykkedes.

BM's advokat anmodede herefter fogedretten om at give tilsagn om, at der ikke ville ske anholdelse af BM. Retten afviste at imødekomme anmodningen.

Fogedretten aftalte retsmøde med BM's advokat, som havde oplyst, at hun ikke vidste, hvor BM og B opholdt sig, men at BM ville deltage i retsmødet. Fogeden oplyste direktoratet om, at BM ville blive arresteret og B hentet, hvis ikke BM ville oplyse deres opholdssted.

Herefter afsagde fogedretten kendelse om tilbagegivelse af B. Samtidig afsagde fogeden kendelse om, at BM skulle anholdes med henblik på at udlevere B. BM deltog ikke i retsmødet, men befandt sig i nærheden og var i kontakt med sin advokat via mobiltelefon. BM kærede kendelsen, og kæren blev tillagt opsættende virkning. Landsretten stadfæstede udleveringskendelsen, men ophævede beslutningen om anholdelse under henvisning til reglerne i retsplejelovens kapitel 46 og 48. Sagen blev herefter overgivet til politiet med henblik på lokalisering af BM og forkyndelse af en anmodning om at møde i retten for at udlevere B, samt oplysning om, at fogeden ellers ville foretage udkørende fogedforretning.

Politiet kontrollerede i perioden jævnlige familiens adresser, og det blev bl.a. undersøgt, om BM modtog offentlig hjælp, om B var tilmeldt skole, mv. Det kom i den forbindelse frem, at BM havde søgt kommunen om og fået tilladelse til at undervise B hjemme.

Da politiet ikke kunne finde BM, skete forkyndelse over for BM's svoger samt i Statstidende. BM fik en frist på 3 uger til at kontakte fogedretten.

Da BM ikke mødte op inden for 3 uger, bestemte retten, at BM skulle anholdes og fremstilles af politiet. Politiet undersøgte muligheden for at få oplysninger fra kommunen i forbindelse med dennes kontrol med hjemmeundervisningen.

På dette tidspunkt oplyste den amerikanske centralmyndighed, at BF nu havde fået eneforældremyndigheden over B.

Direktoratet hørte undervisningsministeriet om reglerne for undervisning i hjemmet og om lovligheden heraf, hvis der ikke er samtykke fra forældremyndighedsindehaveren. Undervisningsministeriet svarede, at hvis skolemyndighederne er bekendt med, at der er truffet retlige skridt til at udsende et barn fra Danmark, bør skolemyndighederne afvise at optage et barn i skole og undlade at medvirke ved beslutninger vedr. barnets undervisning. Kommunen meddelte efterfølgende BM, at det på grund af BF's manglende samtykke ikke længere var lovligt for hende at hjemmeundervise B.

Politiet anmodede under henvisning til forvaltningslovens §§ 28 og 31 kommunen om at oplyse BM's opholdssted. Kommunen oplyste, at den ikke var bekendt med andre adresser end den, der fremgik af folkeregistret. Politiet bad efterfølgende kommunen om at overveje at ændre udbetalingsformen for socialhjælp, således at hjælpen alene udbetales ved personligt fremmøde.

Ca. 8 måneder efter anmodningen om tilbagegivelse lokaliserede BFs selv B og bragte ham tilbage til USA.

Domstolenes rolle

Da den enkelte domstol kun behandler meget få sager om børnebortførelse, og det derfor er vanskeligt at opnå erfaring på området, har udvalget drøftet, om den gældende ordning, hvor alle fogedretter i landet er kompetente, er hensigtsmæssig. Udvalget konkluderer, at der ikke er grundlag for at samle børnebortførelsessagerne ved få domstole, men at efteruddannelse af dommere bør tilgodeses. Det foreslås, at der udpeges en kreds af beskikkede advokater med særligt kendskab til børnebortførelsessager.

- 6.1. Generelt om fogedretternes kompetence i børnebortførelsessager
- 6.2. Udvalgets overvejelser om den fremtidige kompetencefordeling retterne imellem
- 6.3. Udvalgets overvejelser om de enkelte embeders interne sagsfordeling
- 6.4. Indhentelse af yderligere oplysninger
- 6.5. Fremgangsmåde ved risiko for unddragelse
- 6.6. Samtaler med barnet og iværksættelse af børnesagkyndige undersøgelser
- 6.7. Fuldbyrldelsesmåden
- 6.8. Behandling i landsretten
- 6.9. Kontaktdommerens rolle
- 6.10. Udvalgets overvejelser om særlige kursusforløb i domstolssystemet vedrørende børnebortførelse
- 6.11. Advokatbeskikkelse og fri proces
- 6.12. Udvalgets overvejelser om udpegelse af advokater med henblik på beskikkelse i børnebortførelsessager
- 6.13. Udvalgets overvejelser vedrørende økonomisk eller anden bistand i forbindelse med opfølgningen af sagen

6.1. Generelt om fogedretternes kompetence i børnebortførelsessager

Ifølge børnebortførelseslovens § 12, stk. 1, indgives anmodninger om tilbagegivelse af et barn efter Haagerkonventionen til fogedretten. Normalt vil anmodningen blive sendt af den udenlandske centralmyndighed til Civilretsdirektoratet, der videresender anmodningen til fogedretten, jf. afsnit 5 om Civilretsdirektoratets rolle som centralmyndighed.

Sager om tilbagegivelse skal afgøres hurtigst muligt, jf. børnebortførelseslovens § 15. Hvis udleveringssagen ikke er afgjort inden 6 uger efter, at anmodningen om tilbagegivelse er indgivet til retten, skal retten efter anmodning redegøre for årsagen hertil, jf. Haagerkonventionens artikel 11.

Ifølge Haagerkonventionens artikel 7(2)c er der en pligt til at mægle forlig i sagen. I Danmark overlades forligsmæglingen i praksis til fogedretten i forbindelse med behandlingen af sagen.

Af hensyn til barnet gælder en række undtagelser, hvorefter fogedretten efter en konkret vurdering kan nægte tilbagegivelse, hvis det er åbenbart, at tilbagegivelse vil være i strid med barnets bedste, se nærmere herom i afsnit 6.7 om fuldbyrdelsesmåden. Det er fogedretten, der foretager vurderingen af, om tilbagegivelse i den konkrete situation må anses for at være i strid med barnets bedste, ligesom det er fogedretten, der beslutter, om der skal iværksættes en nærmere undersøgelse af barnets forhold.

Det skal dog understreges, at retten ikke herved skal tage stilling til, hvem der er bedst egnet til at få forældremyndigheden over barnet, idet Haagerkonventionens formål netop er at genoprette den faktiske tilstand, således at tvister om forældremyndighed mv. kan få sin endelige afgørelse i barnets oprindelsesland.

Der kan ikke træffes afgørelse i en forældremyndighedssag her i landet, hvis der er fremsat en anmodning om tilbagegivelse, jf. lovens § 19, stk. 1 (Haagerkonventionens artikel 16).

6.2. Udvalgets overvejelser om den fremtidige kompetencefordeling retterne imellem

De danske domstole indtager en central rolle i behandlingen af sager om internationale børnebortførelser. Imidlertid vil den enkelte foged kun sjældent kunne trække på egne erfaringer fra tidligere sager henset til, at antallet af sager, som de danske fogedretter behandler, er relativt beskedent. Efter retsplejelovens § 17 a påhviler ansvaret for, at en sag behandles af en person med den fornødne viden og erfaring, dommeren ved det pågældende embede (ved flerdommerembeder den administrerende dommer eller præsidenten).

I maj 2001 har det Permanente Bureau under Haagerkonferencen oprettet en database (INCA-DAT), som indeholder en gengivelse af et stort antal principielle afgørelser truffet af de nationale domstole i de forskellige konventionsstater vedrørende anvendelsen af Haagerkonventionen. Herudover har Domstolsstyrelsen i 2001 udpeget en såkaldt kontaktdommer, der kan yde generel rådgivning til de danske fogeder om konventionen.

Udvalget har drøftet, hvorvidt disse initiativer er tilstrækkelige til at sikre, at de danske domstole har den fornødne viden om og indsigt i området.

I 1988 traf Haagerkonferencen beslutning om, at der skulle nedsættes en specialkommission med det formål at undersøge og drøfte den praktiske anvendelse af Haagerkonventionen. Specialkommissionens første møde blev afholdt i 1989, og der har efterfølgende været holdt yderligere 3 møder, senest i marts 2001. Herudover afholdtes et ekstraordinært møde i september/oktober 2002 vedrørende udarbejdelsen af Guide to Good Practice. Af konklusionerne fra Specialkommissionens 4. møde i Haagerkonferencen den 22.-28. marts 2001 fremgår det, at kommissionen anbefaler, at medlemsstaterne er opmærksomme på de store fordele, som kan opnås ved at koncentrere bortførelsessager efter Haagerkonventionen hos et lille antal af domstole. Hvor en sådan koncentration ikke er mulig, er det i særdeleshed vigtigt, at dommere, som skal behandle sagerne, bliver tilbudt passende uddannelse o.l.

Udvalget er endvidere opmærksom på den finske ordning, hvorefter behandlingen af anmodninger om tilbagegivelse efter Haagerkonventionen er koncentreret hos Helsingfors hovrätt, ligesom sådanne anmodninger i England indgives til the High Court. En tilsvarende

koncentration ses imidlertid ikke i Norge og Sverige, hvis lovgivninger på dette punkt i højere grad svarer til den danske.

Der er ikke i den danske retspleje tradition for, at særlige typer af sager behandles af specielle domstole. Det klare udgangspunkt i dansk ret er, at civile sager behandles ved byretterne i første instans, og at den stedlige kompetence følger sagsøgtens hjemting. Reglerne om stedlig kompetence i retsplejeloven sikrer bl.a., at retssager i almindelighed behandles, hvor det er mest bekvemt for parterne at møde, og hvor sagen bedst kan oplyses, eller dog af den ret, hvortil sagen har tilknytning. Der er visse sager, som i Danmark er henlagt til særlige domstole, der i modsætning til de almindelige domstole kun har kompetence til at behandle sager af en særlig art. Der er dog ingen særlige domstole for sager vedrørende børn eller unge, idet sager om tvangsfjernelse, forældremyndighed mv. behandles af de almindelige domstole.

Udvalget finder ikke, at sager om børnebortførelser adskiller sig så væsentligt fra andre sager vedrørende børn, at der er grundlag for at indføre et særligt system for behandlingen af sager om bortførelser. Endvidere ville en koncentration af sagerne hos få domstole medføre, at sagerne oftest ikke ville blive behandlet på det sted, hvor barnet befinder sig, hvormed f.eks. udkørende fogedforretninger ville vanskeliggøres.

Udvalget har i sine overvejelser medinddraget det forslag til ændring af domstolenes struktur, som fremgår af Strukturkommissionens betænkning (Betænkning nr. 1398/2001 fra Domstolenes Strukturkommission). Hvis et forslag om en reduktion i antallet af retskredse gennemføres, vil der i byretterne alt andet lige ske en koncentration af behandlingen af børnebortførelsessager på et mindre antal fogedretter end i dag. Dette vil bidrage til opbygningen af erfaring inden for de enkelte embeder.

Udvalget finder imidlertid, at det er vigtigt at forbedre domstolenes muligheder for at få indsigt i reglerne. Der henvises herved til afsnit 6.9 om kontaktdommerens rolle samt afsnit 6.10 om udvalgets overvejelser om særlige kursusforløb vedrørende børnebortførelse.

6.3. Udvalgets overvejelser om de enkelte embeders interne sagsfordeling

Udvalget finder, at det bør tilstræbes, at sager vedrørende Haagerkonventionens regler i de enkelte retter behandles af jurister med en vis anciennitet. Således finder udvalget, at fogedretten ved behandlingen af disse sager bør beklædes af en erfaren domstolsjurist, dvs. som udgangspunkt en retsassessor eller udnævnt dommer.

6.4. Indhentelse af yderligere oplysninger

En anmodning om tilbagegivelse skal indeholde oplysninger om ansøgeren, barnet og den, som påstås at have fjernet eller tilbageholdt barnet, samt en begrundelse for kravet om tilbagegivelse.

Hvis der er tvivl om retsstillingen i det land, hvor barnet boede umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen, kan fogedretten efter lovens § 14, stk. 3, bestemme, at der skal fremlægges en afgørelse fra en myndighed i dette land om, at bortførelsen eller tilbageholdelsen er ulovlig, jf. Haagerkonventionens artikel 15.

6.4.1. Udvalgets overvejelser om indhentelse af artikel 15-erklæringer

Det understreges i forarbejderne til konventionen (Explanatory Report by Ms. Elisa Pérez Vera, p. 463), at en sådan erklæring kan indhentes, hvis domstolen i bortførelseslandet er i tvivl om oprindelseslandets lovgivning i relation til den konkrete situation. Der kan anmodes om, men ikke kræves en sådan erklæring, og tilbagegivelse kan således ikke betinges af fremlæggelse af den pågældende erklæring. I flere lande, herunder Danmark, kan en erklæring efter artikel 15 ikke afgives af domstolene, men efter forarbejderne kan erklæringen udarbejdes af centralmyndigheden i medfør af artikel 8(3)f.

Det er vigtigt at understrege, at indhentelse af artikel 15-erklæringer kun bør ske, hvis der på det foreliggende grundlag er usikkerhed om, hvorvidt f.eks. bortførelsen er ulovlig i henhold til oprindelseslandets lovgivning. Følger det klart af den vedlagte dokumentation, at bortførelsen er ulovlig efter landets regler, bør erklæring ikke indhentes, idet det vil medføre en unødvendig forlængelse af sagsbehandlingen.

6.5. Fremgangsmåde ved risiko for unddragelse

6.5.1. Beslutning om anbringelse på neutralt sted

Børnebortførelseslovens § 17 giver fogedretten kompetence til efter anmodning at bestemme, at barnet under sagen skal anbringes hos en af forældrene eller på et neutralt sted ved de sociale myndigheders foranstaltning.

Afgørelsen kan træffes på ethvert tidspunkt under rettens behandling af sagen og gælder, indtil der er truffet endelig afgørelse i sagen.

Bestemmelsen har et begrænset anvendelsesområde, idet beslutning om anbringelse efter bestemmelsens ordlyd skal findes påkrævet. Anbringelse vil f.eks. kunne bestemmes i tilfælde, hvor der er fare for, at barnet vil lide overlast eller bringes i en utålelig situation, hvis ikke afgørelsen træffes, eller for at den forælder, som formodes at have bortført barnet, vil skjule barnet eller føre det ud af landet.

Beslutningen træffes ved kendelse, og retsplejelovens almindelige appelregler finder anvendelse, jf. retsplejelovens kapitel 37, således at afgørelsen kan kæres til landsretten.

Afgørelse om anbringelse træffes som nævnt af fogeden, men selve afgørelsen om, hvor barnet i givet fald skal anbringes, træffes af de sociale myndigheder. Den særlige procedure vedrørende beslutninger om tvangsanbringelse af børn efter lov om social service finder således ikke anvendelse på selve beslutningen om, hvorvidt barnet skal anbringes på et neutralt sted. Der henvises i øvrigt til afsnit 7.5.2.

6.5.2. Fremgangsmåde ved forgæves tilsigelse til fogedretten

Efter reglerne i retsplejeloven har retten mulighed for at søge politiets hjælp til at eftersøge og forkynde tilsigelse for den formodede bortfører, hvis fogedens tilsigelse af denne ved stævningsmand har været forgæves, eller hvis vedkommende ikke møder op trods lovlig forkyndt tilsigelse.

6.5.3. Fogedforretning uden forudgående underretning

Retten har endvidere mulighed for under visse betingelser efter princippet i retsplejelovens § 493, stk. 2, at foretage en fogedforretning uden forudgående underretning.

Udkørende fogedforretning uden forudgående underretning kan ske

både under sagens behandling og efter afsigelse af kendelse om udlevering med henblik på fuldbyrdelse af den afsagte kendelse, jf. afsnit 6.8.

Udkørende fogedforretninger uden forudgående underretning vil navnlig komme på tale i situationer, hvor der foreligger konkrete oplysninger om, at den formodede bortfører enten vil ”gå under jorden” eller rejse ud af landet med barnet. Der kan også være tale om, at det forudgående konfliktniveau mellem forældrene har været således, at det må anses for overvejende sandsynligt, at den formodede bortfører vil unddrage sig tilbagegivelsen af barnet. Endvidere kan der være tale om forhold hos den formodede bortfører, herunder sygdom, som gør, at en udkørende fogedforretning bør foretages. Endelig kan der være tale om, at der af hensyn til barnets tarv bør gribes ind med det samme, herunder særligt i situationer, hvor barnet må anses for at lide overlast hos den formodede bortfører, eller hvor barnet på grund af sygdom eller lignende har brug for behandling eller anden form for særlige foranstaltninger.

6.5.4. Udvalgets overvejelser om eventuelle kriterier for fastlæggelse af risiko for unddragelse samt om anbringelse på et neutralt sted

Udvalget finder ikke, at der kan fastsættes mere præcise kriterier for, hvornår en sådan risiko for unddragelse må anses for at være til stede, at udkørende fogedforretning eller anbringelse på neutralt sted efter børnebortførelseslovens § 17 kan eller bør foretages.

Beslutning herom må træffes af fogedretten efter et konkret skøn på baggrund af alle omstændigheder og oplysninger i sagen. Oplysninger om unddragelsesrisiko fra den anmodende forælder bør dog i almindelighed understøttes af andre faktorer, herunder parternes tidligere konfliktniveau, tidligere unddragelsesforsøg, oplysninger om psykisk sygdom hos forælderen eller eventuelt oplysninger fra andre personer, som peger på, at der er en reel risiko for unddragelse.

Beslutning om anbringelse på et neutralt sted vil i sig selv indebære en voldsom omvæltning for et barn, som i forvejen er blevet medtaget fra et land til et andet. En sådan beslutning bør derfor kun træffes i situationer, hvor risikoen for skadevirkning på barnet ved forbliven hos den formodede bortfører klart overstiger de negative konsekvenser af en anbringelse af barnet i fremmede omgivelser. I vurderingen må også

inddrages hensynet til, at der vil være en risiko for skadevirkning på barnet, hvis det udsættes for at skulle "leve under jorden" som følge af den formodede bortførers forsøg på at unddrage sig en afgørelse om tilbagegivelse.

Udvalget finder, at der i situationer, hvor anbringelse efter lovens § 17 overvejes, som udgangspunkt bør finde en samtale sted med barnet inden beslutning om anbringelse træffes, såfremt barnets alder og modenhed tilsiger dette. En samtale med barnet bør således finde sted i de tilfælde, hvor barnet er til stede, eller må antages hurtigt at kunne komme til stede i fogedretten. Såfremt en forudgående samtale må antages at kunne medføre, at sagen forsinkes unødigt, f.eks. fordi bortføreren er gået under jorden med barnet, eller at øjemedet forspildes, f.eks. fordi der er en formodning for, at barnet vil blive bragt ud af landet, bør afgørelse om anbringelse dog kunne træffes uden forudgående samtale med barnet.

Bestemmelsen om anbringelse på et neutralt sted ses kun anvendt sjældent i dansk praksis, jf. dog Civilretsdirektoratets sag 93-440-115 gengivet nedenfor i afsnit 7.3.1, og må også i fremtiden forventes kun at blive anvendt i særegne situationer.

6.5.5. Samtaler med barnet og iværksættelse af børnesagkyndige undersøgelser

Efter Haagerkonventionen skal der finde en samtale sted med barnet, inden retten træffer afgørelse, hvis barnet har nået en sådan alder og modenhed, at der bør tages hensyn til dets mening, jf. også børnebortførelseslovens § 16.

Af konklusionerne fra Specialkommissionens 4. møde i Haagerkonferencen den 22.-28. marts 2001 fremgår det, at der er betydelige forskelle i de forskellige landes regler og praksis med hensyn til at spørge barnet, idet nogle lande er meget forbeholdne over for at høre små børn i forbindelse med tilbagegivelsessager. Specialkommissionen anbefaler, at en samtale med et barn – hvor det er passende og nødvendigt at høre det pågældende barn – bør foretages af en person, som er uddannet hertil eller erfaren hermed, og som kan beskytte barnet mod byrden af at skulle tage stilling i en konflikt mellem forældrene.

Muligheden for at iværksætte en børnesagkyndig undersøgelse er ikke særskilt hjemlet i børnebortførelsesloven. Af henvisningen i § 18, stk.

1, til retsplejelovens regler i kapitel 45, 46 og 48 følger imidlertid, at fogedretten med hjemmel i retsplejelovens § 536, stk. 1, sidste pkt., kan udsætte sagen på indhentelse af en sagkyndig erklæring. Dette er forekommet i praksis.

Civilretsdirektoratets sag 99-7010-86 om udlevering fra Danmark til Israel (indhentelse af børnesagkyndig erklæring)

Civilretsdirektoratet modtog via den israelske centralmyndighed anmodning fra en far (BF) om udlevering af 3 børn på henholdsvis 4, 6 og 8 år, som moren (BM) efter endt ferie i Danmark undlod at bringe tilbage til Israel. Forældrene havde fælles forældremyndighed efter israelsk lov. Anmodningen var vedlagt en afgørelse fra Rabinerretten i Israel, om at BM's tilbageholdelse af børnene var ulovlig, og at hun skulle tilbagegive dem til BF inden 30 dage. Direktoratet fremmede sagen til fogedretten.

Fogedretten ønskede oplyst, hvorvidt afgørelsen fra Rabinerretten kunne anses for en artikel 15-erklæring, og i modsat fald anmodedes om en sådan erklæring.

I mellemtiden havde BM klaget over Rabinerrettens afgørelse, og klagen var blevet tillagt opsættende virkning af Rabinerretten selv.

Den israelske centralmyndighed oplyste herefter, at Rabinerrettens afgørelse var en afgørelse efter artikel 15 i Haagerkonventionen, samt at Rabinerrettens afgørelse på grund af klagen ikke var eksigibel på daværende tidspunkt. Fogedretten satte sagen i bero på behandlingen af BMs klage i Israel.

Efter et par måneder oplyste den israelske centralmyndighed, at Rabinerrettens afgørelse om ulovlig bortførelse var stadfæstet.

Ca. 2 måneder herefter afsagde fogedretten kendelse om, at sagen kunne fremmes på baggrund af Rabinerrettens afgørelse, men retten bestemte endvidere, at der skulle indhentes en børnesagkyndig erklæring samt finde en samtale sted med det ældste af børnene. BF kærede denne kendelse. På dette tidspunkt havde BM dog anket afgørelsen fra Rabinerretten til den israelske højesteret. Anken blev tillagt opsættende virkning, hvorfor landsretten udsatte behandlingen af BFs kære på afgørelsen fra den israelske højesteret.

Efter endnu ca. 6 måneder afviste den israelske højesteret BM's anke, da Rabinerretten var kompetent til at træffe afgørelse om udlevering. Ca. 2 måneder herefter afsagde landsretten kendelse om, at der forelå en retskraftig afgørelse fra Israel. Desuden stadfæstedes fogedrettens afgørelse om en børnesagkyndig undersøgelse, henset til at børnene nu havde opholdt sig i Danmark i mere end 3 år.

Børnesagkyndig undersøgelse blev foretaget, og konklusionen heraf var, at det ville være risikabelt for børnenes sundhed og trivsel at blive tilbagegivet til Israel. 101/2 måned efter landsrettens kendelse

afsagde fogedretten kendelse om, at der var tale om en ulovlig bortførelse. Under hensyn til børnenes alder, oplysningerne om deres hidtidige tilknytning til forældrene og efter indholdet af den børnesagkyndige erklæring fandt retten dog, at der var en alvorlig risiko for, at tilbagegivelse ville være til skade for børnenes sjælelige sundhed, jf. lovens § 11, nr. 2. Endvidere havde det ældste barn under samtale med fogedretten utvetydigt modsat sig tilbagegivelsen, hvorfor tilbagegivelse ligeledes blev afvist under henvisning til lovens § 11, nr. 3, for så vidt angik dette barn. BF kærede kendelsen til landsretten, som stadfæstede afgørelsen under henvisning til de af byretten anførte grunde. BF søgte om 3. instansbevilling, hvilket blev afslået af Procesbevillingsnævnet, hvorefter sagen blev lukket.

Civilretsdirektoratets sag 03-7010-4 om udlevering fra Danmark til Australien (børnesagkyndig undersøgelse)

Civilretsdirektoratet modtog en anmodning fra en far (BF) om udlevering af et barn (B) på 3 år, som moren (BM) efter endt ferie i Danmark undlod at bringe tilbage til Australien. BM og BF var ikke samlevende, da B blev født, men efter australsk ret har forældre fælles forældremyndighed, medmindre der er truffet afgørelse om andet. På grund af uenighed mellem BM og BF verserede der på tilbageholdelsestidspunktet en forældremyndigheds- og bopælsag i Australien, som var berammet til domsafsigelse umiddelbart efter BM's forventede hjemkomst til Australien. BF havde en samværsafgørelse med ret til overvåget samvær. 11/2 måned efter at Civilretsdirektoratet havde fremmet sagen til fogedretten, afsagde fogedretten kendelse om udsættelse af sagen på indhentelse af en børnesagkyndig erklæring. BF kærede kendelsen om børnesagkyndig erklæring, men ca. en måned efter fogedrettens kendelse stadfæstede landsretten denne. Næsten 51/2 måned efter fogedrettens kendelse om udsættelse, traf fogedretten afgørelse om, at B ikke skulle udleveres. Parterne havde i denne periode haft mulighed for at komme med bemærkninger til den børnesagkyndige undersøgelse. På baggrund af B's alder, B's tilknytning til parterne, herunder at B ikke havde boet sammen med BF, at B og BF ikke talte samme sprog samt den børnesagkyndige erklæring, fandt fogedretten, at der fandtes at være en alvorlig risiko for, at en tilbagegivelse ville være til skade for B's sundhed og sætte B i en situation, hun ikke burde tåle. Det blev bemærket, at BF havde haft mulighed for at medvirke ved den børnesagkyndige undersøgelse, at denne var udarbejdet af uafhængige sagkyndige, og at retten derfor ikke fandt det betænkeligt at lægge afgørende vægt på undersøgelsen. Kendelsen blev ikke kæret.

6.6.1. Udvalgets overvejelser om samtaler med barnet og indhentelse af børnesagkyndige undersøgelser

6.6.1.1. Samtaler med barnet

Hvis fogeden vurderer, at barnet har den fornødne alder og modenhed til, at der skal tages en samtale med det, vil det være vigtigt at gøre

det forståeligt for barnet, at en sådan samtale ikke angår en eventuel afgørelse om forældremyndighed. Dette skal ses i lyset af, at det for et barn kan være særdeles vanskeligt at ytre sig i en sag, der – efter reglerne – drejer sig om, hos hvilken af forældrene (og dermed i hvilket land) barnet skal opholde sig, imens den opståede konflikt finder sin endelige løsning.

Samtalen skal først og fremmest have til formål at give fogeden mulighed for at danne sig et indtryk af, om der foreligger sådanne særlige omstændigheder, at der vil være en alvorlig risiko for barnet ved en tilbagegivelse, jf. børnebortførelseslovens § 11, stk. 1, nr. 2, f.eks. påstande om overgreb mod barnet fra den tilbageblevne forælders side, oplysninger om misbrugsproblemer hos en eller begge forældre eller oplysninger om andre for barnet belastende forhold. En samtale vil tillige kunne bidrage til at belyse eventuelle belastende forhold i relation til den formodede bortfører. Ved samtaler med større børn skal fogeden endvidere danne sig et indtryk af, om barnet modsætter sig en tilbagegivelse, jf. § 11, stk. 1, nr. 3, og i bekræftende fald endvidere søge at få belyst baggrunden herfor.

Udvalget finder det ikke muligt at angive en bestemt aldersgrænse for, hvornår samtaler med børn i forbindelse med en børnebortførelsessag skal finde sted.

Under hensyn til den belastende karakter af samtalen kan udvalget tilslutte sig Specialkommissionens anbefaling af, at samtalen med barnet, særligt i situationer, hvor der kan tænkes at foreligge de i konventionen nævnte undtagelsesgrunde for en tilbagegivelse, foregår ved hjælp af en person, som er uddannet til og har erfaring i samtaler med børn.

6.6.1.2. Børnesagkyndige undersøgelser

Konventionens klare udgangspunkt om tilbagegivelse bør medføre, at der kun indhentes børnesagkyndige erklæringer, hvis der foreligger særlige omstændigheder. Det er i den forbindelse vigtigt at være opmærksom på, at en børnesagkyndig undersøgelse vil være af begrænset værdi som følge af, at den tilbageblevne forælder typisk ikke vil kunne inddrages i undersøgelsen.

En børnesagkyndig undersøgelse vil forsinke sagens afgørelse, og behovet for iværksættelse af en undersøgelse skal endvidere vurderes i lyset af, at den ikke tager sigte på at belyse forældreegnheden, men

alene skal belyse, om der foreligger de i undtagelsesbestemmelserne omhandlede grunde for at nægte tilbagegivelse.

Udvalget finder således, at iværksættelse af sådanne undersøgelser kun bør ske undtagelsesvis. Hvis der foreligger indikationer på sygdom eller misbrug hos forældrene, misbrug eller mishandling af barnet mv., vil en børnesagkyndig undersøgelse kunne være relevant. Den samtale, der efter børnebortførelseslovens § 16, skal finde sted, vil kunne give et godt grundlag for at vurdere, om en egentlig undersøgelse er nødvendig.

6.7. Fuldbyrdelsesmåden

Børnebortførelseslovens § 10 fastlægger, hvornår en børnebortførelse er ulovlig og derfor medfører en tilbagegivelsesforpligtelse efter Haagerkonventionen. Bestemmelsen udgør dels det materielle grundlag for rettens beslutning om tilbagegivelse og dels grundlaget for en tvangsfuldbyrdelse, hvorfor bestemmelserne erstatter retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 1-3.

Det fremgår af lovens § 12, stk. 1, at fuldbyrdelse i henhold til konventionen gennemføres af fogedretten. Der er ikke regler i loven, der specifikt regulerer fuldbyrdelse af en kendelse om tilbagegivelse, men § 18, stk. 1, fastsætter, at retsplejelovens almindelige regler om gennemtvangelse af andre krav end pengekrav i kap. 45, 46 og 48 finder anvendelse, medmindre andet følger af børnebortførelsesloven. Ved lovens §§ 13-17 er indsat særlige regler for sagsbehandlingen.

§ 483 er den eneste bestemmelse i retsplejelovens kap. 45, som har selvstændig betydning. I medfør heraf kan bestemmelser om forældremyndighed eller udøvelse af samværsret fuldbyrdes straks, medmindre fuldbyrdelsesfrist er fastsat af statsamtet eller indeholdt i vilkårene.

Retsplejelovens kap. 46 vedrører fremgangsmåden ved udlæg og tvangsfuldbyrdelse af andre krav end pengekrav. Værnetingsreglerne fremgår af § 487, og i medfør af bestemmelsens stk. 1, nr. 4, kan anmodning om fuldbyrdelse af en afgørelse om tilbagegivelse fremsættes på det sted, hvor genstanden for fuldbyrdelse af andre krav end pengekrav findes. Denne bestemmelse antages at kunne anvendes på anmodning om tvangsfuldbyrdelse af bestemmelser om udlevering af børn, således at en anmodning om tvangsfuldbyrdelse af en kendelse

om tilbagegivelse kan fremsættes over for fogedretten på det sted, hvor barnet opholder sig.

For så vidt angår anmoderens oplysningspligt, viger § 488 for børnebortførelseslovens §§ 13-15, som specifikt opregner hvilke oplysninger, der kan kræves. Der må dog ifølge betænkning nr. 1166/1989 om internationale børnebortførelser, p. 16, kunne kræves yderligere oplysninger, hvis det skønnes nødvendigt, jf. § 488, stk. 1, 1. pkt. Ved manglende opfyldelse af oplysningspligten finder reglen i § 489 om afvisning anvendelse.

Retsplejelovens regler om berømmelse, udeblivelse, indkaldelse, politibistand etc. i §§ 491-498 finder anvendelse.

For den part, som fuldbyrdelsesansøgningen rettes imod, finder retsplejelovens § 500 anvendelse. Herefter vejleder fogedretten i fornødent omfang den, der ikke møder med advokat, om den pågældendes retsstilling, og retten kan endvidere beskikke en advokat for den pågældende, såfremt betingelserne i § 330, stk. 1, nr. 2, er opfyldt, og såfremt den pågældende har behov for sådan bistand. For så vidt angår den part, som har fremsat ansøgningen, gælder derimod børnebortførelseslovens § 18, stk. 2, hvorefter advokat automatisk beskikkes af fogedretten.

Reglerne i retsplejelovens § 501 om indsigelser mod grundlaget for fuldbyrdelse og fogedrettens prøvelsesret i den forbindelse, § 502 om fogedrettens muligheder for udsættelse af forretningen samt §§ 503-505 om omkostninger ved gennemførelse af kravet, genoptagelse af fogedforretning og erstatning ved uberettiget ansøgning om fuldbyrdelse finder anvendelse.

Retsplejelovens kap. 48 indeholder særregler om tvangsfuldbyrdelse af andre krav end pengekrav. Kapitlet finder også anvendelse på fuldbyrdelse af bestemmelser om bl.a. forældremyndighed, som særligt er reguleret i § 536. Heraf følger, at fogedretten kan fuldbyrde bestemmelser herom ved tvangsbøder eller umiddelbar magtanvendelse. Fuldbyrdelse kan dog ikke ske, hvis barnets sjælelige eller legemlige sundhed derved udsættes for fare. I tvivlstilfælde kan fogedretten udsætte fuldbyrdelsen på indhentelse af en sagkyndig erklæring. Endvidere kan fogedretten tilkalde en uvildig person, eventuelt en repræsentant fra kommunen, til at varetage barnets tarv under sagen. Efter omstændig-

hederne kan fogedretten give en kortere udsættelse af tidspunktet for barnets udlevering.

Bestemmelsen suppleres og udvides af børnebortførelseslovens § 11, som indeholder en opregning af forhold, der kan begrunde, at tilbagegivelse efter Haagerkonventionen nægtes, selvom der foreligger en ulovlig bortførelse eller tilbageholdelse. Bestemmelsen indeholder en gengivelse af konventionens artikel 12(2), artikel 13(1)b, artikel 13(2) og artikel 20. Tilbagegivelse kan herefter nægtes, hvis sagen først er blevet indledt efter udløbet af en periode på et år, hvis anmoderen ikke faktisk udøvede forældremyndigheden, da bortførelsen eller tilbageholdelsen fandt sted, hvis tilbagegivelse vil udsætte barnet for fysisk eller psykisk skade eller på anden måde sætte barnet i en situation, som det ikke bør tåle, hvis barnet modsætter sig tilbagegivelse, og barnet har nået en sådan alder og modenhedsgrad, at der bør tages hensyn til barnets mening, eller hvis tilbagegivelse ikke vil være forenelig med grundlæggende principper i Danmark til beskyttelse af menneskelige friheder og rettigheder (ordre public).

6.7.1. Udvalgets overvejelser om indførelse af vilkår for tilbagegivelse

Bestemmer retten, at tilbagegivelse skal ske, vil kendelsen i reglen alene lyde på tilbagegivelse uden angivelse af vilkår herfor. Parterne ses i praksis kun sjældent at nedlægge påstand om vilkår for tilbagegivelse.

Såfremt kendelsen ikke efterleves, henvises den anmodende forælder til at indgive fuldbyrdelsesansøgning til fogedretten, som efter retsplejelovens § 536 kan fuldbyrde afgørelsen ved anvendelse af tvangsbøder eller ved umiddelbar magtanvendelse.

Civilretsdirektoratets sag 02-7010-184 (vilkår i kendelse om tvangsfuldbyrdelse)

Da den forælder, som havde bortført barnet, ikke efterkom fogedrettens kendelse om tilbagegivelse af barnet, blev den pågældende forælder indkaldt til møde i fogedretten, som gav bortføreren en frist på en uge, hvorefter tvangsbøder af 200 kr. ville blive pålagt. Kendelsen blev kæret, og landsretten stadfæstede, dog således at fristen blev fastsat til en uge fra landsretskendelsen og således at tvangsbøder først ville blive pålagt efter udløbet af denne nye frist. På et efterfølgende møde i fogedretten, hvor bortføreren oplyste ikke at kunne sende B hjem, tilkendegav fogedretten, at denne var indstillet på at medvirke til tvangsfuldbyrdelsen, og der blev fastsat et nyt

møde efter den af landsretten fastsatte frist til gennemtvungelse af landsrettens afgørelse.

Udvalget har drøftet, hvorvidt vilkår, herunder om frister for tilbagegivelsen og eventuelle tvangsbøder, bør anvendes i den oprindelige kendelse om tilbagegivelse. Såfremt anmoderen er til stede ved retsmødet og har mulighed for at tage barnet med, kan en afgørelse om tilbagegivelse fuldbyrdes umiddelbart. Der kan dog også i en sådan situation være grundlag for at fastsætte en frist for tilbagegivelsen, hvis hensynet til barnets situation tilsiger det. Uanset om barnet skal overgives straks, eller om dette skal ske inden for en aftalt eller fastsat frist, bør fogedrettsdommeren dog sikre, at overgivelsen sker så skånsomt så muligt, og at også barnet oplyses om, hvad afgørelsen går ud på, samt om hvad der skal ske i forbindelse med den foranstående overgivelse. Er der tale om en situation, hvor konfliktniveauet mellem forældrene er meget højt, eller hvor der af anden grund findes at være behov herfor, bør sagkyndig bistand – om muligt – indhentes med henblik på at tale med barnet om overgivelsessituationen. Ligeledes kan fogedretten anmode de sociale myndigheder, eventuelt den sociale døgnvagt, om at komme til stede og bistå med overgivelsen af barnet.

Såfremt den anmodende forælder ikke er til stede, og bortføreren selv skal sørge for at bringe barnet tilbage, finder udvalget derimod, at det ofte vil være hensigtsmæssigt allerede i den oprindelige tilbagegivelsesafgørelse at fastsætte en frist for tilbagegivelsen. Hvis tilbagegivelse ikke er sket ved fristens udløb, kan fogedretten enten fastsætte en (ny) frist og eventuelt træffe bestemmelse om, at der vil påløbe tvangsbøder efter udløbet af denne frist, eller fogedretten kan foranstalte afhentning af barnet ved en umiddelbar fogedforretning. Dette gælder også i tilfælde, hvor der ikke er fastsat en frist, og hvor tilbagegivelse ikke er sket umiddelbart efter afgørelsen, jf. retsplejelovens § 481, stk. 1, hvorefter kendelser kan fuldbyrdes straks, medmindre andet er bestemt i kendelsen. Det skal understreges, at også fuldbyrdelsen i henhold til Haagerkonventionen skal ske hurtigst muligt, jf. også EMRK artikel 8 og Menneskerettighedsdomstolens praksis.

Der kan også være tale om vilkår om de sociale myndigheders tilstedeværelse ved tilbagegivelsen til anmoderen, hvis dette på grund af omstændighederne findes påkrævet af hensyn til barnet.

Uanset at parterne ikke har nedlagt påstande om frister eller andre

vilkår, vil bestemmelser herom kunne være hensigtsmæssige, idet den anmodende forælder i så fald ikke behøver at kontakte fogedretten på ny for at få fastsat en sådan frist i tilfælde af, at kendelsen ikke efterkommes. Ligeledes bør vilkår om særlige foranstaltninger, herunder de sociale myndigheders tilstedeværelse eller medvirken ved tilbagegivelsen, kunne fastsættes uden en af forældrenes påstand herom. En eventuel frist bør være rimelig kort, ligesom eventuelle øvrige foranstaltninger bør tilrettelægges på en måde, så tilbagegivelsen ikke forsinkes unødigt. Vilkår bør endvidere som udgangspunkt alene fastsættes, hvis retten finder det påkrævet, herunder i tilfælde, hvor den anmodende forælder ikke er til stede og kan få overdraget barnet med det samme.

6.8. Behandling i landsretten

Fogedrettens kendelse om, hvorvidt der skal ske tilbagegivelse, kan kæres til landsretten, jf. retsplejelovens § 389.

Kære har ikke opsættende virkning, medmindre andet er bestemt i loven, eller det bestemmes af den ret, hvis afgørelse kæres, eller den ret, hvortil afgørelsen kæres, jf. retsplejelovens § 395.

For så vidt angår bortførelsessager, er det sædvanligt, at spørgsmålet om opsættende virkning afgøres således, at barnet ikke bliver tilbagegivet, førend en eventuel kæresag er afsluttet. Er der i fogedretten således truffet kendelse om tilbagegivelse, vil en kære sædvanligvis blive tillagt opsættende virkning, således at barnet ikke tilbagegives for derefter eventuelt igen at skulle udleveres til Danmark, hvis landsretten omgør fogedrettens kendelse. Ved behandlingen af sagen i landsretten skal hensynet til, at sagen fremmes hurtigst muligt, også varetages, således at tillæggelse af opsættende virkning ikke medfører, at barnets fortsatte ophold hos bortføreren bliver væsentligt forlænget, når fogedretten har truffet beslutning om tilbagegivelse.

Det følger af retsplejelovens § 398, stk. 1, at kæremål afgøres på skriftligt grundlag. Af bestemmelsens stk. 2 fremgår dog, at retten kan bestemme, at der skal foretages mundtlig forhandling, hvor særlige grunde taler derfor.

6.8.1. Udvalgets overvejelser om opsættende virkning af kære

Det er udvalgets opfattelse, at det er mest hensigtsmæssigt, at barnet bliver i Danmark, indtil en eventuel kæresag er afsluttet. Dette skyldes

dels, at der må forventes at kunne opstå problemer med at få barnet tilbage til Danmark i tilfælde af, at landsretten omgør fogedrettens kendelse om tilbagegivelse, dels at det – såfremt barnet måtte komme tilbage i overensstemmelse med landsrettens afgørelse – ikke kan anses for at være til barnets bedste at blive tilbagegivet til udlandet for derefter igen at skulle tilbagegives til Danmark. Det er dog en væsentlig forudsætning, at kæresagen behandles med størst mulig hurtighed, således at forlængelsen af barnets ophold ikke på grund af kæren bliver af en sådan varighed, at tidsforløbet i sig selv kan tale imod udlevering.

6.8.2. Udvalgets overvejelser om mundtlig forhandling i landsretten

Udgangspunktet for behandling af sager i landsretten er som nævnt, at disse behandles på skriftligt grundlag. Udvalget har overvejet, om dette udgangspunkt skal fraviges, eventuelt således at det fastsættes i loven, at kæremål efter børnebortførelsesloven skal behandles mundtligt. Udvalget har på den ene side lagt vægt på, at karakteren af sagen kunne tale for, at landsretten gennem parternes personlige fremmøde danner sig et indtryk af de involverede personer. På den anden side har udvalget lagt vægt på, at hensynet til sagens fremme taler imod foranstaltning af mundtlig forhandling. Hertil kommer yderligere, at det i mange sager hverken tidsmæssigt eller omkostningsmæssigt vil være muligt at foranstalte en mundtlig forhandling, hvor begge forældre kan komme til stede.

På denne baggrund finder udvalget ikke grundlag for at foreslå en særrregel om, at kæresager efter børnebortførelsesloven skal behandles mundtligt. Med den gældende regel i retsplejelovens § 398, stk. 1, vil der kunne træffes bestemmelse om mundtlig behandling, hvis der efter en konkret vurdering er et særligt behov herfor.

6.9. Kontaktdommerens rolle

På Specialkommissionens møde i marts 2001 blev det anbefalet at udpege en eller flere såkaldte kontaktdommere i hver konventionsstat. På baggrund heraf udpegede Domstolsstyrelsen i september 2001 en dansk kontaktdommer i relation til Haagerkonventionen.

Kontaktdommeren vil kunne yde generel rådgivning til danske fogeder om konventionen. Dette betyder bl.a., at retterne i et vist omfang vil kunne få besvaret generelle spørgsmål om konventionen og dens

praktiske anvendelse, når sådanne måtte opstå under behandlingen af konkrete sager. Endvidere vil kontaktdommeren kunne besvare henvendelser fra udenlandske dommere om generelle spørgsmål om bl.a. kompetence og lovgivning i Danmark.

Direktoratet informerer fogedretterne om kontaktdommeren og dennes funktion ved fremsendelsen af sager om tilbagegivelse efter Haagerkonventionen. Den tidligere kontaktdommer har over for direktoratet oplyst, at fogeddommeren kun i få tilfælde har henvendt sig til ham vedrørende konventionen.

6.9.1. Udvalgets overvejelser om kontaktdommerens rolle

Udvalget finder ikke anledning til at foreslå ændringer eller præciseringer i kontaktdommerens nuværende opgavebeskrivelse.

Derimod finder udvalget, at der gennem en fælles oplysningsindsats fra kontaktdommerens og Civilretsdirektoratets side bør ske en udbredelse af kendskabet til kontaktdommeren og dennes funktion.

Herved sikres dels hensynet til fogedretternes behov for generel rådgivning om Haagerkonventionen af 1980 og konventionens praktiske anvendelse, dels kontaktdommerens erfaringsgrundlag fremover, så fogedretterne også i fremtiden vil kunne modtage generel rådgivning på et tilstrækkeligt kvalificeret niveau.

Udvalget anbefaler endvidere, at der afholdes årlige møder mellem kontaktdommeren og Civilretsdirektoratet, hvor man bl.a. vil kunne udveksle erfaringer om Haagerkonventionens aktuelle anvendelse i Danmark.

Endelig bør der efter udvalgets opfattelse ske en styrkelse af kontaktdommerens internationale rolle og erfaringsgrundlag gennem dennes regelmæssige deltagelse i relevante internationale seminarer m.v.

6.10. Udvalgets overvejelser om særlige kursusforløb i domstolssystemet vedrørende børnebortførelse

Udvalget finder, at det vil være hensigtsmæssigt, at domstolenes kendskab til reglerne om og praksis vedrørende børnebortførelser styrkes gennem en udbygning af uddannelsesmulighederne. En sådan styrkelse vil kunne ske gennem kontakt mellem Civilretsdirektoratet og Domstolsstyrelsen med henblik på enten at afholde særlige kursusforløb

eller ved at indbygge moduler i de eksisterende kursusforløb.

6.11. Advokatbeskikkelse og fri proces

6.11.1. Reglerne om advokatbeskikkelse

Efter lovens § 18, stk. 2, har fogedretten pligt til at beskikke en advokat for den, der har indgivet en anmodning om tilbagegivelse af et barn, der ulovligt er ført til Danmark eller ulovligt er tilbageholdt her. Det fremgår af bemærkningerne til bestemmelsen, at beskikkelsen skal ske uanset den pågældendes økonomiske forhold.

Af samme bestemmelse følger det endvidere, at salær og godtgørelse for udlæg til den beskikkede advokat sker efter samme regler som i tilfælde, hvor der er meddelt fri proces efter reglerne i retsplejelovens kapitel 31. Denne henvisning må navnlig antages at omfatte bestemmelsen i retsplejelovens § 336 c. Efter denne bestemmelses stk. 1 tilkommer der således den beskikkede advokat et passende salær samt godtgørelse for udlæg, herunder rejseudgifter, som han med føje har haft i forbindelse med hvervet.

Både Europarådskonventionen og Haagerkonventionen forudsætter, at omkostninger i forbindelse med sagsbehandling af bortførelsessager afholdes af det land, der skal behandle sagen. Efter Haagerkonventionens artikel 26, jf. artikel 42, kan der imidlertid tages forbehold herfor, således at udgifter til advokatbistand eller retshandlinger alene skal dækkes i det omfang dette følger af det pågældende lands ordninger vedrørende fri proces og retshjælp.

Danmark har taget forbehold over for artikel 26, og forbeholdet udmøntes således, at omkostninger, der efter sin art ikke er omfattet af reglerne om fri proces, må betales af ansøgeren selv.

Det bemærkes, at det fremgår af Haagerkonventionens artikel 26, at domstolen, når den træffer afgørelse om tilbagegivelse af et barn, kan pålægge bortføreren at betale de udgifter, der er afholdt af den anmodende forælder eller på dennes vegne, herunder rejseudgifter, omkostninger afholdt til at finde barnet, advokatomkostninger samt udgifter til tilbagegivelse af barnet. En afgørelse herom vil formentligt efter dansk ret kræve, at den anmodende forælders advokat nedlægger påstand herom, hvilket sjældent synes at være tilfældet.

6.11.2. Reglerne om fri proces

Der kan efter retsplejelovens § 330 bevilges fri proces, hvis den pågældende skønnes at have rimelig grund til at føre retssag og ikke uden at lide væsentlige afsavn kan betale de omkostninger, der er forbundet med sagen. Ansøgeren skal således have udsigt til at få medhold i sagen. Dette krav lempes dog i vidt omfang i forældremyndigheds-sager. Desuden skal ansøgeren have økonomisk behov for at opnå fri proces. Der er fastsat nærmere regler om fri proces i bekendtgørelsen om fri proces (senest bekendtgørelse nr. 980 af 5. december 2003).

Der kan gives fri proces til førelse af ægteskabssager, herunder separations-, skilsmisse- og forældremyndighedssager i Danmark.

Fri proces medfører for en part i en retssag:

- fritagelse for at betale retsafgifter,
- beskikkelse af advokat, som betales af statskassen,
- godtgørelse for udgifter, som med god grund er afholdt til vidne førsel, syns- og skønsforretninger og andre foranstaltninger, der er iværksat af hensyn til sagens behandling eller oplysning, samt
- fritagelse for at erstatte modparten sagens omkostninger.

Fri proces kan begrænses til enkelte af disse punkter.

”Andre foranstaltninger, der er iværksat af hensyn til sagens behandling eller oplysning” kan efter omstændighederne omfatte udgifter i anledning af partsforklaring, jf. Fri proces med kommentarer af Frederik Chr. Schydt, s. 283 ff. Samme sted fremgår, at fri proces bevillingen næppe omfatter omkostninger, der er forbundet med en skriftlig oversættelse af den dom, der afsiges i sagen, i tilfælde, hvor den part, der har fri proces, ikke forstår dansk. Civilretsdirektoratet har i en ældre sag fundet, at oversættelsen af en dom ikke kunne anses for omfattet af fri proces bevillingen. Civilretsdirektoratet har over for udvalget givet udtryk for, at man fortsat er af den opfattelse, at udgifter til oversættelse af en dom ikke er omfattet af en bevilling om fri proces, da udgifter til oversættelse påløber efter, at sagen er afsluttet. En sag må anses for at være afsluttet, når der har været afholdt domsforhandling, idet der på dette tidspunkt ikke længere består en procesrisiko.

Civilretsdirektoratet er bekendt med en konkret bortførelsessag, hvor advokaten, som var beskikket af fogedretten i sagen om tilbagegivelse, fik dækket udgifter til oversættelse af byrettens dom til spansk, som

var den anmodende forælders modersmål.

Det er den ret, der foretager beskikkelsen af advokaten i en sag, hvor der er meddelt fri proces, der fastsætter salær og godtgørelse til den beskikkede advokat, jf. retsplejelovens § 336 c. Fastsættelsen sker ved særskilt beslutning samtidig med sagens eller retshandlingens afslutning.

Civilretsdirektoratet kan efter retsplejelovens § 331, når særlige grunde taler derfor, efter anmodning give fri proces, selvom de omtalte sædvanlige betingelser for fri proces ikke er opfyldt. Det gælder navnlig i sager, som er af principiel karakter eller af almindelig offentlig interesse, eller som har væsentlig betydning for ansøgerens sociale eller erhvervsmæssige situation.

6.11.3. Udvalgets overvejelser om omkostningsdækning i øvrigt

6.11.3.1. Rejseomkostninger

Rejseomkostninger for den anmodende forælder er ikke dækket af bevillingen til fri proces. Anmoderens muligheder for at få sådanne omkostninger dækket afhænger således af mulighederne herfor i hjemlandet. I den forbindelse kan nævnes de danske regler vedrørende retshjælp, som under visse betingelser kan dække rejseudgifter afholdt i forbindelse med deltagelse i retsmøder i udlandet, samt sociallovgivningens muligheder for økonomisk bistand til rejseudgifter i forbindelse med hjemtagelse af et bortført barn fra udlandet.

Udvalget finder ikke grundlag for at fremsætte forslag om, at den anmodende forælders rejseomkostninger skal dækkes af danske myndigheder. Dækning af sådanne udgifter, som ikke direkte relaterer sig til selve sagsbehandlingen, findes at måtte søges i anmoderens hjemland. Det bemærkes herved, at anmoderen i Danmark gennem reglerne om beskikkelse af advokat er sikret repræsentation ved en advokat, som anmoderen vil kunne holde sig i kontakt med, og som vil være til stede ved retsmøderne.

6.11.3.2. Oversættelsesomkostninger

Som ovenfor nævnt omfatter bevillingen til fri proces næppe omkostninger til oversættelse af dommen. Der er i praksis enkelte eksempler på, at retterne i konkrete sager har ladet udgifter til oversættelse af afgørelsen indgå i det beløb, som er blevet tilkendt den beskikkede

advokat. Udvalget finder ikke, at der er behov for at lade oversættelsesudgifter være omfattet af bevillingen til fri proces. Dels følger dette af, at oversættelsesudgifterne påløber efter sagens afslutning, dels at en oversættelse ikke kan anses for nødvendig til sikring af anmoderens retsstilling, idet det i tilfælde af tvangsfuldbyrdelse mv. vil være i Danmark, at vedkommende skal støtte ret på afgørelsen. Da gengivelse af indholdet af afgørelsen må antages at blive formidlet gennem den beskikkede advokat, og da Civilretsdirektoratet ved fremsendelse af afgørelsen til den udenlandske centralmyndighed – og dermed til den anmodende forælder – gengiver dens indhold på engelsk, findes der ikke at være behov for, at de danske myndigheder foranstalter, at afgørelsen oversættes til anmoderens modersmål.

6.11.3.3. Omkostninger til tolkebistand

Det fremgår af retsplejelovens § 149, stk. 1, at retssproget er dansk. Retten kan i civile sager undlade at indkalde tolk, når ingen af parterne kræver det, og når retten mener at have fornødent kendskab til det fremmede sprog.

Efter bestemmelsen i retsplejelovens § 149, stk. 4, afholdes udgifter til tolkning i sager, hvori en statsborger i et andet nordisk land er part, af statskassen, men retten kan bestemme, at udgifterne skal godtgøres af parterne i overensstemmelse med lovens almindelige regler om sagsomkostninger.

Af justitsministeriets cirkulære nr. 104/1989 fremgår, at udgifter til tolkning i civile retssager afholdes af parterne i overensstemmelse med retsplejelovens almindelige regler om sagsomkostninger.

Efter retsplejelovens § 311, stk. 1, skal udgifter til tolkebistand betales af den part, som ønsker den pågældende tolkebistand, dog med forbehold af ret til at få dem erstattet af modparten. Retten kan i medfør af retsplejelovens § 311, stk. 2, bestemme, at udgifterne til tolkebistand foreløbig skal kræves betalt af den anmodende part. Det fremgår af Otto Bisgaard: ”Tolkebistand i retssager” (Ugeskrift for retsvæsen 2000B, side 577), at ”I fogedsager er det vistnok fast praksis at lade statskassen afholde udgifterne til tolkning”.

Udvalget finder, at udgifter til tolkning bør dækkes efter reglerne om fri proces i sager om børnebortførelser. I de formentlig få sager, hvor den anmodende forælder, der ikke behersker det danske sprog, giver

personligt møde ved sagens behandling, synes det rimeligt, at der – ud over advokatbeskikkelse – tillige sker dækning af tolkeudgifter i forbindelse med retsmøder, herunder til sikring af, at der kan opnås en forklaring fra den anmodende forælder. Udvalget kan derfor tilslutte sig fogedretternes praksis som redegjort for i den nævnte artikel.

6.12. Udvalgets overvejelser om udpegelse af advokater med henblik på beskikkelse i børnebortførelsessager

I forbindelse med den retshjælpsordning, der indførtes ved lov nr. 387 af 28. maj 2003, blev der i børnebortførelseslovens § 20 d skabt hjemmel for justitsministeren til efter ansøgning at udpege et antal advokater, som ministeren kan anbefale forældremyndighedsindehaveren at benytte sig af i sager om bortførelse fra Danmark til udlandet. 12 advokater er optaget på listen.

Udvalget har overvejet, hvorvidt der ligeledes skal udpeges et antal advokater, som kan beskikkes i sager om bortførelse fra udlandet til Danmark, med mindre forældremyndighedsindehaveren ønsker en anden advokat beskikket.

I Finland og England gælder der således den ordning, at centralmyndigheden allerede ved anmodningens modtagelse overlader sagen til en advokat, der herefter repræsenterer forældremyndighedsindehaveren. Også i Sverige vil centralmyndigheden allerede ved anmodningens modtagelse kunne foreslå den anmodende part at benytte en bestemt repræsentant.

I Danmark træffes valget af den anmodende forælders advokat som udgangspunkt ved beskikkelse efter børnebortførelseslovens § 18, stk. 2. Udvalget lægger vægt på, at såvel fogedretten som den anmodende forælder foretager dette valg på et så fyldestgørende grundlag som muligt og blandt advokater, som er i besiddelse af særlig ekspertise inden for dette område.

Sager om tilbagegivelse af børn, der er ført fra udlandet til Danmark, rejser således ofte komplicerede problemstillinger i forhold til anvendelsen af de internationale konventioner på området og international privatret i øvrigt. Desuden skal sagerne i medfør af lovens § 15, stk. 1, fremmes hurtigst muligt. Dette krav om hastebehandling, der følger af Danmarks forpligtelser i medfør af Haagerkonventionens artikel 11(2), stiller tilsvarende krav om en effektiv sagsforberedelse fra advokat-

ernes side samt om en vis erfaring fra tidligere sager.

Dette taler for, at beskikkelse af advokater i børnebortførelses-sager sker inden for en kreds af advokater, som er i besiddelse af den fornødne ekspertise, og som gennem behandling af et vist antal sager får opbygget et vist erfaringsgrundlag. På den baggrund finder udvalget det hensigtsmæssigt, at beskikkelse i sådanne sager fremover kan ske fra en kreds af særligt specialiserede advokater. Denne kreds vil med fordel kunne udpeges efter de kriterier, som har været afgørende for udpegelsen af de advokater, som det vil kunne anbefales forældremyndighedsindehaveren at benytte i sager om tilbagegivelse af børn fra udlandet til Danmark, jf. børnebortførelseslovens § 20 d.

De kriterier, som blev tillagt vægt ved udpegelsen af advokater i medfør af § 20 d i børnebortførelsesloven, var følgende: Indgående kendskab til familieret, procedureerfaring, beherskelse af et eller flere fremmedsprog samt dygtighed og engagement i virket som advokat. Det blev endvidere anført som en forudsætning for udpegelsen, at ansøgeren udøver advokatvirksomhed i Danmark og ikke er fyldt 70 år. Endelig blev det tilkendegivet, at hensynet til den geografiske spredning ville blive tillagt vægt. Udpegelsen, der er personlig og ikke kan overdrages, gælder for en 4-årig periode. Genudpegelse kan finde sted.

Udpegelsen af en kreds af advokater, som må anses for særligt egnede til beskikkelse efter børnebortførelseslovens § 18, stk. 2, forudsættes at ske på tilsvarende vis som udpegelsen efter lovens § 20 d. De advokater, som allerede i dag er udpeget efter lovens § 20 d, vil således også kunne udpeges som særligt egnede til beskikkelse efter lovens § 18, stk. 2. Udpegelsen vil ske efter indhentelse af en udtalelse fra Advokatrådet.

Det bør understreges, at udvalget ikke har til hensigt på nogen måde at begrænse den anmodende forælders eller fogedrets valg af beskikket advokat. Kredsen af særligt specialiserede advokater bør efter udvalgets opfattelse alene udgøre et vejledende udgangspunkt for en eventuel beskikkelse efter lovens § 18, stk. 2. Forslaget er således navnlig begrundet i ønsket om at sikre en fortsat udbygning af den fornødne specialviden hos danske advokater på området.

Udvalget er opmærksom på, at den foreslåede ordning i et vist omfang vil tjene samme formål som den allerede gældende beneficieordning

efter retsplejelovens § 336, hvorefter justitsministeren for hver ret antager et passende antal advokater til at udføre sager for parter, der har fri proces. Det er imidlertid udvalgets opfattelse, at hensynet til opbygningen af det samlede erfaringsgrundlag hos de beskikkede advokater bedst sikres ved en ordning som den foreslåede. Med den foreslåede ordning vil retten således på forhånd kunne lægge til grund, at sagen vil blive ført af en advokat med den fornødne specialviden på det pågældende område. De advokater, som i medfør af den foreslåede ordning udpeges som særligt egnede til beskikkelse efter lovens § 18, stk. 2, bør efter udvalgets opfattelse som udgangspunkt have pligt til også at lade sig beskikke i det konkrete tilfælde. Ordningen vil på dette punkt således svare til den almindelige beneficieordning efter retsplejelovens § 336, ligesom en sådan pligt kendes i relation til behandlingen af visse sager på det sociale område, jf. § 6, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 1109 af 12. december 2003 om magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for voksne efter kapitel 21 i lov om social service.

Udvalget har i den forbindelse lagt vægt på, at en eventuel frivillig beskikkelsesordning ville bidrage til en forlængelse af sagsbehandlingstiden i de tilfælde, hvor retten efter forgæves at have rettet henvendelse til en eller flere udpegede advokater ville være nødsaget til i stedet at beskikke en beneficeret advokat.

Det må dog i øvrigt forudsættes, at retten i de tilfælde, hvor der sker beskikkelse blandt de udpegede advokater, som udgangspunkt beskikker en advokat med kontor i nærheden af den pågældende retskreds, idet der efter retsplejelovens § 336 c bl.a. tilkommer den beskikkede advokat godtgørelse for rejseudgifter, som han har haft i forbindelse med hvervet.

Udvalget finder, at den foreslåede ordning mest hensigtsmæssigt gennemføres ved en ændring af børnebortførelsesloven. Udkast til lovforslag findes optrykt som redegørelsens bilag 2. Som følge af den i afsnit 1.1 omtalte ressortomlægning foreslås det, at udpegelsen foretages af ministeren for familie- og forbrugeranliggender. Udvalget har ikke taget stilling til, hvorvidt den nuværende liste over advokater, som ifølge børnebortførelseslovens § 20 d udpeges af justitsministeren, ligeledes burde varetages af ministeren for familie- og forbrugeranliggender.

6.13. Udvalgets overvejelser vedrørende økonomisk eller anden bistand i forbindelse med opfølgningen af sagen

Efter en afgørelse om tilbagegivelse kan der være behov for bistand til den forælder, som ved afgørelsen er pålagt at udlevere barnet til udlandet. Direktoratet bør f.eks. være behjælpelig med at søge oplysninger om retlige forhold i det pågældende land gennem den udenlandske centralmyndighed, herunder mulighed for indrejse og opholdstilladelse, strafferetlige aspekter, økonomisk støtte under en eventuel sag om forældremyndighed i det pågældende land, mv. Hvorvidt direktoratet er i stand til at fremskaffe de ønskede oplysninger beror primært på, hvorvidt den udenlandske centralmyndighed vil undersøge de pågældende spørgsmål. Der er ikke i konventionen nogen pligt til at yde bistand efter en tilbagegivelse.

Andre myndigheders rolle

En børnebortførelsessag involverer flere forskellige myndigheder og parter. Det gælder centralmyndigheden, politi, retsvæsen, socialforvaltning, daginstitutioner, skoler og sundhedssystem. Myndighederne skal blandt andet tage stilling til hvilke oplysninger, der kan videregives ifølge forvaltningsloven og persondataloven.

- 7.1. Generelt om forvaltningslovens og persondatalovens regler om videregivelse af fortrolige personoplysninger
- 7.2. Civilretsdirektoratets kontakt til politiet og andre myndigheder
- 7.3. Særligt vedrørende politiets rolle
- 7.4. Udvalgets overvejelser om politiets rolle
- 7.5. De sociale myndigheders rolle

I tilknytning til Civilretsdirektoratet vil en række andre offentlige myndigheder efter omstændighederne kunne inddrages i behandlingen af sager om børnebortførelse. Der opstår i den forbindelse jævnligt behov for at videregive og indhente oplysninger mellem disse myndigheder. Det drejer sig bl.a. om politiets udveksling af oplysninger med henblik på at lokalisere barnet og den formodede bortfører samt eventuel kontakt til de sociale myndigheder, hvis barnet må formodes at blive udsat for vanrøgt eller på anden måde være i fare hos den formodede bortfører.

Herudover medvirker politiet ved politifremstilling eller ved tvangsfuldbyrdelse af en afgørelse om tilbagegivelse, ligesom de sociale myndigheder efter fogedrettens beslutning træffer foranstaltning til anbringelse af barnet på et neutralt sted, jf. børnebortførelseslovens § 17.

I dette afsnit redegøres der for gældende ret og praksis vedrørende dele af disse myndigheders samarbejde samt for udvalgets overvejelser i relation hertil.

Efter en generel introduktion til forvaltningslovens og persondatalovens regler om videregivelse af fortrolige oplysninger i afsnit 7.1 følger i afsnit 7.2 en kort redegørelse for Civilretsdirektoratets adgang til videregivelse af oplysninger til politiet med henblik på dettes eftersøgningsmæssige bistand. I afsnit 7.3 redegøres der særligt for politiets rolle i sagsbehandlingen, herunder om brugen af straffeprocuresuelle tvangsmidler i tilfælde, hvor der rejses sigtelse efter straffelovens § 215. Endelig redegøres der i afsnit 7.5 for de sociale myndigheders rolle, herunder i forhold til børnebortførelseslovens § 17 om anbringelse af barnet på et neutralt sted.

7.1. Generelt om forvaltningslovens og persondatalovens regler om videregivelse af fortrolige personoplysninger

Forvaltningslovens § 28 indeholder generelle regler om offentlige myndigheders adgang til at videregive fortrolige oplysninger til andre forvaltningsmyndigheder her i landet. Bestemmelsen findes i lovens kapitel 8, som efter § 2, stk. 3, gælder for al virksomhed, der udøves inden for den offentlige forvaltning.

Endvidere indeholder persondatalovens §§ 5-8 generelle regler om behandling – herunder bl.a. offentlige myndigheders videregivelse – af

personoplysninger. Persondataloven gælder for behandling af personoplysninger, som helt eller delvis foretages elektronisk, og for ikke-elektronisk behandling af personoplysninger, der er eller vil blive indeholdt i et register. Videregivelse er en af de praktisk vigtigste former for ”behandling” af en personoplysning.

Hvorvidt videregivelsen af en oplysning skal bedømmes efter forvaltningslovens eller persondatalovens regler, afhænger dels af, hvor oplysningen findes, og hvorfra den videregives, dels af hvordan videregivelsen finder sted.

Generelt kan det anføres, at enhver videregivelse af oplysninger, der indgår i et register, vil være omfattet af persondataloven. Det samme gælder enhver videregivelse af oplysninger, som sker ved brug af edb, eksempelvis via e-mail, samt videregivelse af oplysninger fra et edb-system i øvrigt, eksempelvis ved at oplysningerne printes ud på papir med henblik på videregivelse.

Videregivelse af oplysninger, som findes på en manuel sag, uden brug af edb vil derimod være omfattet af forvaltningsloven. Dette gælder ligeledes, hvis oplysningen tillige findes i et edb-system, men videregives fra den manuelle sag, eksempelvis ved at et brev i sagen fotokopieres og sendes.

7.1.1. Forvaltningsloven

Forvaltningsloven indeholder almindelige regler om offentlige myndigheders adgang til at videregive fortrolige oplysninger til andre myndigheder. En oplysning skal anses som fortrolig, hvis den er af en sådan karakter, at den efter den almindelige opfattelse i samfundet bør kunne forlanges unddraget offentlighedens kendskab. Det er den myndighed, der vil videregive oplysninger, som skal beslutte, om man anser betingelserne for videregivelse for at være opfyldt i det konkrete tilfælde.

Forvaltningslovens § 28 bygger på en opdeling af de fortrolige oplysninger i oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold og andre fortrolige oplysninger (almindeligt fortrolige oplysninger).

Karakteren af den fortrolige oplysning har betydning for, under hvilke betingelser oplysningen kan videregives til en anden myndighed.

Almindeligt fortrolige oplysninger kan således ud over i de i § 28, stk.

2, nævnte tilfælde videregives, når det må antages, at oplysningen vil være af væsentlig betydning for den modtagende myndigheds virksomhed eller for en afgørelse, som den pågældende myndighed skal træffe, jf. forvaltningslovens § 28, stk. 3. Oplysninger om rent private forhold må derimod kun videregives til en anden forvaltningsmyndighed under de skærpede betingelser, som fremgår af forvaltningslovens § 28, stk.

2.

Ved afgørelsen af, om en fortrolig oplysning vedrører rent private forhold, skal der lægges vægt på, om oplysningen afslører særligt følsomme forhold om den enkeltes privatliv. Det følger af § 28, stk. 1, at bl.a. oplysninger om strafbare forhold, helbredsforhold, væsentlige sociale problemer og misbrug er oplysninger om personers rent private forhold. Denne opregning er imidlertid ikke udtømmende. Andre oplysninger vedrørende private forhold kan være omfattet, hvis de er af tilsvarende følsom karakter.

Det antages således, at oplysninger om interne familieforhold, herunder om familiestridigheder, efter omstændighederne kan være af rent privat karakter, ligesom det antages, at oplysninger om separations- eller skilsmissebegæringer normalt vil være af rent privat karakter i § 28's forstand. I forlængelse heraf må det antages, at oplysninger om tvister vedrørende forældremyndigheden til et fællesbarn samt oplysninger om, at der efter Haagerkonventionen er indgivet en anmodning om tilbagegivelse af et barn, som er i den pågældendes varetægt, må anses for oplysninger om rent private forhold.

Videregivelse af "Andre fortrolige oplysninger" end oplysninger om rent private forhold er reguleret i § 28, stk. 3. Oplysninger om enkeltpersoners indtægts- og formueforhold, arbejds-, uddannelses- og ansættelses-mæssige forhold og boligforhold må antages at være almindeligt fortrolige eller slet ikke fortrolige, medmindre der foreligger særlige forhold. En oplysning om, at en person af en kommune eller anden myndighed modtager sociale ydelser (f.eks. dagpenge eller kontanthjælp), er normalt heller ikke en oplysning om den pågældendes rent private forhold, medmindre der er tale om en ydelse, der efter sin karakter viser, at der foreligger et væsentligt socialt problem. Oplysninger om et barns skolegang eller indskrivning i en almindelig daginstitution må ligeledes som udgangspunkt anses for almindeligt eller slet ikke fortrolige.

Oplysninger, som ikke er fortrolige, kan som udgangspunkt frit videregives. Almindelige adresseoplysninger og oplysninger om en persons ægteskabelige status er eksempler på oplysninger, som ikke er fortrolige.

Videregivelse af almindeligt fortrolige oplysninger kan ske til en anden forvaltningsmyndighed, når det må antages, at oplysningen vil være af væsentlig betydning for myndighedens virksomhed eller for en afgørelse, myndigheden skal træffe, jf. forvaltningslovens § 28, stk. 3. Sådanne oplysninger kan således videregives, når der er et sagligt grundlag for det.

Fortrolige oplysninger om en persons rent private forhold må efter forvaltningslovens § 28, stk. 2, kun videregives til en anden forvaltningsmyndighed, hvis mindst én af følgende betingelser er opfyldt:

1. Den, oplysningen vedrører, har givet samtykke til, at oplysningen videregives.
2. Det følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov, at oplysningerne skal videregives, dvs. at der foreligger en oplysnings-, underretnings- eller indberetningspligt.
3. Videregivelsen sker til varetagelse af private eller offentlige interesser, der klart overstiger hensynet til de interesser, der begrunder hemmeligholdelse, herunder hensynet til den, oplysningen angår.
4. Videregivelsen er et nødvendigt led i forvaltningens behandling af en sag eller nødvendig for, at en myndighed kan gennemføre tilsyns- eller kontrolopgaver.

Betingelsen i forvaltningslovens § 28, stk. 2, nr. 3, indebærer, at der skal foretages en konkret afvejning af på den ene side den interesse i hemmeligholdelse, som den berørte person har, og på den anden side styrken og karakteren af de private eller offentlige interesser, der taler for videregivelse. For at en oplysning om rent private forhold kan videregives til en anden forvaltningsmyndighed, vil det således være nødvendigt, at væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser klart taler for det.

Betingelsen i nr. 3 vil normalt være opfyldt, hvis videregivelsen sker for at forebygge, efterforske eller retsforfølge forbrydelser. Hvis politiet således henvender sig til en anden forvaltningsmyndighed for at få oplysninger til brug ved behandlingen af en straffesag, vil den pågældende myndighed i almindelighed være berettiget og efter § 31 forpligtet til at videregive også oplysninger om rent private forhold. Det bemærkes for en god ordens skyld, at politiets bistand til Civilretsdi- rektoratet med henblik på at lokalisere barnets opholdssted ikke kan betegnes som et led i behandlingen af en straffesag.

Betingelsen i forvaltningslovens § 28, stk. 2, nr. 4, indebærer, at oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold kan videregives, hvis videregivelsen er et nødvendigt led i en forvaltningsmyndigheds be- handling af en sag, eller hvis videregivelsen er nødvendig for, at en for- valtningsmyndighed kan gennemføre konkrete tilsyns- eller kontrolop- gaver. Formålet med bestemmelsen er at sikre, at forvaltningsmyndig- hederne ikke forhindres i at udføre deres opgaver alene som følge af, at det er nødvendigt at inddrage oplysninger fra en anden myndighed i sagsbehandlingen.

Videregivelsen skal være nødvendig for den afgivende myndigheds sagsbehandling. Oplysninger, der alene afgives af hensyn til den modtagende myndigheds sag, omfattes således ikke af bestemmelsen, med mindre videregivelsen sker som led i gennemførelsen af konkrete tilsyns- eller kontrolopgaver. Forvaltningslovens § 28, stk. 2, nr. 2, adskiller sig på dette punkt fra den lignende bestemmelse i persondata- lovens § 7, stk. 2, nr. 4, jf. nærmere herom i afsnit 3.4.2.2.

I det omfang en forvaltningsmyndighed er berettiget til at videregive en oplysning, er myndigheden efter forvaltningsloven i almindelighed også forpligtet hertil, hvis en anden forvaltnings- myndighed anmoder om videregivelse, og oplysningen er af betydning for den rekvirerende myndigheds varetagelse af sine opgaver, jf. herved forvaltningslovens § 31.

7.1.2. Persondataloven

Persondataloven indeholder som tidligere nævnt regler om, hvornår en myndighed må behandle – herunder videregive – personoplysning- er. Hvilke regler, myndighederne skal følge i det enkelte tilfælde, afhænger af oplysningernes karakter og formålet med videregiv- elsen. Ligesom ved videregivelse efter forvaltningsloven, er det den

myndighed, der vil videregive oplysninger, som skal vurdere, om betingelserne for videregivelse er opfyldt i det konkrete tilfælde.

Persondataloven regulerer alene, hvornår en myndighed er berettiget til at videregive de pågældende oplysninger. Spørgsmålet om, hvorvidt myndigheden er forpligtet til at videregive oplysningerne, er reguleret i forvaltningsloven, jf. om dennes § 31 ovenfor.

Efter persondatalovens § 6 kan ikke-fortrolige oplysninger og almindeligt fortrolige oplysninger – det vil sige alle andre oplysninger end oplysninger om rent private forhold – videregives, hvis den person, oplysningen vedrører, har givet sit udtrykkelige samtykke til videregivelsen, eller hvis videregivelsen er nødvendig af hensyn til en af de interesser, som er opregnet i § 6, jf. nedenfor.

En oplysning anses som ikke-fortrolig eller almindeligt fortrolig, hvis den ikke er af særligt følsom karakter. Som eksempler kan nævnes identifikationsoplysninger og almindelige oplysninger om en persons økonomiske forhold.

Det beror på de konkrete omstændigheder, om en videregivelse må anses for at være nødvendig, men ved vurderingen heraf er der overladt et vist skøn til den pågældende myndighed.

Efter lovens § 6 kan ikke-fortrolige eller almindeligt fortrolige oplysninger bl.a. videregives, hvis dette følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov, dvs. hvis der foreligger en oplysnings- underretnings- eller indberetningspligt, jf. herved bestemmelsen i forvaltningslovens § 28, stk. 2, nr. 4, om oplysninger om rent private forhold.

Oplysningerne kan efter persondatalovens § 6, stk. 1, nr. 6, også videregives, hvis det er nødvendigt som led i myndighedsudøvelse, jf. herved forvaltningslovens § 28, stk. 2, nr. 4, der dog som udgangspunkt alene vedrører videregivelse i den afgivende myndigheds interesse. Bestemmelsen indebærer, at almindeligt fortrolige oplysninger som regel kan videregives til en anden forvaltningsmyndighed, hvis den pågældende myndighed har brug for oplysningerne som led i sin behandling af en sag eller i forbindelse med tilsyns- eller kontrolvirksomhed.

Herudover kan ikke-fortrolige og almindeligt fortrolige oplysninger bl.a. videregives, hvis det er nødvendigt for at varetage en berettiget interesse, der overstiger hensynet til den registrerede. Den dataansvarlige myndighed skal vurdere konkret, om hensynet til de interesser, der skal begrunde videregivelsen, overstiger den berørte persons interesse i, at oplysningerne ikke videregives. Denne vurdering vil bl.a. afhænge af oplysningernes karakter og formålet med videregivelsen.

Videregivelse af oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold er reguleret i persondata-lovens §§ 7 og 8, som sondrer mellem to typer af oplysninger – dels oplysninger, som efter databeskyttelsesdirektivet skal anses som oplysninger om rent private forhold (lovens § 7), dels nogle yderligere oplysninger, som efter den danske persondatalov skal anses for at vedrøre rent private forhold (lovens § 8).

De oplysninger, der efter databeskyttelsesdirektivet skal anses som oplysninger om rent private forhold, er oplysninger om racemæssig eller etnisk baggrund, politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning, fagforeningsmæssige tilhørsforhold samt helbredsmæssige og seksuelle forhold, jf. persondatalovens § 7, stk. 1.

De øvrige oplysninger, som efter persondatalovens § 8 skal anses for at vedrøre rent private forhold, er oplysninger om strafbare forhold, væsentlige sociale problemer og andre rent private forhold end dem, der er nævnt i § 7. Som oplysninger om ”andre rent private forhold” anses bl.a. oplysninger om andre foreningsmæssige tilhørsforhold end fagforeningsmæssige, familiestridigheder, separations- og skilsmissebegæringer og adoptionsforhold.

Persondatalovens afgrænsning af, hvad der anses som oplysninger om rent private forhold, svarer således til den, der gælder efter forvaltningsloven. Ligesom efter forvaltningsloven gælder, at oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold kun må videregives, når visse skærpede betingelser er opfyldt, men betingelserne efter de to love er ikke udformet helt ens.

Videregivelse kan ske, hvis videregivelsen er nødvendig af hensyn til en offentlig myndigheds varetagelse af opgaver på det straffretlige område. Denne bestemmelse gælder ikke kun for politiet og anklagemyndigheden, men for alle myndigheder, der administrerer strafsanktioneret lovgivning.

Videregivelse kan også ske, hvis den person, som oplysningen vedrører, har givet samtykke til videregivelsen.

Oplysninger om rent private forhold, der ikke er direktivbestemte – herunder om strafbare forhold, jf. ovenfor om afgrænsningen mellem lovens §§ 7 og 8 – kan herudover bl.a. videregives, hvis videregivelsen sker til varetagelse af private eller offentlige interesser, der klart overstiger hensynet til de interesser, som begrundet hemmeligholdelse, jf. herved den tilsvarende bestemmelse i forvaltningslovens § 28, stk. 2, nr. 3.

Videregivelse af disse oplysninger kan også ske, hvis videregivelse er nødvendig for, at en offentlig myndighed kan udføre sine opgaver, eller er påkrævet for en afgørelse, som myndigheden skal træffe, jf. persondatalovens § 8, stk. 2, nr. 3. Til forskel fra den lignende bestemmelse i forvaltningslovens § 28, stk. 2, nr. 4, gælder denne bestemmelse, uanset om videregivelsen er nødvendig af hensyn til den myndighed, som videregiver oplysningerne, eller af hensyn til den myndighed, som modtager oplysningerne.

Efter persondataloven har de berørte personer som udgangspunkt krav på at blive underrettet, hvis der i medfør af denne lov videregives oplysninger om dem. De nærmere regler herom findes i persondatalovens §§ 28 og 29.

Reglerne herom gælder imidlertid ikke politiets og anklagemyndighedens virksomhed på det strafferetlige område.

Andre myndigheder kan efter persondatalovens § 30 undlade at underrette, hvis den registreredes interesse i at få kendskab til oplysningen efter en konkret afvejning bør vige for afgørende hensyn til private eller offentlige interesser. Underretning kan således bl.a. undlades, hvis afgørende hensyn til forebyggelse, efterforskning, afsløring og retsforfølgning i straffesager eller til udførelsen af en myndigheds kontrol-, tilsyns- eller reguleringsopgaver begrundet det. Det er en betingelse for at undlade underretning, at der er nærliggende fare for, at underretning vil skade det offentlige interesser væsentligt.

Hvis der konkret er pligt til at underrette den berørte person om en videregivelse, skal underretningen gives af den myndighed, der indsamler oplysningen, når oplysningen bliver registreret hos den

pågældende myndighed. Er oplysningen indsamlet til brug for videregivelse, skal underretningen gives senest, når videregivelsen finder sted.

7.2. Civilretsdirektoratets kontakt til politiet og andre myndigheder

Civilretsdirektoratets samarbejde med andre myndigheder i sager vedrørende børnebortførelser vil ud over fogedretten navnlig omfatte politiet og i sjældne tilfælde de sociale myndigheder. Som en væsentlig del heraf vil i de fleste tilfælde indgå udveksling af oplysninger, eksempelvis med henblik på politiets eftersøgning af barnet og den formodede bortfører.

Som nævnt i afsnit 5.2 vil en anmodning modtaget i Civilretsdirektoratet blive indgivet til fogedretten, når direktoratet har undersøgt, om anmodningen falder inden for konventionens rammer.

Sagens videre behandling i såvel Civilretsdirektoratet som for fogedretten forudsætter imidlertid som udgangspunkt, at barnets opholdssted er kendt. Det samme gælder for fuldbyrdelsen af en eventuel beslutning om tilbagegivelse.

Af konventionens artikel 8 litra d og lovens § 14 følger da også, at en anmodning om tilbagegivelse af et barn skal indeholde alle tilgængelige oplysninger om barnets opholdssted samt den formodede bortførers identitet. Civilretsdirektoratet vil derfor som et første skridt i sagen forsøge at fastslå barnets opholdssted ved træk i CPR-registeret, jf. nærmere ovenfor i afsnit 5.2. Findes der imidlertid ikke de fornødne CPR-oplysninger om barnet eller den formodede bortfører, vil Civilretsdirektoratet anmode politiet om at foretage en eftersøgning af barnet på baggrund af de oplysninger, direktoratet i øvrigt måtte besidde om barnets eller den formodede bortførers opholdssted.

Sådanne oplysninger vil som udgangspunkt alene være ikke fortrolige eller almindeligt fortrolige og vil derfor kunne videregives, i det omfang videregivelsen er væsentlig for sagens videre behandling i Civilretsdirektoratet. Andre fortrolige eller ikke fortrolige oplysninger i anmodningen vil ligeledes kunne videregives under tilsvarende betingelser. Det gælder f.eks. oplysninger om barnets skolegang og dets indskrivning i almindelige daginstitutioner.

Det må dog generelt overvejes, hvorvidt selve det forhold, at politiet anmodes om at foranstalte en eftersøgning af barnet og den formodede bortfører, røber en oplysning om rent private forhold efter forvaltningslovens § 28, stk. 1, og persondatalovens § 8, stk. 1. Såfremt det må stå klart for den modtagende myndighed, at de pågældende oplysninger er afgivet som led i behandlingen af en anmodning efter Haagerkonventionen, skal videregivelsen i givet fald opfylde en af betingelserne i forvaltningslovens § 28, stk. 2.

Som anført ovenfor vil oplysninger om rent private forhold eksempelvis kunne videregives, hvis det er nødvendigt som led i den afgivende myndigheds sagsbehandling, jf. forvaltningslovens § 28, stk. 2, nr. 4, og persondatalovens § 8, stk. 2, nr. 3.

For så vidt angår udvalgets nærmere overvejelser vedrørende Civilretsdirektoratets brug af politiets bistand med henblik på lokaliseringen af barnet og den formodede bortfører, henvises til afsnit 7.3.1 og 7.4.

I sjældne tilfælde, hvor der hos Civilretsdirektoratet foreligger en konkret begrundet frygt for, at barnet lever under utilfredsstillende forhold, mens det er i den formodede bortførers varetægt, eller har behov for støtte på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, kan direktoratet efter reglerne om underretningspligt over for kommunen efter lov om social service endvidere være forpligtet til at underrette de sociale myndigheder herom. Der henvises nærmere herom til afsnit 7.5.1.

7.3. Særligt vedrørende politiets rolle

Ud over eftersøgningsmæssig bistand til Civilretsdirektoratets eller fogedrettens lokalisering af barnet og den formodede bortfører omfatter politiets rolle i sager vedrørende børnebortførelse også bistand med henblik på fogedens fuldbyrdelse af en eventuel afgørelse om tilbagegivelse.

7.3.1. Politiets bistand til lokalisering af barnet og den formodede bortfører

I mangel af fornødne CPR-oplysninger om barnet og den formodede bortfører vil eftersøgningen af de pågældende blive overladt til politiet. Anmodning om eftersøgning indgives til den politikreds, hvor de pågældende formodes at opholde sig. Oplysninger herom forudsættes som nævnt i afsnit 5.2 at være indeholdt i den udenlandske anmodning

om tilbagegivelse, idet Civilretsdirektoratet i modsat fald og i mangel af andre oplysninger, som peger på et formodet opholdssted, vil give besked til den udenlandske centralmyndighed med anmodning om yderligere oplysninger. Findes det imidlertid godtgjort, at barnet opholder sig et ikke nærmere bestemt sted her i landet, rettes der henvendelse til Københavns politi.

Med henblik på eftersøgningen vil politiet kunne modtage de oplysninger fra Civilretsdirektoratet, som er nævnt i afsnit 7.2. Med udgangspunkt heri vil politiet bl.a. kunne tage kontakt til skoler og sociale myndigheder og indhente de videre oplysninger herfra, som kan føre til en lokalisering af barnet og den formodede bortfører.

Sådanne oplysninger kan eksempelvis omfatte en bekræftelse af, hvorvidt den formodede bortfører modtager almindelige sociale ydelser, eller om barnet er indskrevet ved en given skole eller almindelig daginstitution. Oplysninger som disse er således at anse for ikke fortrolige eller almindeligt fortrolige, med mindre særlige forhold gør sig gældende. Dette betyder, at den adspurgte institution eller myndighed som udgangspunkt vil være berettiget til at videregive oplysninger om skolegang og sociale ydelser, hvis videregivelsen er væsentlig for politiets videre sagsbehandling.

I givet fald vil politiet også kunne anmode om – og den pågældende myndighed eller institution videregive – de adresseoplysninger om de pågældende, som måtte befinde sig hos den adspurgte institution eller myndighed, og som ligeledes må anses for ikke fortrolige eller almindeligt fortrolige.

Derimod kan fortrolige oplysninger om en persons rent private forhold normalt kun videregives til politiet, hvis en af betingelserne i forvaltningslovens § 28, stk. 2, er opfyldt. Er videregivelsen af de samme oplysninger i stedet omfattet af persondataloven, skal den vurderes ud fra reglerne i lovens §§ 7 og 8. Helbredsmæssige oplysninger om barnet og den formodede bortfører samt oplysninger om alvorlige sociale problemer hos de pågældende vil således eksempelvis kunne videregives til politiet, hvis videregivelsen sker til varetagelse af private eller offentlige interesser, der klart overstiger hensynet til de interesser, der begrunder hemmeligholdelse, herunder hensynet til den, oplysningen angår.

En offentlig myndighed eller institution, som på baggrund af det ovenfor anførte vil være berettiget til at videregive en oplysning til brug for politiets eftersøgning, vil i medfør af forvaltningslovens § 31 ligeledes være forpligtet hertil, jf. nærmere herom afsnit 7.1.1.

Som eksempel på en sag, hvor effektiv udveksling af oplysninger om barnets og den formodede bortførers opholdssted mellem politi og sociale myndigheder kunne have været afgørende for sagens endelige udfald, kan følgende nævnes:

Civilretsdirektoratet sag 93-440-115 om udlevering fra Danmark til USA

Forældrene (BF og BM) var gift, og der var fælles forældremyndighed over den 4-årige B, der var født i USA. 4. juli 1993 rejste BM med B til Danmark og indledte forældremyndighedssag ved retten i Danmark, hvorpå BF den 28. september 1993 via den amerikanske centralmyndighed fremsatte anmodning om udlevering af B.

Sagen blev fremmet til fogedretten, der den 8. november 1993 afsagde kendelse om, at B skulle udleveres til BF i USA. Moderen frafaldt muligheden for kære og erklærede sig indforstået med at udlevere B på et nærmere angivet tidspunkt. Efter at BF forgæves havde søgt barnet udleveret og efter et ligeledes forgæves forsøg herpå ved en udkørende fogedforretning på BM's forældres adresse, anmodede fogedretten i december 1993 politiet om at eftersøge barnet. Fogedretten afsagde efterfølgende kendelse om, at barnet skulle anbringes på et neutralt sted, jf. børnebortførelseslovens § 17, indtil udlevering kunne finde sted.

I februar 1994 anmodede politiet, der havde oplysninger om, at BM var tilmeldt en adresse og modtog kontanthjælp fra kommunen, denne om oplysninger, der kunne bidrage til at finde BM og B. Dette afviste kommunen imidlertid under henvisning til sin tavshedspligt.

Under sagens videre behandling i foråret 1994 søgte BM forgæves fogedsagen genoptaget. Samtidig klagede BF og den amerikanske centralmyndighed til Justitsministeriet over politiets indsats i bestræbelserne på at finde BM og B.

Under et retsmøde i januar 1995 søgte BF fogedretten om tilladelse til politifremstilling af BM. Fogedrettens kendelse herom blev imidlertid ophævet af Landsretten, idet det måtte anses for uoplyst, om BM var blevet gjort bekendt med tilsigelsen til retsmødet i fogedretten samt virkningerne af udeblivelse. Der fremkom efterfølgende oplysninger om, at BM og B skulle befinde sig i Norge, idet det dog ikke lykkedes de norske myndigheder at lokalisere dem.

I sommeren 1995 tilkendegav Den amerikanske ambassade i Køben-

havn, at de danske myndigheder havde udvist en uacceptabel mangel på samarbejde i sagen, og at det var uforståeligt, at BM og B ikke kunne lokaliseres, når BM modtog bistandshjælp og havde folkeregisteradresse, og B tilsyneladende gik i skole.

Efter anmodning fra BM traf fogedretten i maj 1996 kendelse om genoptagelse af udleveringssagen. Kendelsen blev stadfæstet af Landsretten. I oktober 1996 afgav en psykolog en børnesagkyndig udtalelse i udleveringssagen, hvori det konkluderes, at det på grund af den lange adskillelse mellem B og BF ville være til skade for B at blive udleveret til BF i USA. Fogedretten afsagde i maj 1997 herefter en kendelse, hvorefter den oprindelige udleveringskendelse blev ophævet og udleveringsbegæringen nægtet fremme. Kendelsen blev stadfæstet af Landsretten.

7.3.2. Politiets bistand til fogedretten

Afgørelser om tilbagegivelse efter Haagerkonventionen kan fuldbyrdes ved anvendelse af tvangsbøder eller ved umiddelbar magtanvendelse, jf. herved retsplejelovens § 536, stk. 1, jf. børnebortførelseslovens § 18, stk. 1. Det kan i medfør heraf komme på tale at afhente barnet ved politiets foranstaltning uden den formodede bortførers samtykke. I forbindelse med en sådan afhentning af barnet kan det endvidere ikke udelukkes, at der på ny opstår behov for at lokalisere barnet med heraf følgende behov for udveksling af oplysninger.

Lokaliseringen af barnet påhviler i disse situationer fogeden bistået af politiet, som i givet fald vil kunne have behov for oplysninger fra andre myndigheder til brug for fuldbyrdelsen.

Med henblik herpå vil andre myndigheder til politiet kunne videregive ikke fortrolige eller almindeligt fortrolige oplysninger af betydning for barnets lokalisering under samme betingelser som ved iværksættelsen af den indledningsvise eftersøgning, jf. herom afsnit 7.3.1.

Herudover kan der i tilknytning til afgørelsens fuldbyrdelse opstå det særlige spørgsmål, om fogeden som følge af en formodning om, at den formodede bortfører vil unddrage sig fuldbyrdelsen, bør søge barnet afhentet uden forudgående varsel. I sådanne tilfælde kan det komme på tale at foretage en såkaldt udkørende fogedforretning efter princippet i retsplejelovens § 493, stk. 2, hvorefter fogedretten kan undlade underretning om en forestående fogedforretning, ”hvis det må antages, at muligheden for at opnå dækning ellers vil blive væsentligt forringet”, ligesom der ved en eventuelt senere fuldbyrdelse kan blive tale om

magtanvendelse efter retsplejelovens § 536, stk. 1, jf. ovenfor. Der kan i den forbindelse opstå spørgsmål om videregivelse af oplysninger til politiet til brug for fogedens vurdering af, om der bør foretages en udkørende fogedforretning, hvilket må afgøres efter de almindelige regler vedrørende offentlige myndigheders udveksling af sådanne oplysninger.

En antagelse om, at bortføreren vil unddrage sig afgørelsen om tilbagegivelse, kan bl.a. foreligge i kraft af oplysninger om det forudgående konfliktforløb forældrene imellem, inden bortførelsen fandt sted. Sådanne oplysninger om en persons familiemæssige stridigheder må anses for oplysninger om rent private forhold efter forvaltningslovens § 28, stk. 1, ligesom en videregivelse efter persondataloven vil skulle vurderes efter persondatalovens § 8.

På tilsvarende måde vil også helbredsmæssige oplysninger om den formodede bortfører, herunder om psykiske lidelser, der ligeledes kan danne grundlag for en formodning om, at den pågældende vil unddrage sig afgørelsens fuldbyrdelse, være at anse for oplysninger om rent private forhold.

Videregivelse af de omhandlede oplysninger vil således alene kunne finde sted i medfør af værdispringsreglen i forvaltningslovens § 28, stk. 2, nr. 3.

Politiet yder ligeledes fogedretten bistand i forbindelse med afgørelsens fuldbyrdelse, hvis denne i medfør af retsplejelovens § 536, stk. 1, bestemmes at skulle finde sted ved umiddelbar magtanvendelse. Som anført i afsnit 6.5 kan magtanvendelse i forbindelse med fuldbyrdelsen navnlig komme på tale, hvis den formodede bortfører ved anvendelse af mindre indgribende foranstaltninger som f.eks. tvangsbøder ellers må formodes at ville ”gå under jorden”.

Som ved afgørelser vedrørende forældremyndighed er det vigtigt, at fogedrettens beslutning om tilbagegivelse gennemføres på en måde, der belaster barnet eller den unge mindst muligt. Heri ligger, at der skal udvises så megen hensynfuldhed og skånsomhed som muligt i det enkelte tilfælde. Dette gælder også i de tilfælde, hvor magtanvendelse og politiets bistand hertil er fundet nødvendigt.

Fogedretten kan i den forbindelse anmode om, at politiet bruger civile biler og ikke optræder i uniform,, hvis dette ud fra en konkret vurdering skønnes hensigtsmæssigt. Politiet skal alene være til støtte for fogedens fuldbyrdelse af afgørelsen og bør således kun gå aktivt ind i fuldbyrdelsen, hvis situationen udvikler sig i en retning, hvor dette er absolut påkrævet.

7.3.3. **Politiets straffeprocessuelle beføjelser**

Må en efter børnebortførelsesloven ulovlig bortførelse tillige antages at kunne begrunde strafforfølgning efter straffelovens § 215, jf. nærmere herom afsnit 2.4, vil der kunne ske anvendelse af straffeprocessuelle tvangsindgreb, f.eks. med henblik på at afbryde den formodede bortførers fortsatte strafbare fjernelse af barnet eller for at sikre den pågældendes tilstedeværelse under straffesagen.

Sigtelse for overtrædelse af straffelovens § 215 kan i praksis navnlig tænkes rejst i tilfælde, hvor den formodede bortfører efter at være blevet bekendt med, at der er truffet afgørelse om tilbagegivelse efter børnebortførelseslovens § 10, er ”gået under jorden” med barnet.

I sådanne tilfælde kan der blive tale om varetægtsfængsling efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1, for så vidt at der herefter er bestemte grunde til at antage, at den formodede bortfører vil unddrage sig strafforfølgning i anledning af det nu påsigtede forhold.

Af andre relevante tvangsindgreb i sager om børnebortførelse kan f.eks. nævnes edition over for tredjemænd med henblik på at sikre eventuelle oplysninger, der kan tjene til at lokalisere barnet og den formodede bortfører. Retsplejelovens regler om edition og beslaglæggelse finder således bl.a. anvendelse, når tiltalte har unddraget sig sagens videre forfølgning, jf. retsplejelovens § 801, stk. 1, nr. 4.

Oplysninger om den formodede bortførers opholdssted vil efter retsplejelovens § 804, stk. 1, om edition herefter kunne indhentes fra tredjemænd, herunder offentlige myndigheder og institutioner, uanset oplysningernes eventuelle rent private karakter. Som ovenfor nævnt er offentlige myndigheder i forvejen forpligtet til at videregive oplysninger, hvis videregivelsen sker for at forebygge, efterforske eller retsforfølge forbrydelser, jf. herved forvaltningslovens § 28, stk. 2, og persondatalovens §§ 7 og 8, sammenholdt med forvaltningslovens § 31.

Til forskel fra den i forvaltningslovens § 31 omhandlede oplysningspligt finder retsplejelovens editionsregler tillige anvendelse på oplysninger i besiddelse hos private som f.eks. bankoplysninger.

Visse tvangsindgreb kan i almindelighed ikke komme på tale i børnebortførelsessager. Det gælder bl.a. retsplejelovens regler om indgreb i meddeleleshemmeligheden. Disses anvendelse forudsætter som udgangspunkt, at efterforskningen angår en lovovertrædelse, som efter loven kan straffes med fængsel i 6 år eller derover, jf. herved retsplejelovens § 781, stk. 1, nr. 3, hvilket rækker ud over den i straffelovens § 215, jf. § 261, stk. 1, hjemlede strafferamme på 4 år. Anvendelse af sådanne indgreb kan derfor kun komme på tale, hvis bortførelsen kan henføres under strafferammen i § 261, stk. 2.

Som eksempel på en konkret sag, hvori anvendelsen af straffeprocessuelle tvangsindgreb indgik, kan nævnes følgende:

Civilretsdirektoratets sag 98-7010-16 om udlevering fra Danmark til USA

BM og BF var gift og bosat i USA. De havde fælles forældremyndighed over de knap 2-årige tvillinger B1 og B2, der var født i USA. I sommeren 1996 forlod BM USA og rejste til Danmark med tvillingerne. Civilretsdirektoratet modtog i september 1996 herefter via den amerikanske centralmyndighed BF's anmodning om udlevering af børnene. Sagen blev fremmet for fogedretten, der i september 1997 efter langvarig korrespondance med og indhentelse af yderligere oplysninger fra de amerikanske myndigheder dog afviste anmodningen om udlevering. Fogedrettens kendelse blev i november 1997 imidlertid omgjort af landsretten, som tog BF's anmodning om udlevering til følge. Samme måned spurgte den amerikanske centralmyndighed til, hvad der blev gjort for at fuldbyrde kendelsen om udlevering. Centralmyndigheden pegede desuden på, at der var mulighed for, at BM ville flygte med børnene. Som følge af BM's udeblivelse fra et retsmøde og en formodning om, at hun nu var "gået under jorden", anmodede retten i december 1997 politiet om at eftersøge BM.

Politiet anmodede i den anledning retten om tilladelse til at få adgang til BM's bankkonti for derved at spore hendes bevægelser. Retten afslog imidlertid anmodningen, da der ikke var tale om en straffesag. BF's advokat indgav herefter anmeldelse om bortførelse til politiet, som efterfølgende fik den fornødne adgang til bankoplysninger om BM. Materialet indeholdt imidlertid ingen nye oplysninger, ud over at BM modtog ydelser fra kommunen. Under politiets efterfølgende eftersøgning af BM blev det forgæves forsøgt oplyst, hvortil BM's eventuelle bistandshjælp blev udbetalt, ligesom politiet via Teledanmark undersøgte fra hvilke telefonnumre, der blev ringet til BM's fars telefon. BM blev herefter efter indhentelse af

fængslingskendelse efter retsplejelovens § 762, stk. 1, nr. 1, efterlyst internationalt via Interpol. I efteråret 1998 sluttede sagen i England, hvor BM blev arresteret af politiet, og hvor en engelsk domstol traf afgørelse om tilbagegivelse af børnene til USA.

7.4. Udvalgets overvejelser om politiets rolle

Det er udvalgets opfattelse, at politiets muligheder for at yde Civilretsdirektoratet og fogedretten eftersøgningsmæssig bistand i dag må anses for tilfredsstillende.

Politiets eftersøgningsmæssige indsats må antages at indgå med betydelig vægt i den udenlandske centralmyndigheds overordnede vurdering af de danske myndigheders varetagelse af Danmarks konventionsmæssige forpligtelser, ligesom denne indsats må antages at være afgørende for de udenlandske forventninger til Danmarks gensidige bistand på området fremover. Ikke mindst af hensyn til det fremtidige internationale samarbejde på området finder udvalget derfor, at politiet blandt sine øvrige eftersøgningsmæssige opgaver bør tillægge Civilretsdirektoratets anmodninger om bistand med henblik på lokalisering af barnet og den formodede bortfører en vis prioritet.

Udvalget er opmærksom på, at en eftersøgning i mindst ét tilfælde er blevet vanskeliggjort på grund af manglende udlevering af oplysninger fra offentlige institutioner eller myndigheder under henvisning til disses tavshedspligt, jf. Civilretsdirektoratet sag 93-440-115 sag gengivet ovenfor i afsnit 7.3.1. Efter udvalgets opfattelse synes der dog ikke i det pågældende tilfælde at have været tale om oplysninger, hvis grad af fortrolighed kunne begrunde hemmeligholdelse i henhold til forvaltningslovens § 28.

På denne baggrund finder udvalget det imidlertid hensigtsmæssigt, at pligten for offentlige institutioner og myndigheder til på politiets anmodning at udlevere almindeligt fortrolige adresseoplysninger, når disse må anses for at være af væsentlig betydning for politiets virksomhed, om nødvendigt præciseres i forbindelse med den konkrete anmodning.

For så vidt angår politiets brug af straffeprocessuelle tvangsindgreb i sager vedrørende børnebortførelse bemærker udvalget, at sigtelse for overtrædelse af straffelovens § 215 i dag først rejses, når det konstateres, at den formodede bortfører er "gået under jorden" med kend-

skab til eller bestemt formodning om, at der er truffet beslutning om tilbagegivelse efter børnebortførelseslovens § 10.

Udvalget har overvejet, om kredsen af mulige straffeprocessuelle indgreb i disse tilfælde bør udvides til navnlig at omfatte indgreb i meddelelshemmeligheden, herunder indhentelse af teleoplysninger om den formodede bortfører. En sådan mulighed, der i dag er afskåret, for så vidt angår de tilfælde, hvor forholdet alene kan henføres under den mildere strafferamme i straffelovens § 261, stk. 1, vil efter udvalgets opfattelse i væsentlig grad bidrage til en mere effektiv politimæssig eftersøgning af barnet og den formodede bortfører.

Som oftest må sådanne indgreb imidlertid antages alene at være relevante i forhold til den formodede bortførers familie og andre ikke-sigtede personer, eftersom der ved eftersøgningens indledning kun sjældent vil være de fornødne oplysninger til rådighed om den formodede bortfører selv. Dette rejser efter udvalgets opfattelse principielle afgrænsningsmæssige spørgsmål i forhold til anvendelsen af sådanne indgreb. Udvalget finder efter en nøjere afvejning derfor ikke anledning til at fremsætte forslag om en sådan udvidet adgang til indgreb i meddelelshemmeligheden.

Udvalget har endvidere overvejet, om politiets bistand i forbindelse med selve fuldbyrdelsen kan foretages mere skånsomt eller effektivt end i dag, men har ikke fundet, at sager vedrørende børnebortførelse på dette punkt frembyder særlige problemstillinger i forhold til fuldbyrdelsen af forældremyndigheds- og samværsafgørelser i øvrigt. De hensyn, som i særlig grad gør sig gældende ved fuldbyrdelsen af afgørelser efter børnebortførelseslovens § 10, herunder risikoen for at den formodede bortfører vil unddrage sig afgørelsens fuldbyrdelse, forudsættes således at være inddraget allerede i forbindelse med fogedrettens beslutning om gennemtvungelse efter retsplejelovens § 536, stk. 1. Udvalget finder dog anledning til at fremhæve, at det også fremover bør sikres, at politiets bistand i forbindelse med fuldbyrdelsen foretages så hensynsfuldt og skånsomt over for barnet som muligt.

7.5. De sociale myndigheders rolle

7.5.1. Underretning af de sociale myndigheder efter service-lovens regler om særlig støtte

Som nævnt i afsnit 7.1.1 kan fortrolige oplysninger om rent personlige

forhold efter forvaltningslovens § 28, stk. 2, nr. 2, videregives, hvis det følger af lov eller bestemmelser fastsat i henhold til lov, at oplysningerne skal videregives, dvs. at der foreligger en oplysnings-, underretnings- eller indberetningspligt.

Som eksempel på en lovbestemt oplysningspligt som nævnt i forvaltningslovens § 28, stk. 2, nr. 2, kan nævnes reglerne i bekendtgørelse nr. 1092 af 8. december 2000 om underretningspligt over for kommunen efter lov om social service. Efter denne bekendtgørelse gælder der således en pligt for offentligt ansatte, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år har behov for særlig støtte efter reglerne i lov om social service, til at underrette kommunen. Dette vil efter bekendtgørelsens § 2, stk. 1, være tilfældet, hvis barnet lever under utilfredsstillende forhold, eller har behov for støtte på grund af nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne.

Underretningspligten, der skal ses i sammenhæng med kommunens beføjelse til at træffe afgørelse om særlig støtte til barnet efter kapitel 8 i lov om social service, omfatter også ansatte i Civilretsdirektoratet. Disse vil bl.a. kunne få kendskab til forhold som de nævnte gennem oplysninger fra centralmyndigheden i oprindelseslandet eller fra den anmodende forælder. Hvorvidt en sådan oplysning må anses for så sikker, at Civilretsdirektoratets pligt til videregivelse aktualiseres, må dog vurderes på grundlag af direktoratets foreliggende kendskab til sagen og dens parter. Underretningspligten vil således kun blive aktualiseret i de sjældne tilfælde, hvor der hos direktoratet foreligger en konkret begrundet frygt for, at de i bekendtgørelsen nævnte forhold er til stede.

7.5.2. De sociale myndigheders rolle i forhold til anbringelse efter § 17

Som nævnt ovenfor i afsnit 6.5.1 kan fogedretten efter børnebortførelseslovens § 17, stk. 1, når det findes påkrævet, bestemme, at barnet under sagen skal anbringes hos en af forældrene eller på et neutralt sted ved de sociale myndigheders foranstaltning.

Kun i ét tilfælde i den praksis, der er forelagt for udvalget, er der truffet beslutning om anbringelse på et neutralt sted efter børnebortførelseslovens § 17, jf. således om Civilretsdirektoratet sag 93-440-115 afsnit 7.3.1 ovenfor. Anbringelsen blev i det konkrete tilfælde imidlertid ikke gennemført. Der foreligger således ikke oplysninger om nogen sædvan-

lig praksis hos de sociale myndigheder i sådanne situationer. Det fremgår af bemærkningerne til bestemmelsen, at det ved anbringelse på et neutralt sted alene er de sociale myndigheders kompetence at afgøre, hvor barnet skal anbringes, idet det dog må antages, at dette normalt må ske på institution. Spørgsmålet om samvær i forbindelse med anbringelsen afgøres efter de almindelige regler i lov om forældremyndighed og samvær. Dette indebærer, at statsamtet har mulighed for efter anmodning at træffe bestemmelse om samværsret. Ved fastsættelsen af vilkårene for samværsrettens udøvelse må statsamtet være opmærksom på, at det kan være nødvendigt at træffe særlige foranstaltninger for at hindre, at den af forældrene, der skal have samværsret med barnet, skjuler barnet, forsøger at bortføre det eller optræder på en måde, der kan være til skade for barnet.

Barnets øvrige forhold under anbringelsen, herunder spørgsmål om skolegang og tilsyn under opholdet, må efter udvalgets opfattelse antages at være omfattet af reglerne om særlig støtte til børn og unge i lov om social service. Efter samme regler må der endvidere antages at gælde en almindelig adgang for de sociale myndigheder til at regulere eller midlertidigt ophæve et allerede fastsat samvær, jf. lov om social service § 57.

KAPITEL 8

Mægling

Centralmyndigheden har en forpligtelse til at arbejde for frivillig tilbagegivelse af barnet. Det vil være hensigtsmæssigt at statsamternes eksisterende mæglingstilbud udvides til også at omfatte børne-bortførelsessager.

- 8.1. Principielle overvejelser i forhold til Haagerkonventionens ordning
- 8.2. Statsamternes eksisterende mæglingstilbud i samværssager
- 8.3. Udvalgets overvejelser vedrørende et fremtidigt mæglingstilbud

Efter Haagerkonventionens artikel 7 og 10 skal centralmyndighederne enten direkte eller gennem mellemed tage alle passende forholdsregler for at sikre den frivillige tilbagegivelse af barnet eller tilvejebringe en forligsmæssig løsning. I Danmark overlades det normalt til fagedretten at søge at opnå en sådan frivillig tilbagegivelse. Der findes således ikke i dag nogen egentligt mæglingsordning på området svarende til de tilbud om konfliktmægling, som statsamterne siden august 2001 har kunnet fremsætte under behandlingen af samværssager.

Med henblik på at styrke muligheden for at opnå en frivillig tilbagegivelse har udvalget på denne baggrund overvejet, om statsamternes eksisterende tilbud om konfliktmægling i samværssager bør udvides til at finde anvendelse i børnebortførelsessager.

I det følgende redegøres der i afsnit 8.1 for de principielle overvejelser, som et sådan mæglingstilbud kan rejse i forhold til Haagerkonventionens ordning, mens der i afsnit 8.2 redegøres for statsamternes eksisterende konfliktmæglingstilbud i samværssager. Endelig følger i afsnit 8.3 udvalgets overvejelser vedrørende en mulig mæglingsordning.

8.1. Principielle overvejelser i forhold til Haagerkonventionens ordning

Haagerkonventionens artikel 7 og 10 indeholder som nævnt en forpligtelse for centralmyndighederne til at medvirke til en frivillig tilbagegivelse af barnet. Foranstaltninger til opnåelse af en frivillig tilbagegivelse, herunder i form af tilbud om konfliktmægling, må således anses for konventionsmæssige. Ved den konkrete udformning heraf må der imidlertid tages hensyn til de øvrige forpligtelser efter konventionen, herunder den grundlæggende pligt til tilbagegivelse efter konventionens artikel 12, når betingelserne herfor er opfyldt, samt kravet om en hurtig sagsbehandling efter artikel 11.

I Guide to Good Practice, s. 49, anføres, at børnebortførelsessager i lighed med hjemlige forældremyndighedssager om muligt bør afgøres i enighed mellem parterne. En frivillig tilbagegivelse vil ifølge retningslinierne bl.a. være til minimal skade for barnet, ligesom en dæmpelse af konfliktniveauet mellem forældrene vil være til gavn for fremtidige ordninger om samvær med barnet. Det anføres dog videre, at bestræbelserne på at opnå frivillig tilbagegivelse i nogle tilfælde må afvejes over for hensynet til en hurtig afgørelse og i øvrigt tjene

barnets bedste. En frivillig tilbagegivelse må, også når den først opnås efter et vist tidsforløb, imidlertid anses for et gunstigt udfald af sagen. Eventuelle forhandlinger herom bør imidlertid afsluttes hurtigt, hvis de viser sig alene at tjene som forhalingstaktik for den formodede bortfører, eller hvis fortsatte mæglingsbestræbelser i øvrigt forekommer formålsløse.

Inden anmodningen om tilbagegivelse indbringes for domstolene, tager nogle landes centralmyndigheder særlige skridt med henblik på at opnå en frivillig tilbagegivelse. Som eksempel herpå nævnes i Guide to Good Practice tilbud om visitation ("referral") til konfliktmægling.

Forhandlingerne risikerer ifølge Guide to Good Practice dog navnlig at mislykkes, når der foreligger risiko for fortsat unddragelse, når en eller begge parter fjendtlige opførsel i øvrigt tyder på et mislykket udfald, eller når der har været tale om et voldeligt konfliktforløb forud for bortførelsen.

Disse forhold bør efter udvalgets opfattelse ligeledes tillægges vægt ved eventuel visitation til konfliktmægling, jf. nedenfor afsnit 8.3.1.

8.2. Statsamternes eksisterende mæglingstilbud i samværsager

Efter § 28, stk. 1, i lov om forældremyndighed og samvær skal statsamterne tilbyde børnesagkyndig rådgivning til forældre og børn i sager med uenighed om forældremyndighed og samvær. Rådgivningens formål er ifølge bestemmelsen at hjælpe parterne til at løse konflikten under hensyn til, hvad der er bedst for barnet.

Som led i den børnesagkyndige rådgivning har statsamterne siden den 1. august 2001 ligeledes kunnet fremsætte tilbud om konfliktmægling. Den gældende ordning bygger på et forslag fremsat af en projektgruppe under Civilretsdirektoratet i rapporten: Indførelse af konfliktmægling i statsamterne, februar 2001.

Nærmere regler om børnesagkyndig rådgivning og konfliktmægling er fastsat ved bekendtgørelse nr. 874 af 24. oktober 2002 om forældremyndighed og samvær m.v.

Efter bekendtgørelsens § 11 kan statsamtet undlade at tilbyde rådgivning eller konfliktmægling, hvis dette i det konkrete tilfælde findes

unødvendigt eller uhensigtsmæssigt. Visitationen af parterne til deltagelse i konfliktmægling forudsætter, at de pågældende har en vis evne og vilje til at finde løsninger, således at de kan drage nytte af et mæglingstilbud.

Konfliktmæglingen tilrettelægges i øvrigt af statsamtet, der bestemmer dens nærmere omfang, jf. bekendtgørelsens § 14.

Børnene deltager ikke i konfliktmæglingen. Indsatsen koncentrerer sig således om forældrene, som vil kunne profitere af mæglingen, mens børnene ikke kan antages at have et særskilt behov herfor, da de ikke er aktive deltagere i forældrenes konflikt. I stedet vil børnene kunne inddrages i forbindelse med en børnesagkyndig undersøgelse, ligesom de i forbindelse med en eventuel senere samværsafgørelse vil kunne indkaldes til en samtale i henhold til § 29 i lov om forældremyndighed og samvær.

Bisidder kan i sjældne tilfælde deltage, hvis begge parter er enige herom. Advokater deltager dog ikke. Tredjeparter, eksempelvis en ny samlever for den ene forælder, deltager ligeledes i visse tilfælde.

Tavshedspligten udgør et grundlæggende princip for konfliktmæglingen. Mæglingstilbuddet er derfor etableret således, at der er ”vandtætte skotter” mellem behandlingen af samværsagen og konfliktmæglingens forløb. Af bekendtgørelsens § 15 fremgår i den forbindelse, at statsamtet til brug for afgørelsen af en sag om samvær, forældremyndighed eller fri proces ikke uden forældrenes eller barnets samtykke må indhente oplysninger afgivet af de pågældende under rådgivning eller konfliktmægling. Rådgiveren eller mægleren må endvidere ikke videregive sådanne oplysninger til statsamtet.

Efter bekendtgørelsens § 15, stk. 3, kan forældrene anmode statsamtets sagsbehandler om at deltage i børnesagkyndig rådgivning. Denne mulighed eksisterer ikke ved konfliktmægling, der som nævnt holdes skarpt adskilt fra samværsagen.

Endvidere gælder der efter offentlighedslovens § 6 notatpligt for en myndighed, der mundtligt modtager væsentlige oplysninger vedrørende de faktiske omstændigheder i en sag, hvor der vil blive truffet afgørelse af en forvaltningsmyndighed.

For at sikre den fornødne fortrolighed under konfliktmæglingen

bliver forældemyndigheds- eller samværsagen, hvor statsamtet har afgørelseskompetence, i forbindelse med visitationen til konfliktmægling i praksis henlagt midlertidigt med parternes samtykke. Det efterfølgende mæglingsforløb er udøvelse af faktisk forvaltningsvirksomhed, hvorfor der ikke gælder nogen notatpligt.

Konfliktmæglingen foregår efter mediationsmetoden. Det vil sige, at to uvildige og neutrale mæglere (typisk en jurist og en børnesagkyndig psykolog) har ansvaret for mæglingsprocessen, mens forældrene selv har ansvaret for at opnå et resultat. For at sikre ensartethed i statsamternes tilbud om konfliktmægling er alle statsamternes konfliktmæglere blevet undervist i samme metode og teknikker. Der tages udgangspunkt i en internationalt anerkendt mæglingsteknik, der benævnes "Generic style". En nærmere beskrivelse af teknikkens grundprincipper og den konkrete mæglingsproces findes optrykt som rapportens bilag 3.

8.3. Udvalgets overvejelser vedrørende et fremtidigt mæglingstilbud

Udvalget finder, at muligheden for at opnå frivillig tilbagegivelse bør styrkes, og at der i den forbindelse bør ske en udvidelse af statsamternes eksisterende tilbud om konfliktmægling til at omfatte sager vedrørende børnebortførelse, idet tilbuddet i sager om tilbagegivelse efter Haagerkonventionen dog bør fremsættes af fogedretten. Med udgangspunkt i den nugældende mæglingsordning i samværsager m.v. har udvalget overvejet, hvordan de enkelte elementer heri tilpasses de særlige forhold, der gør sig gældende i børnebortførelsessager. Foranstaltningerne foreslås gennemført ved en ændring af børnebortførelsesloven, som indgår i udvalgets udkast til lovforslag i bilag 2.

8.3.1. Tilbuddets fremsættelse

Vejledning til parterne om konfliktmæglingstilbuddet bør efter udvalgets opfattelse gives allerede ved anmodningens modtagelse i Civilretsdirektoratet og senest ved sagens oversendelse til fogedretten, jf. nærmere om Civilretsdirektoratets indledende kontakt til den formodede bortfører efter persondatalovens regler om underretningspligt i afsnit 5.5.3. I den forbindelse bør parterne opfordres til at overveje, hvorvidt de vil acceptere et tilbud om konfliktmægling, hvis et sådant måtte blive fremsat af retten.

Konfliktmæglingen bør som ovenfor nævnt afvejes over for hensynet

til en hurtig og konventionsmæssig behandling af anmodningen. Den anmodende part bør derfor vejledes om, at mæglingens forløb kan indebære en fravigelse af den normale fremgangsmåde efter Haagerkonventionen og børnebortførelsesloven og herunder kan bevirke en udskydelse af sagens berømmelse, jf. nedenfor. Det bør dog ligeledes fremhæves, at mæglingen som udgangspunkt skal være afsluttet inden for en kort tidsfrist, jf. nedenfor.

Et eventuelt tilbud om konfliktmægling bør fremsættes af fogedretten skriftligt over for parterne i forbindelse med sagens modtagelse fra Civilretsdirektoratet og berømmelsen af det første retsmøde. Også fogedretten bør være opmærksom på behovet for vejledning af parterne, således at navnlig den anmodende part vil kunne acceptere tilbuddet på et velinformeret grundlag.

Er der beskikket advokat for nogen af parterne, vil fogedrettens tilbud i stedet kunne fremsættes over for advokaterne. De medvirkende advokater vil med fordel kunne inddrages i parternes vurdering af mæglingstilbuddet og herunder vejlede parterne om de retlige alternativer til mægling. Som ved statsamternes eksisterende mæglingstilbud bør advokater ikke medvirke som bisiddere under selve konfliktmæglingen, men vil kunne yde parterne den fornødne rådgivning i forbindelse med den indenretlige tiltrædelse af en eventuel overenskomst.

Ved rettens vurdering af om der skal fremsættes tilbud om konfliktmægling, bør der i lighed med konfliktmægling i samværsager m.v. lægges vægt på parternes evne og vilje til at finde en fælles løsning. Heri indgår det forudgående konfliktforløb forældrene imellem samt risikoen for, at den formodede bortfører vil unddrage sig en eventuel afgørelse om tilbagegivelse eller blot vil søge at forhale sagen.

Acceptorer parterne ved en skriftlig tilkendegivelse til retten et eventuelt tilbud om konfliktmægling, bør fogedretten inden det første retsmøde omberamme sagen til et senere tidspunkt, som ligger efter mæglingens forventede afslutning. Forløbet bør dog som udgangspunkt søges afsluttet inden 14 dage. Sagen bør herefter ikke omberammes til et tidligere tidspunkt, uanset om den anmodende forælder måtte blive utilfreds med det foreløbige mæglingens forløb. Hvis mægleren imidlertid over for retten tilkendegiver, at konfliktmæglingen må anses for mislykket, bør retten dog omberamme sagen med kort varsel med henblik på eventuelt at træffe beslutning om tilbagegivelse.

Det bemærkes, at der også efter svensk ret gælder en frist på 14 dage for de sociale myndigheder til at forelægge retten resultatet af mæglingsbestræbelserne. Også denne frist er fastsat ud fra hensynet til en hurtig og konventionsmæssig sagsbehandling. Der henvises nærmere herom til afsnit 3.1.4.

8.4. Mæglingens forløb

Som nævnt finder udvalget, at selve mæglingen bør varetages i statsamterne, idet børnebortførelsessager som også anført i Guide to Good Practice, jf. afsnit 8.1, frembyder en række fællestræk med sager om forældremyndighed, hvorfor der må stilles tilsvarende krav til mæglerens kvalifikationer. Mæglingsteknikken "Generic style", som finder anvendelse i statsamterne i dag, bør efter udvalgets opfattelse endvidere kunne anvendes ved konfliktmægling i børnebortførelsessager. Der henvises nærmere herom til redegørelsens bilag 3.

Udvalget skal fremhæve, at det centrale tema for mægling i børnebortførelsessager vil være spørgsmålet om barnets tilbagegivelse samt vilkår herfor. Dette spørgsmål vil dog naturligt kunne drøftes i en bredere vifte af emner, som forældrene er uenige om, og som har dannet baggrund for det forudgående konfliktforløb. Det kan være forældremyndighed, samvær, indbyrdes kommunikation etc., som det kendes fra statsamternes konfliktmægling i forældremyndigheds- og samværsager.

Drøftelsen af sådanne andre spørgsmål i tilknytning til selve tilbagegivelsesspørgsmålet må antages at virke fremmende for et eventuelt videre mæglingsforsøg i oprindelseslandet. Den formodede bortførers frivillige indgåelse i konfliktmæglingen bør efter udvalgets opfattelse kunne oplyses over for den anmodende centralmyndighed, eventuelt ved tilførsel til retsbogen. Domstolene i oprindelseslandet får herved mulighed for ved en eventuel senere afgørelse om forældremyndigheden over barnet at inddrage en sådan imødekommenhed i sin vurdering, jf. nedenfor afsnit 8.4.1.

En eventuel overenskomst som resultat af konfliktmæglingen bør tage stilling til spørgsmålet om tilbagegivelse samt eventuelle vilkår herfor. Herudover vil tillige andre spørgsmål, som forældrene er blevet enige om på baggrund af drøftelserne, kunne inddrages i aftalen, herunder også en eventuel fremtidig ordning vedrørende forældremyndighed og samvær.

Udvalget har overvejet, i hvilket omfang barnet selv bør inddrages i konfliktmæglingen, men finder på nuværende tidspunkt ikke grundlag for at foreslå en fravigelse fra statsamternes eksisterende ordning på dette punkt. Mæglingsbestrebelse bør således også i børnebortførelsessager koncentreret om forældrene, idet tilvejebringelse af barnets synspunkter kan ske ved en samtale med barnet i fogedretten i overensstemmelse med børnebortførelseslovens § 16, jf. afsnit 6.6.

Videregivelse af oplysninger tilvejebragt under mæglingsforløbet til brug for fogedrettens afgørelse om tilbagegivelse bør efter udvalgets opfattelse som udgangspunkt være afskåret. Der vil i lighed med statsamternes konfliktmægling i samværssager endvidere ikke gælde nogen notatpligt for mæglerne, jf. afsnit 8.2..

Da den anmodende parts personlige deltagelse i de enkelte møder er en forudsætning for mæglingens gennemførelse, har udvalget overvejet muligheden for at støtte sådan deltagelse økonomisk. Et forslag om at søge eventuelle rejseomkostninger m.v. hertil dækket af en eventuel dansk retshjælpsordning vil dog række væsentligt ud over konventionsforpligtelserne.

Udvalget er opmærksom på, at den manglende mulighed for dækning af rejseomkostninger for den tilbageblevne forælder i mange tilfælde vil være en afgørende hindring for etablering af et mæglingsforsøg. Udvalget finder imidlertid, at en anbefaling af, at den danske stat skal påtage sig at dække disse rejseomkostninger, er for vidtrækkende i forhold til de forpligtelser, der følger af konventionen.

Som en løsning på de vanskeligheder, der måtte følge af den ene parts manglende tilstedeværelse i Danmark, har udvalget endvidere overvejet muligheden for mægling via videokonference. På baggrund af de hidtidige sparsomme erfaringer med anvendelse af denne kommunikationsteknik på et så følsomt område som mægling, finder udvalget ikke anledning til på nuværende tidspunkt at fremkomme med sådanne anbefalinger, men er opmærksom på, at spørgsmålet i lyset af den fremtidige teknologiske udvikling vil kunne tages op til fornyet overvejelse på et senere tidspunkt.

8.4.1. Mæglingens resultat

Konfliktmæglingen tilsigtes i lighed med statsamternes eksisterende mæglingsordning at resultere i en form for overenskomst mellem parterne. Overenskomsten bør nedfældes skriftligt og vil med parternes samtykke kunne tilføres retsbogen ved det førstkommende møde i fogedretten. Dens indhold bør ligge inden for mæglingens tema og vil ud over spørgsmålet om tilbagegivelse samt eventuelle vilkår herfor endvidere kunne inddrage andre spørgsmål, der har været bragt op under mæglingsforløbet, eksempelvis vedrørende forældremyndigheden over barnet.

Overenskomstens tilførelse til retsbogen fastslår parternes enighed om mæglingens resultat og vil bl.a. kunne indgå som en oplysning i en eventuel sag om forældremyndighed og samvær i oprindelseslandet som tegn på velvilje hos den formodede bortfører.

8.4.2. Det fremtidige beredskab

Selve konfliktmæglingen foreslås som nævnt varetaget inden for rammerne af statsamternes eksisterende mæglingstilbud. Udvalget har overvejet, om der er behov for at koncentrere de relativt fåtallige mæglingsforløb i tilknytning til børnebortførelsessager hos et eller flere statsamter i det omfang, der må forudses behov for særlig ekspertise på området.

Da den praktiske gennemførelse af mæglingsforløbet imidlertid ikke findes at adskille sig væsentligt fra statsamternes eksisterende ordning, er der efter udvalgets opfattelse ikke grundlag for en sådan koncentration. Hertil kommer, at de tilhørende tilbagegivelsessager også fremover forventes at skulle behandles ved de stedlige fogedretter, hvilket taler for at bevare den stedlige tilknytning også i forbindelse med konfliktmæglingen.

Udvalget finder derfor, at visitation til konfliktmægling i forbindelse med børnebortførelsessager bør ske til det stedlige statsamt, der herefter overtager det videre mæglingsforløb og udpeger mæglerne.

Henset til den anbefalede tidsfrist på 14 dage for mæglingens gennemførelse gør udvalget endvidere opmærksom på, at statsamterne i disse særlige tilfælde bør kunne træde til med et tilsvarende kort varsel.

Det bemærkes, at statsamternes eksisterende mæglingstilbud er under evaluering, og at en endelig rapport herom forventes at foreligge i sommeren 2004.

Udvalget er opmærksom på de økonomiske konsekvenser, der vil være forbundet med en eventuel udvidelse af statsamternes mæglingstilbud til endvidere at omfatte mægling i børnebortførelsessager. Det bemærkes i den forbindelse, at bevillingerne for statsamternes nuværende tilbud udløber den 1. januar 2005, hvorefter tilbuddets videreførelse vil afhænge af de kommende finanslovsforhandlinger.

Bilag

1. Udkast til vejledning til brug for Civilretsdirektoratets behandling af børnebortførelsessager
2. Udkast til lov om ændring af lov om internationale børnebortførelser (tilbud om konfliktmægling i børnebortførelsessager og udpegelse af særligt egnede advokater til beskikkelse i børnebortførelsessager)
3. Beskrivelse af mæglingsteknikken "Generic style"
4. Oversigt over Danmarks samarbejdslande efter Haagerkonventionen
5. Statistik over børnebortførelsessager i Civilretsdirektoratet

Bilag 1

Retningslinjer for Civilretsdirektoratets rolle i indgående sager vedrørende internationale børnebortførelser

1. Ansøgningens modtagelse

1.1. Hastebehandling

Sager om børnebortførelse behandles som hastesager og bør så vidt muligt oversendes til fogedretten inden for to dage efter sagens modtagelse i Civilretsdirektoratet.

1.2. Forundersøgelse af sagen

Civilretsdirektoratet foretager en gennemgang af sagens akter med henblik på at vurdere, om ansøgningen falder inden for konventionens rammer, og om der er tilstrækkelige oplysninger om barnets og forældrenes identitet og om barnets opholdssted.

1.2.1. Nødvendige dokumenter til brug for forundersøgelsen

Anmodningen bør indeholde følgende dokumenter:

- Barnets fødselsattest, oversat til dansk eller engelsk.
- Skema om tilbagegivelse samt fuldmagt, oversat til dansk eller engelsk.
- Billeder af barnet og den formodede bortfører.
- Oplysninger om barnets opholdssted.
- Hvis forældrene er gift, vielsesattest, oversat til dansk eller engelsk.
- Dokumentation for forældremyndighedsforholdet (afgørelse, aftale eller lovgivning), oversat til dansk eller engelsk.

1.2.2. Forundersøgelsens formål

Det skal undersøges, om det ud fra en umiddelbar vurdering kan konstateres, at:

- Barnet befinder sig i Danmark.
- Den anmodende forælder har (del i) forældremyndigheden over barnet.
- Denne forælderret er krænket i forbindelse med barnets bortfjernelse eller tilbageholdelse i Danmark.
- Den anmodende forælder udøvede forældremyndigheden på tidspunktet for bortfjernelsen eller tilbageholdelsen.
- Barnet havde sædvanlig bopæl i anmoderlandet før bortfjernelsen eller tilbageholdelsen.
- Barnet er under 16 år

1.3. Nærmere undersøgelse inden sagens oversendelse til fogedretten

Hvis der i forbindelse med forundersøgelsen opstår tvivl om et eller flere af de i afsnit 1.2.2. nævnte punkter, bør forholdene undersøges nærmere, inden sagen videresendes til retten, jf. afsnit 1.3.1. – 1.3.3. nedenfor.

Videresendelsen til retten må dog ikke forsinkes unødigt på grund af formelle detaljer. Er der tale om særligt hastende sager, herunder hvor 1-års fristen er tæt på at springe, og der endnu ikke er modtaget original dokumentation, men alene kopier af dokumenterne, kan sagen fremmes til fogedretten på dette grundlag, såfremt anmodningen i øvrigt opfylder betingelserne i konventionen. Når de originale dokumenter modtages, sendes disse straks til retten.

1.3.1. Barnets opholdssted

Der tages CPR-oplysninger på barnet og den formodede bortfører. Hvis det af CPR fremgår, at der er navne- og adressebeskyttelse, skal dette videreformidles til fogedretten og iagttages i forhold til den anmodende forælder.

Er barnet/forælderen ikke registreret i CPR, anmodes politiet om at undersøge, om barnet opholder sig på den eller en af de adresser, som er angivet af den anmodende forælder i anmodningsskemaet, eller om barnet i øvrigt kan lokaliseres på baggrund af oplysningerne i skemaet. Må det anses for sandsynligt, at barnet og bortføreren befinder sig på den adresse, der er oplyst, selv om dette ikke er registeret i CPR, kan sagen i særligt hastende tilfælde sendes til fogedretten i den pågældende retskreds.

Kan barnet ikke lokaliseres med det samme, sendes straks besked herom til den udenlandske centralmyndighed med anmodning om yderligere oplysninger om barnets opholdssted.

Hvis sagen skønnes egnet til strafferetlig forfølgning i oprindelseslandet, vejledes den anmodende forælder om muligheden for at indgive politianmeldelse dér med henblik på i givet fald at foranstalte en international efterlysning af den formodede bortfører. Indgivelse af politianmeldelse bør imidlertid overvejes nøje set i lyset af de komplikationer, som strafferetlig forfølgning kan have for en frivillig tilbagegivelse.

Hvis det må anses for sikkert, at barnet ikke befinder sig i Danmark, returneres anmodningen til den udenlandske centralmyndighed. Bliver det oplyst, at barnet nu befinder sig i et andet land, der har tiltrådt Haagerkonventionen, videresendes anmodningen til centralmyndigheden i dette land.

1.3.2. Forældremyndigheden over barnet

Hvis anmodningen fra den anmodende forælder støttes på en afgørelse eller aftale om forældremyndighed, skal anmodningen være vedlagt en bekræftet genpart af afgørelsen eller aftalen, jf. konventionens artikel 8(e).

Er det oplyst, at forældrene på tidspunktet for bortførelsen var gift, skal anmodningen være vedlagt forældrenes vielsesattest.

Der kan ikke kræves legalisering af udenlandske afgørelser eller dokumenter, jf. konventionens artikel 23, men originale dokumenter eller bekræftede kopier kræves som udgangspunkt.

Hvis forældrens rettigheder afledes af lovgivningen i det land, hvor barnet har sædvanlig bopæl, bør anmodningen være ledsaget af en attest eller erklæring, der beskriver gældende ret på området i det pågældende land, jf. konventionens artikel 8(f). Attesten skal være bekræftet af den udenlandske centralmyndighed eller anden kompetent myndighed i barnets hjemland.

Var forældrene således gift på bortførelsestidspunktet, bør vielsesattesten ledsages af en erklæring eller oplysninger fra den udenlandske centralmyndighed om, at der er fælles forældremyndighed samt retsvirkningerne heraf, herunder med henvisning til relevante retsregler. Hvis ovennævnte oplysninger ikke er vedlagt anmodningen om tilbagegivelse, indhentes de hos den udenlandske centralmyndighed, inden sagen sendes til fogedretten. Er der i øvrigt tvivl om grundlaget for forældremyndighed, vil Civilretsdirektoratet kunne iværksætte egne undersøgelser vedrørende lovgivningen om forældremyndighed i det pågældende land.

Det kan endvidere være nødvendigt at indhente yderligere oplysninger hos centralmyndigheden, eksempelvis hvis der er oplysninger om tidligere anlagte forældremyndigheds- eller samværssager vedrørende barnet, som der påstås at være en forælderret over.

1.3.3. Barnets sædvanlige bopæl

Er der tvivl om, hvorvidt barnet havde sædvanlig bopæl i det land, hvorfra der anmodes om tilbagegivelse, må centralmyndigheden eller den anmodende forælder anmodes om at dokumentere dette yderligere, f.eks. ved at indsende registreringer fra landets nationale bopælsregister, barnets indmeldelse i skole eller institution, eller barnets og forældrenes eventuelle opholdstilladelse i det pågældende land.

1.4. Anerkendelse af anmodningens modtagelse

Anmodningens modtagelse bekræftes hurtigst muligt over for den udenlandske centralmyndighed. Hvis en forældremyndighedsindehaver har indgivet en direkte anmodning til Civilretsdirektoratet uden om sit eget lands centralmyndighed bekræftes modtagelse over for forælderen, og centralmyndigheden underrettes om anmodningen.

1.5. Umiddelbar oversendelse til fogedretten

Hvis det inden afslutningen af en nærmere undersøgelse som nævnt i afsnit 1.3. må anses for overvejende sandsynligt, at den formodede bortfører vil unddrage sig en afgørelse om tilbagegivelse af barnet, oversendes sagen straks til retten på det foreliggende grundlag med henblik på, at denne tager stilling til eventuelt fornødne foranstaltninger i medfør af lovens § 17.

1.6. Oplysninger om vanrøgt o.l. af barnet

Oplyses det via den udenlandske centralmyndighed eller direkte af den anmodende forælder, at barnet fra den formodede bortførers eller andre opdragers side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, og er påstandene herom ikke underbygget, henviser Civilretsdirektoratet den anmodende forælder til at underrette de sociale myndigheder herom. Er påstandene underbygget således, at direktoratet må siges at have kendskab til sådanne forhold, følger det af § 35 i lov om social service, at direktoratet er forpligtet til at underrette de sociale myndigheder herom. Hvorvidt oplysninger om sådanne forhold må anses for at være således underbygget, at direktoratets oplysningspligt aktualiseres, må vurderes på grundlag af direktoratets foreliggende kendskab til sagen og dens parter.

1.7. Afvisning af anmodningen som åbenbart ugrundet

Hvis det er åbenbart, at anmodningen ikke falder inden for konventionens rammer, kan Civilretsdirektoratet afvise at videresende henven-

delsen til fogedretten, jf. herved konventionens artikel 27.

Der bør dog udvises stor forsigtighed med at afvise anmodninger om tilbagegivelse, særligt hvis der mellem direktoratet og den udenlandske centralmyndighed hersker forskellige opfattelser vedrørende fortolkningen af konventionens centrale begreber, herunder betydningen af forældremyndighed og sædvanlig bopæl.

Afvisning af en anmodning som åbenbart ugrundet vil imidlertid kunne komme på tale i visse særlige tilfælde, herunder hvis den anmodende forælder ikke kan dokumentere at være forælder til barnet, hvis barnet er over 16 år, eller hvis barnet før bortførelsen havde sædvanlig bopæl i et land, som Danmark ikke samarbejder med efter konventionen.

Hvis der efter indhentelse af supplerende oplysninger fra den udenlandske centralmyndighed fortsat hersker tvivl om, hvorvidt betingelserne efter konventionen er opfyldt, jf. afsnit 1.2.2., men ikke således, at anmodningen er åbenbart ugrundet, skal sagen videresendes til retten, som træffer afgørelse i sagen, jf. børnebortførelseslovens § 12, stk. 1. Hvis anmodningen afvises som åbenbart ugrundet, skal der straks gives besked om begrundelsen herfor til den udenlandske centralmyndighed eller den anmodende forælder. Afhængig af baggrunden for afvisningen af anmodningen bør den anmodende forælder vejledes om, hvilke muligheder den pågældende i øvrigt har efter de danske regler, herunder anlæggelse af sag om forældremyndighed og indgivelse af ansøgning om samvær.

2. Sagen sendes til fogedretten

Når sagen er tilstrækkeligt oplyst, sendes sagen til fogedretten sammen med sagens bilag. Har Civilretsdirektoratet anmodet om yderligere oplysninger fra den udenlandske centralmyndighed, vedlægges denne korrespondance også.

Direktoratet videregiver retten samtlige oplysninger i sagen, som er fremkommet fra den udenlandske centralmyndighed eller den anmodende forælder. Hvis direktoratet under sin gennemgang af sagen er blevet opmærksom på særlige problemer, kan direktoratet – i neutral form – henlede fogedrettens opmærksomhed herpå.

Oplysninger fra den udenlandske centralmyndighed, som vil kunne

danne grundlag for særligt indgribende processkridt, herunder oplysninger om, at den formodede bortfører vil unddrage sig en afgørelse om tilbagegivelse af barnet, skal foreligge skriftligt for direktoratet, inden de oversendes til retten. Modtager direktoratet f.eks. oplysningerne telefonisk, vil direktoratets notat om de modtagne oplysninger udgøre det skriftlige grundlag.

Ovennævnte retningslinjer finder endvidere anvendelse på direktoratets efterfølgende videregivelse af oplysninger under sagens behandling i fogedretten.

Samtidig med at sagen sendes til retten, sendes besked herom til den udenlandske centralmyndighed eller den anmodende forælder, der endvidere orienteres om procedurerne for tilbagegivelsessagen, herunder om at retten beskikker en advokat for den forælder, der har indgivet anmodning om tilbagegivelse.

Fremsendelsesbrevet til retten skal indeholde følgende oplysninger:

- En beskrivelse af sagens omstændigheder, herunder det retlige grundlag for anmodningen om udlevering.
- En henvisning til konventionens artikel 7(c), hvorefter der er pligt til at søge en forligsmæssig løsning.
- En henvisning til § 14, stk. 3, i børnebortførelsesloven, hvorefter fogedretten kan anmode centralmyndigheden i den anmodende stat om at fremlægge en afgørelse om, at bortførelsen eller tilbageholdelsen er ulovlig i henhold til den pågældende stats ret.
- En henvisning til § 19, stk. 1, i børnebortførelsesloven, hvorved fogedrettens opmærksomhed henledes på, at der ikke kan træffes afgørelse i en sag om forældremyndighed, før der er truffet endelig afgørelse om, hvorvidt barnet skal tilbagegives.
- En henvisning til § 16 i børnebortførelsesloven, hvorefter der, forinden der træffes afgørelse i sagen, skal finde en samtale sted med barnet, hvis det har nået en sådan alder og modenhed, at der bør tages hensyn til dets mening.
- En henvisning til § 15, stk. 1, hvorefter sager om tilbagegivelse skal fremmes hurtigst muligt.
- Oplysning om kontaktdommeren.

Er det fra den udenlandske centralmyndighed eller den anmodende forælder oplyst, at det må frygtes, at den formodede bortfører vil

bringe barnet ud af Danmark eller på anden måde unddrage sig en retssag om tilbagegivelse, skal fogedretten oplyses herom i overensstemmelse med ovennævnte retningslinjer og vejledes om muligheden for at anbringe barnet hos en af forældrene eller på et neutralt sted, jf. børnebortførelseslovens § 17.

3. Frivillig tilbagegivelse

Civilretsdirektoratet skal i sin egenskab af centralmyndighed enten direkte eller gennem mellemlidende tage alle passende foranstaltninger for at sikre den frivillige tilbagegivelse af barnet eller tilvejebringe en forligsmæssig løsning i sagen, jf. Haagerkonventionens artikel 7(c). I Danmark er denne funktion overladt til retten som led i sagens almindelige behandling.

4. Kontakt til den anmodende forælder og til den formodede bortfører

4.1. Underretning efter persondataloven til den anmodende forælder

Civilretsdirektoratet er efter persondatalovens regler forpligtet til at meddele den anmodende forælder, at der er registreret personoplysninger om vedkommende, og hvad formålet med registreringen er, jf. persondatalovens § 29. Underretningen gives ved direktoratets første skriftlige henvendelse til den udenlandske centralmyndighed eller den anmodende forælder, typisk når modtagelse af anmodningen bekræftes. Kommer anmodningen fra forælderen, underrettes denne direkte. Kommer anmodningen fra den udenlandske centralmyndighed sendes vejledningen hertil, idet centralmyndigheden anmodes om at videregive vejledningen til den anmodende forælder.

4.2. Underretning efter persondataloven til den formodede bortfører

Civilretsdirektoratet er efter persondatalovens regler ligeledes forpligtet til at meddele den formodede bortfører, at der er registreret persondataoplysninger om vedkommende, og hvad formålet med registreringen er, jf. persondatalovens § 29. Direktoratet kan alene fritages fra denne oplysningspligt, hvis den formodede bortførers interesse i at få kendskab til oplysningerne findes at burde vige for afgørende hensyn til private interesser, herunder hensynet til den pågældende selv, jf. § 30, stk. 1

Udgangspunktet er således, at der gives underretning om persondataloven til den formodede bortfører, når sagen modtages i direktoratet. Såfremt der findes at være eller kunne opstå en undvigelsesrisiko ved underretningen efter persondataloven, må det dog konkret vurderes, om forælderenes interesse i at få kendskab til oplysningerne bør vige for afgørende hensyn til den anmodende forælder, jf. § persondatalovens § 30, stk. 1. Er der således fra centralmyndighedens side eller fra den anmodende forælder direkte anført en undvigelsesrisiko, bør et forsigtighedsprincip føre til, at direktoratet ikke giver underretning efter persondataloven til den formodede bortfører, før denne fra anden side er blevet bekendt med udleveringssagen. Når den formodede bortfører fra anden side, f.eks. fra fogedretten, er blevet bekendt med udleveringssagen, sender direktoratet underretning efter persondataloven.

4.3. Kontakt til den formodede bortfører under sagens behandling i fogedretten

Den formodede bortfører bliver kontaktet af fogedretten, når sagen påbegyndes ved retten. Hvis den pågældende selv retter henvendelse til Civilretsdirektoratet, vejleder direktoratet om konventionens bestemmelser og sagsgangen ved en tilbagegivelsessag ved fogedretten samt om muligheden for at søge om fri proces under sagen i Danmark. Hvis fogedretten træffer afgørelse om tilbagegivelse af barnet, og hvis den forælder, som ifølge afgørelsen skal tilbagegive barnet, ønsker at rejse tilbage til barnets hjemland med barnet, kan direktoratet om nødvendigt bistå forælderen med at søge oplysninger om retlige forhold i det pågældende land gennem den udenlandske centralmyndighed. Der kan f.eks. være tale om oplysninger vedrørende indrejse og opholdstilladelse, strafferetlige aspekter, og økonomisk støtte under en eventuel sag om forældremyndighed i det pågældende land. Direktoratets mulighed for at bistå forælderen hermed beror på den udenlandske centralmyndigheds mulighed for og vilje til at indhente og videreformidle oplysningerne, idet centralmyndighedernes forpligtelser efter konventionen er ophørt, når tilbagegivelsessagen er afsluttet.

5. Indhentelse af yderligere oplysninger efter rettens anmodning

5.1. Oplysning om udenlandsk ret

Civilretsdirektoratet kan på fogedrettens anmodning indhente yderligere oplysning om udenlandske retsregler og praksis via den udenlandske centralmyndighed.

5.2. Artikel 15-erklæring

Bestemmer retten, at der skal indhentes en erklæring fra barnets hjemland om, at bortførelsen eller tilbageholdelsen er ulovlig, jf. konventionens artikel 15 og børnebortførelseslovens § 14, stk. 3, videresender Civilretsdirektoratet straks rettens anmodning til den udenlandske centralmyndighed.

Uanmodede artikel 15-erklæringer, der modtages i direktoratet inden sagens overgivelse til retten, undergives samme vurdering som andre oplysninger modtaget fra den udenlandske centralmyndighed eller fra den anmodende forælder, jf. afsnit 2., inden sådanne erklæringer videresendes til retten.

6. Indhentelse af yderligere oplysninger efter anmodning af en part

Civilretsdirektoratet bistår efter anmodning fra en af parterne med indhentelse af yderligere oplysninger via den udenlandske centralmyndighed, såfremt anmodningen vedrører oplysninger, som direktoratet og den udenlandske centralmyndighed er forpligtet til at indhente efter konventionen. I øvrigt henvises parterne til deres advokater for så vidt angår indhentelse af yderligere oplysninger.

7. Løbende information under sagen

Den udenlandske centralmyndighed holdes løbende informeret under sagen.

Når Civilretsdirektoratet modtager nye oplysninger fra fogedretten, herunder om fastsættelse af retsmøder eller beskikkelse af advokat, sendes straks besked herom til den udenlandske centralmyndighed.

8. Afgørelse om tilbagegivelse

Straks efter modtagelse af fogedrettens kendelse, sendes kendelsen i uoversat stand til den udenlandske centralmyndighed tillige med en gengivelse af kendelsens hovedpunkter.

Har fogedretten nægtet tilbagegivelse, gives desuden en vejledning om fristerne for kære.

9. Kæresag

Modtages efterfølgende oplysning om, at fogedrettens afgørelse er kæret af den formodede bortfører eller af den anmodende forælder, gives straks besked herom til den udenlandske centralmyndighed. Oplyser centralmyndigheden eller den anmodende forælder via sin advokat, at en afgørelse om, at der ikke skal ske tilbagegivelse, er eller

skal påkæres, sendes besked herom til fogedretten, medmindre den anmodende forælders advokat allerede har kæret sagen direkte til retten.

Kæresagen følges af Civilretsdirektoratet på samme måde som fogedretssagen.

Når kendelse modtages fra landsretten, sendes kendelsen straks til den udenlandske centralmyndighed tillige med en gengivelse af kendelsens hovedpunkter.

10. Bekræftelse på, at barnet er tilbage i hjemlandet

Er der truffet endelig afgørelse om tilbagegivelse af barnet, følges sagen fortsat, indtil der modtages endelig bekræftelse fra den udenlandske centralmyndighed på, at barnet er tilbage i hjemlandet.

Oplyser den udenlandske centralmyndighed, den anmodende forælder eller dennes advokat om, at den forælder, der har bortført eller tilbageholdt barnet i Danmark, ikke vil følge rettens afgørelse og tilbagegive barnet i overensstemmelse hermed, vejleder direktoratet om, at kendelsen i så fald må søges tvangsfuldbyrdet efter reglerne i retsplejeloven.

Bilag 2

Udkast til

Lov om ændring af lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser)

(Tilbud om konfliktmægling i børnebortførelsessager og udpegelse af særligt egnede advokater til beskikkelse i børnebortførelsessager)

§ 1

I lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser), som ændret ved lov nr. 387 af 28. maj 2003, foretages følgende ændringer:

1. Efter § 16 indsættes:

”§ 16 a. Ved behandlingen af sager efter § 10, stk. 1, skal retten tilbyde parterne konfliktmægling. Konfliktmæglingen varetages af statsamtet. Formålet med konfliktmæglingen er at hjælpe parterne til at løse konflikten under hensyn til, hvad der er bedst for barnet.

Stk. 2. Retten kan undlade at tilbyde konfliktmægling efter stk. 1, hvis det i det enkelte tilfælde findes unødvendigt eller uhensigtsmæssigt.

Stk. 3. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan fastsætte nærmere bestemmelser om tilbud om konfliktmægling efter stk. 1.”

2. Efter § 18 indsættes:

”§ 18 a. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender udpeger efter ansøgning et antal advokater, som må anses som særligt egnede til beskikkelse i sager efter § 18, stk. 2.”

§ 2

Loven træder i kraft den [...].

§ 3

Stk. 1. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.

Stk. 2. Loven kan ved kongelig anordning sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

§ 1

Til nr. 1

Med den foreslåede § 16 a, der er ny, oprettes der et tilbud om konfliktmægling i børnebortførelsessager. Bestemmelsen er opbygget i lighed med bestemmelsen vedrørende børnesagkyndig rådgivning i § 28 i lov om forældremyndighed og samvær.

Stk. 1.

Retten pligt til som udgangspunkt at tilbyde parterne konfliktmægling svarer til statsamternes forpligtelse til at tilbyde børnesagkyndig rådgivning efter § 28, stk. 1, i lov om forældremyndighed og samvær. Tilbuddet skal gives under et indledende retsmøde og kan eventuelt fremsættes via parternes advokater. Den fornødne udsættelse af sagen med henblik på konfliktmæglingens afslutning må herefter antages at kunne ske i medfør af retsplejelovens § 502, stk. 1, nr. 3. Der henvises i øvrigt til afsnit 8.3.1.

Børnebortførelsessager udspringer ofte af et højt konfliktniveau mellem forældrene, og konfliktmæglingen har til formål at løse konflikten under hensyn til, hvad der er bedst for barnet. Dette forhold afspejles ligeledes i den foreslåede bestemmelse om konfliktmæglingens formål. Der henvises i øvrigt til afsnit 8.4.1.

Stk. 2.

Bestemmelsen, som svarer til § 28, stk. 3, i lov om forældremyndighed og samvær, vedrører de omstændigheder, under hvilke retten kan undlade at fremsætte tilbud om konfliktmægling. Dette kan f.eks. være tilfældet, hvis konfliktniveauet mellem forældrene er så højt, at en mindelig løsning må anses for urealistisk, eller hvis den formodede bortfører må antages at ville udnytte mæglingsforløbet til at unddrage sig en afgørelse om tilbagegivelse af barnet eller blot forhale sagen. Der henvises i øvrigt til afsnit 8.3.1.

Stk. 3.

Den foreslåede bemyndigelse vil kunne udnyttes til at fastsætte nærmere regler om den praktiske fremgangsmåde i forbindelse med selve mæglingsforløbet samt om mæglingens tema og organisering i statsamterne.

Der henvises i øvrigt til afsnit 8.4 og 8.4.2.

Til nr. 2

Den foreslåede § 18 a, der er ny, sikrer den fornødne hjemmel til en ordning om udpegelse af et antal advokater, der anses som særligt egnede til beskikkelse efter børnebortførelseslovens § 18, stk. 2. Det forudsættes, at beskikkelse fra kredsen af udpegede advokater finder sted, med mindre forældremyndighedsindehaveren ønsker beskikket en anden advokat, der ikke er udpeget. Udpegelsen har således alene vejledende betydning og udelukker heller ikke retten fra at beskikke en beneficeret advokat, som tilfældet er i dag. Der henvises i øvrigt til afsnit 6.12.

§ 2

Det foreslås, at loven træder i kraft den [...].

§ 3

Efter bestemmelsen i stk. 1 gælder loven ikke for Færøerne og Grønland. Loven kan dog efter det foreslåede stk. 2 ved kongelig anordning sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

Det bemærkes, at lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser) ikke gælder for Færøerne og Grønland, men at den ved kongelig anordning kan sættes i kraft for disse landsdele med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger. Der vil i den forbindelse skulle afgives erklæring om, at det forbehold for så vidt angår Færøerne og Grønland, som Danmark har taget i forbindelse med tiltrædelsen af Europaråds- og Haagerkonventionen, trækkes tilbage.

Bilag 3

[Uddrag fra ”Indførelse af konfliktmægling i statsamtene”, Civilretsdirektoratets projektgruppe om konfliktmægling, februar 2001]

KORT OM MÆGLING EFTER MEDIATIONSMETODEN GENERIC-STYLE

Ordet mediation stammer fra latin og betyder ”i midten”.

Mægling efter mediationsmetoden kan kort beskrives som en særlig struktureret proces, som konfliktende parter hjælpes igennem med det formål, at de selv finder en løsning på konflikten.

Der er under hele processen en klar arbejdsdeling:

Parterne har ansvaret for resultatet.

Mæglerne har ansvaret for processen.

Grundprincipper:

Bag enhver metode ligger et værdigrundlag og et menneskesyn, der i vid udstrækning bestemmer, hvad der kommer ud af metodens anvendelse.

Grundprincipperne i mediation er:

1. Respekt for det enkelte menneskes oplevelse af en konflikt:

Der findes ikke en objektiv sandhed - men flere sandheder.

”Det skete, afhænger af øjnene, der ser”.

I mægling arbejdes der ikke med en rigtig eller forkert opfattelse af en konflikt, men med at skabe større indsigt i parternes forskellige oplevelser af konflikten.

2. Et vinder-princip:

Ved juridiske afgørelser føler folk sig typisk enten som vinder eller som taber. Processen op til en juridisk afgørelse bærer også typisk præg af, at der er en som skal vinde – og en som skal tabe. Parterne forsøger hver især at overbevise myndigheden om, at de har ret – den anden har uret.

Ved mediation forsøger man at nå frem til, at begge parter føler at deres interesser og behov er blevet tilgodeset, og dermed at begge føler sig som vindere.

3. Et menneske rummer selv løsningen på en konflikt:

Det enkelte menneske er ekspert i sin egen – og sine børns – tilværelse, og vedkommende ved bedst selv, hvilke løsninger der er rigtige for ham eller hende. En løsning som er rigtig for nogle, er ikke den rigtige for andre.

Det er aldrig mæglerens rolle at komme med løsningsforslag eller at vælge mellem forskellige løsningsforslag. Ansvar er parternes.

4. En konflikt er hverken positiv eller negativ:

Mange forbinder konflikter med noget negativt og mener derfor, at konflikter i videst muligt omfang bør undgås.

I mægling arbejder man som udgangspunkt med, at en konflikt som sådan hverken er positiv eller negativ. Hvad man gør ved konflikten/i konflikten er bestemmende for, om den fører til fornyelse/forandring eller til stagnation/eskalering af konflikten.

At opfatte en konflikt som en mulighed for forandring og udvikling åbner op for flere konstruktive løsninger.

5. Frivillighed:

Parterne deltager frivilligt og kan på ethvert tidspunkt stoppe.

6. Respekt for parternes vilje:

Respekt for de emner/temaer parterne ønsker at tale om, og respekt for de aftaler parterne indgår.

7. Neutralitet:

Mægler er ikke sagkyndig – hverken rådgiver, sagsbehandler eller terapeut m.m.

Mægler tager ikke parti og kommer ikke med forslag.

Mægling foregår i et ”lukket rum” i forhold til omverdenen. Dette gælder også i forhold til statsamtet i øvrigt. Mægler og parterne har

således tavshedspligt forstået på den måde, at det aftales, at ingen af deltagerne i mæglingen må videregive oplysninger herfra.

Den strukturerede proces

Som nævnt er mægling efter mediationsmetoden en særlig struktureret proces – en faseopdelt proces.

Inden for generic-style arbejdes der med følgende 5 faser:

1. Parterne mødes og gør rede for konflikten.
2. Parterne finder fælles problemformulering.
3. Parterne foreslår løsninger.
4. Parterne forhandler løsninger.
5. Parterne indgår aftaler.

Indledning:

For at processen kan forløbe på en fornuftig måde, og for at signalere at der er tale om en anden type forhandlingsforum, skal de fysiske og psykiske rammer være i orden.

Mægler og de konfliktende parter bør være placeret på en sådan måde, at alle har øjenkontakt med hinanden.

Mægler opstiller følgende grundregler for forløbet – dvs. nogle regler som parterne skal acceptere:

1. De må ikke afbryde hinanden.
2. De må ikke tale nedsættende om hinanden.
3. De vil gøre en indsats for at løse problemet/problemerne.

Mægler sikrer sig, at parterne ved, hvad de er gået ind til, og præciserer eventuelt i den forbindelse nogle af grundprincipperne, arbejdsfordelingen parterne og mæglerne imellem, klarlægger tidsperspektivet samt pauser m.m.

Fase 1: Parterne mødes og gør rede for konflikten.

Målet for den første fase er at skabe indsigt i egen og modpartens situation og oplevelse af konflikten.

Typisk for parterne i en konflikt er, at de har ingen/liden indsigt i den anden parts opfattelse af konflikten, og at de tegner et unuanceret

billede af egen opfattelse.

Parterne gives hver især tid til at fortælle – uden afbrydelser fra den anden. Og den anden får dermed mulighed for at lytte – uden at tænke på at skulle forsvare sig.

For at målet kan opnås, anvender mægler sig af ”aktiv lytning” – en særlig metode der hjælper til refleksion:

De tre hovedteknikker i aktiv lytning er:

- Gentagelser
- Tavshed
- Opsummeringer

Både under gentagelser og opsummeringer benytter mægler sig af ”positiv omformulering”.

Mediation bygger bl.a. på nogle generelle konfliktteorier, indenfor hvilke der er enighed om, at det sprog, man anvender/den adfærd, man udviser, er stærkt medvirkende til, om en konflikt eskaleres eller dæmpes.

Ved positiv omformulering ”oversættes” konflikteskalerende sprog til konfliktdæmpende sprog.

Mægler skal i øvrigt selv under hele processen anvende konfliktdæmpende sprog og adfærd.

Mægler bruger parternes egne begreber. Bruger en ”samværsforælder” ikke selv begrebet samvær, men f.eks. ”når børnene er hos mig ” eller ”min tid med børnene”, da anvendes samme begreber af mægleren.

Mægler anvender desuden forskellige spørgeteknikker,

- Åbne spørgsmål
- Spørgsmål der klargør og præciserer
- Spørgsmål til følelser

Det er mæglers opgave at få parterne til at fortælle så meget som muligt omkring konflikten. Modsat den juridiske metode er der ikke oplysninger, som er irrelevante.

Fase 2: Parterne finder fælles problemformulering.

Målet er, at parterne bliver enige om de problemer, der skal løses.

En af de vigtigste grunde til, at der spørges meget til parternes følelser, er, at fokus derved kan flyttes fra parternes krav til de bagvedliggende behov, interesser og bekymringer.

Ved således at flytte fokus åbnes mulighederne for mere konstruktive løsninger.

Mægler spørger også til børnenes behov og interesser.

En anden vigtig grund til, at der spørges til parternes følelser, er, at hvis krænkede følelser ikke bliver luftet, da vil disse ofte være en hindring for en mere fornuftspræget/fremadrettet tankegang.

Nogle laver en decideret problemformulering (overskrift) gældende for de problemer, der skal løses, samt en prioriteret dagsorden - en oversigt over de delproblemer, der skal løses. Andre nøjes med at lave en prioriteret dagsorden.

Problemformulering og/eller dagsorden skrives op på en tavle og/eller flipover.

Fase 3: Parterne foreslår løsninger.

Mægler foreslår brainstorming.

Parterne skal hver især komme med så mange mulige løsningsforslag, som det er muligt – også de mere teoretiske.

Parterne må ikke kommentere hinandens forslag.

En afgørende side ved mægling efter mediationsmetoden er at udskyde parternes diskussion om og valg af løsninger, indtil der er skabt indsigt, krav er erstattet af behov m.m., og indtil der er så mange løsningsforslag som muligt.

For at hjælpe parterne til at komme med så mange løsningsforslag som muligt anvender mægler sig f.eks. af

- perspektivspørgsmål – (i relation til tid og/eller relationer)

- hypotetiske spørgsmål – (f.eks. hvad ville du gøre, hvis du var den anden part?)

De forskellige løsningsmuligheder skrives op.

Fase 4: Parterne forhandler om løsninger.

Målet er, at parterne vælger de løsninger, de mener bedst tilgodeser begge parter – og børnenes – behov og interesser.

Mægler hjælper parterne med

- at give og modtage
- at forbinde løsninger med interesser og behov
- at holde moralen oppe
- at skabe balance

Fase 5: Parterne indgår aftaler.

En aftale er god når:

- Der er flere ulemper ved at bryde aftalen end ved at overholde den.
- Begge parter interesser bliver tilgodeset (begge parter oplever sig som vindere).
- Aftalen skaber en fremtidig god relation.
- Aftalen indeholder balance mellem parternes indsats for at holde aftalen.

For at undgå tvivl om aftalens indhold, og for at parterne skal føle sig forpligtede af at overholde den, skrives aftalen ned, og parterne underskriver den.

Bilag 2

Region A

Københavns Overpræsidium	6 mæglere
Bornholms Statsamt	2 ”
Frederiksborg Statsamt	6 ”
Københavns Statsamt	4 ”

Region B

Storstrøms Statsamt	4 ”
Vestsjællands Statsamt	4 ”
Roskilde Statsamt	4 ”
Fyns Statsamt	4 ”

Region C

Ribe Statsamt	4 ”
Vejle Statsamt	4 ”
Sønderjyllands Statsamt	4 ”
Århus Statsamt	6 ”

Region D

Nordjyllands Statsamt	6 ”
Ringkøbing Statsamt	4 ”
Viborg Statsamt	4 ”

I alt **66 mæglere**

Færøerne og Grønland vil endvidere få tilbud om at deltage.

Bilag b

DATO:

TIL KONFLIKTMÆGLING

J.nr.: _____

Faderens navn: _____

Faderens adresse: _____

Faderens alder – første 6 cifre i cpr.nr.: _____

Moderens navn: _____

Moderens adresse: _____

Moderens alder – første 6 cifre i cpr.nr.: _____

Børn:

Navn: _____ alder: ____

Navn: _____ alder: ____

Navn: _____ alder: ____

Navn: _____ alder: ____

Problemet (sæt kryds):

Samvær: ____

Forældremyndighed: ____

Samvær og forældremyndighed: ____

Andet: ____

- beskriv kort:

Bilag 5

Statistikskema

KONFLIKTMÆGLING

J.nr.: _____

Sagen er henvist til konfliktmægling på grund af (sæt kryds):

Samvær: ____

Forældremyndighed: ____

Samvær og forældremyndighed: ____

Andet: - beskriv kort:

Antal afholdte møder under mæglingsforløbet:

Samlet tidsforbrug af forløbet i timer:

____ timer

Fandt parterne en løsning på deres konflikt?

Ja: ____

Nej: ____

Delvist: ____

Ved ikke: ____

Bilag 4

Civilretsdirektoratet

Til samtlige statsamter samt
Københavns Overpræsidium

J.nr. 2003-7000-00003

Sagsbehandler: Marie Tullin

Dato : 8. juni 2004

Herved fremsendes opdateret oversigt over de lande, der samarbejder med Danmark i forhold til Haagerkonventionen af 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser samt Europarådskonventionen af 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelser af afgørelser om forældremyndighed.

Haagerkonventionen af 1980 om de civile retlige virkninger af international børnebortførelse:

Argentina	Italien	Serbien og Montenegro
Australien	Kina, Hong Kong	(tidl. Forb. Jugoslavien)
Belgien	Kina, Macau	Slovakiet
Bosnien Hercegovina	Kroatien	Spanien
Canada	Luxembourg	Storbritannien
Chile	Makedonien	Sverige
Cypern	Mexico	Sydafrika
Estland	Monaco	Tjekkiet
Finland	New Zealand	Tyrkiet
Frankrig	Norge	Tyskland
Grækenland	Panama	Ungarn
Holland	Polen	USA
Irland	Portugal	Venezuela
Island	Rumænien	Østrig
Israel	Schweiz	

Der henvises i øvrigt til følgende hjemmeside: <http://www.hcch.net>.

Bilag 5

Statistik over børnebortførelsessager i Civilretsdirektoratet siden 1991

Opdateret den 18. maj 2004

1991: (alle sager er afsluttet)

Antal sager om udlevering	4
Heraf blev fremmet	2
Ifølge Haagerkonventionen	2
Vedrørende de sager, der blev fremmet	
<u>Antal sager om udlevering af børn fra DK</u>	1
Antal sager afsluttet ved forlig	1
<u>Antal sager om udlevering af børn fra udlandet</u>	1
Antal sager afgjort i retten	1
Udfald af sager afgjort i retten	
Udlevering	1
Vedrørende de sager, der ikke blev fremmet	
Antal sager afvist pga. formelle problemer	2

1992: (alle sager er afsluttet)

Antal sager om udlevering	7
Heraf blev fremmet	7
Ifølge Haagerkonventionen	6
Ifølge Europarådskonventionen	1

Vedrørende de sager, der blev fremmet

Antal sager om udlevering af børn fra DK 4

Antal sager afgjort i retten 3

Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet 1

Udfald af sager afgjort i retten

Udlevering 3

Antal sager om udlevering af børn fra udlandet 3

Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet 3

1993: (alle sager er afsluttet)

Antal sager om udlevering	16
Heraf blev fremmet	13
Ifølge Haagerkonventionen	13
Vedrørende de sager, der blev fremmet	
<u>Antal sager om udlevering af børn fra DK</u>	7
Antal sager afgjort i retten	5
Antal sager afsluttet ved forlig	2
Udfald af sager afgjort i retten	
Udlevering	3
Ikke udlevering	2 ¹⁾
<u>Antal sager om udlevering af børn fra udlandet</u>	6
Antal sager afgjort i retten	4
Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet	2
Udfald af sager afgjort i retten	
Udlevering	3
Ikke udlevering	1 ²⁾
Vedrørende de sager, der ikke blev fremmet	
Antal sager afvist pga. formelle problemer	2
Antal sager trukket tilbage før, de blev fremmet	1

1) En oprindelig afgørelse om udlevering omgøres i én sag efter, at Bm har været under jorden med B.

2) HK art. 13, stk. 2, B er næsten 16 år.

1994: (alle sager er afsluttet)

Antal sager om udlevering	24
Heraf blev fremmet	20
Ifølge Haagerkonventionen	20
Vedrørende de sager, der blev fremmet	
<u>Antal sager om udlevering af børn fra DK</u>	9
Antal sager afgjort i retten	4
Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet	3
Antal sager afsluttet ved forlig	2
Udfald af sager afgjort i retten	
Ikke udlevering	4 ¹⁾
<u>Antal sager om udlevering af børn fra udlandet</u>	11
Antal sager afgjort i retten	5
Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet	3
Antal sager afsluttet ved forlig	2
Antal sager henlagt af anden grund	1
Udfald af sager afgjort i retten	
Udlevering	4
Ikke udlevering	1 ²⁾
Vedrørende de sager, der ikke blev fremmet	
Antal sager afvist pga. formelle problemer	3
Antal sager trukket tilbage før, de blev fremmet	1

1) I tre sag antog retten, at bortførelsen ikke var ulovlig, og i den sidste sag gik Bm under jorden med B i flere år, hvorefter afgørelsen ved genoptagelsen blev ændret.

2) HK art. 13, stk. 2, B er 10 år.

1995: (alle sager er afsluttet)

Antal sager om udlevering:	30
Heraf blev fremmet	27
Ifølge Haagerkonventionen	23
Ifølge Europarådskonventionen én sag vedr. både HK og EK	4
Ifølge Nordisk konvention	1

Vedrørende de sager, der blev fremmet

Antal sager om udlevering af børn fra DK 19

Antal sager afgjort i retten	12
Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet	3
Antal sager afsluttet ved forlig	3
Antal sager afsluttet af anden grund	1

Udfald af sager afgjort i retten¹⁾

Udlevering	8
Ikke udlevering	5 ²⁾

<u>Antal sager om udlevering af børn fra udlandet</u>	8
Antal sager afgjort i retten	5
Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet	3

Udfald af sager afgjort i retten³⁾

Udlevering	4
Ikke udlevering	2 ⁴⁾

Vedrørende de sager, der ikke blev fremmet

Antal sager trukket tilbage før, de blev fremmet	1
Sager henlagt pga. ukendskab til barnets opholdssted	2

1) Een sag vedrører to børn, hvoraf et barn efter rettens afgørelse skal udleveres, mens det andet skal blive i DK (HK Art. 13, stk. 1, litra b).

2) I to sager antages der ikke at være tale om ulovlig bortførelse, og i to sager træffes afgørelse iht. HK art. 13, stk. 2, børnene er i begge sager 15 år. Den tredje sag er omtalt under note 1.

3) Een sag vedrører to børn, hvoraf der oprindeligt træffes afgørelse om udlevering af begge børn. Efterfølgende genoptages det ene barns sag, hvorefter afgørelsen ændres, så hun ikke skal udleveres, jf. note 4.

4) I den ene sag træffes der i første omgang afgørelse om udlevering, men B nægter af rejse hjem. Efter ca. 1 år ny afgørelse, hvorefter B ikke skal udleveres (knap 12 år). Denne sag er omtalt under note 3. I den anden sag afviser retten appellen på et tidspunkt, hvor B har været i Spanien i flere år.

1996: (alle sager er afsluttet)

Antal sager om udlevering	12
Heraf blev fremmet	12
Ifølge Haagerkonventionen	12

Vedrørende de sager, der blev fremmet

Antal sager om udlevering af børn fra DK 6

Antal sager afgjort i retten	5
Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet	1

Udfald af sager afgjort i retten

Udlevering	3
Ikke udlevering	2 ¹⁾

Antal sager om udlevering af børn fra udlandet 6

Antal sager afgjort i retten	2
Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet	4

Udfald af sager afgjort i retten

Udlevering	1
Ikke udlevering	1 ²⁾

1) I ingen af sagerne antog retten, at bortførelsen var ulovlig

2) HK art. 13, stk. 1, litra b.

1997: (alle sager er afsluttet)

Antal sager om udlevering	24
Heraf blev fremmet	22
Ifølge Haagerkonventionen	20
Ifølge Nordisk Konventionen	2

Vedrørende de sager, der blev fremmet

Antal sager om udlevering af børn fra DK 14

Antal sager afgjort i retten	5
Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet	2
Antal sager afsluttet ved forlig	3
Antal sager henlagt af anden grund	4

Udfald af sager afgjort i retten

Udlevering	1
Ikke udlevering	3 ¹⁾
Ikke genoptagelse af sagen	1

Antal sager om udlevering af børn fra udlandet 8

Antal sager afgjort i retten	4
Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet	2
Antal sager henlagt af anden grund	2

Udfald af sager afgjort i retten

Udlevering	2
Ikke udlevering	2 ²⁾

Vedrørende de sager, der ikke blev fremmet

Antal sager trukket tilbage, før de blev fremmet 2

1) I den ene sag træffes der afgørelse iht. HK art. 13, stk. 2, B var 12 år. I den anden sag har Bm og Bf indgået forlig i dansk fogedret om, at de alle skal bosætte sig i DK, hvorefter Bf på ny anmoder om udlevering af B. Retten fandt i de to sidste sager ikke, at der var tale om bortførelser.

2) I den ene sag træffes der i 2. instans afgørelse om, at barnet ikke skal udleveres, jf. art. 13, stk. 1, litra b. I den anden sag er tilbageholdelsen sket før landets tiltræden til HK.

1998: (alle sager er afsluttet)

Antal sager om udlevering	29
Heraf blev fremmet	26
Ifølge Haagerkonventionen	25
Ifølge Europarådskonventionen	1

Vedrørende de sager, der blev fremmet

Antal sager om udlevering af børn fra DK 16

Antal sager afgjort af retten	8
Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet	4
Antal sager afsluttet ved forlig	4

Udfald af sager afgjort i retten

Udlevering 8

Antal sager om udlevering af børn fra udlandet 10

Antal sager afgjort af retten	2
Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet	6
Antal sager afsluttet ved forlig	1
Antal sager afvist af centralmyndigheden	1

Udfald af sager afgjort i retten

Udlevering 1
Ikke udlevering 1

Vedrørende de sager, der ikke blev fremmet

Antal sager trukket tilbage før de blev fremmet	1
Antal sager henlagt af anden grund	1
Antal sager endnu ikke fremmet	1

1999: (alle sager er afsluttet)

Antal sager om udlevering	23
Heraf blev fremmet	21
Ifølge Haagerkonventionen	19
Ifølge Europarådskonventionen	2
Ifølge Nordisk Konvention	1

Vedrørende de sager, der blev fremmet

Antal sager om udlevering af børn fra DK 11

Antal sager afgjort i retten	6
Antal sager afsluttet ved forlig	1
Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet	4

Udfald af sager afgjort i retten

Udlevering	3
Ikke udlevering	3 ¹⁾

Antal sager om udlevering af børn fra udlandet 10

Antal sager afgjort af retten	3
Antal sager afsluttet ved forlig	2
Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet	2
Antal sager afsluttet af anden grund	2
Antal sager afvist af centralmyndigheden	1

Udfald af sager afgjort i retten

Udlevering	2
Ikke udlevering	1 ²⁾

Vedrørende de sager, der ikke blev fremmet

Antal sager trukket tilbage før de blev fremmet 2

1) To af afgørelserne er henholdsvis begrundet med, at B har været længe i DK, og med at B selv modsatte sig udlevering.

2) Hjemlen skal formentlig findes i HK artikel 13, stk. 1, litra b, men det har aldrig været muligt at få nærmere oplysninger herom.

2000: (alle sager er afsluttet)

Antal sager om udlevering	24
Heraf blev fremmet	15
Ifølge Haagerkonventionen	14
Ifølge Europarådskonventionen	1

Vedrørende de sager, der blev fremmet

Antal sager om udlevering af børn fra Danmark 6

Antal sager afgjort af retten	5
Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet	1

Udfald af sager afgjort i retten

Udlevering	2
Ikke udlevering	3 ¹⁾

Antal sager om udlevering af børn fra udlandet 9

Antal sager afgjort af retten	1
Antal sager afsluttet ved forlig	4
Antal sager trukket tilbage efter, at de var fremmet	4

Udfald af sager afgjort i retten

Udlevering	1
------------	---

Vedrørende de sager, der ikke blev fremmet

Antal sager trukket tilbage før de blev fremmet	2
Antal sager henlagt af anden grund	4
Antal sager ikke omfattet af en konvention	3

1) Den ene sag vedrører to børn. Udlevering blev nægtet under henvisning til, at det ene barn var fyldt 16 år, og at det andet barn på 14 år modsatte sig udleveringen. I de to andre sager blev udlevering nægtet under henvisning til, at barnet havde boet i Danmark i over et år og var faldet godt til i nye omgivelser (art. 12, 2. pkt. i HK).

2001: (alle sager er afsluttet)

Antal sager om udlevering	27
Heraf blev fremmet	23
- Ifølge Haagerkonventionen	22

Vedrørende de sager, der blev fremmet

<u>Antal sager om udlevering af børn fra DK</u>	10
---	----

Antal sager afgjort af retten	4
Antal sager afsluttet ved forlig/frivillig udl.	4
Antal sager afsluttet pga. tilbagekaldelse af ans.	2

Udfald af sager afgjort i retten

Udlevering	3
Ikke udlevering	1

<u>Antal sager om udlevering af børn fra udlandet</u>	13
---	----

Antal sager afgjort af retten	3
Antal sager afsluttet ved forlig/frivillig udl.	3
Antal sager afsluttet pga. passivitet	1
Antal sager afsluttet af anden grund	6

Udfald af sager afgjort i retten

Udlevering	3
------------	---

Vedrørende de sager, der ikke blev fremmet

Antal sager henlagt af anden grund	2
Antal sager ikke omfattet af en konvention	2

1) I én sag blev de tre børn bortført videre til Pakistan. I en anden sag fyldte barnet 16 år inden sagens afslutning.

2002: (alle sager er afsluttet)

Antal sager om udlevering:	25
Heraf blev fremmet	17
- Ifølge Haagerkonventionen	15 ²

Vedrørende de sager, der blev fremmet

<u>Antal sager om udlevering af børn fra DK</u>	7
---	---

Antal sager afgjort af retten	6
Antal sager afsluttet ved forlig/frivillig udl.	1

Udfald af sager afgjort af retten

Udlevering	4
Ikke udlevering	2 ³

<u>Antal sager om udlevering af børn fra udlandet</u>	10
---	----

Antal sager afgjort af retten	3
Antal sager afsluttet ved forlig/frivillig udl.	3
Antal sager afsluttet af anden grund	2 ⁴
Antal sager afsluttet pga. passivitet	2

Udfald af sager afgjort af retten

Udlevering	2
Ikke udlevering	1

Vedrørende de sager, der ikke blev fremmet

Antal sager, der er henlagt pga. passivitet	1
Antal sager, hvor anm. blev trukket tilbage	3
Antal sager henl. pga. mangler v. ansøgning	3
Antal sager ikke omfattet af en konvention	1

2) I én sag fremmede Civilretsdirektoratet efter HK. Den udenlandske CM ville imidlertid kun behandle sagen efter EK.

3) I den ene sag afgjorde retten i det anmodende land, at der ikke var tale om en ulovlig børne-bortførelse (såkaldt artikel 15-afgørelse). Fogedretten afviste derfor at udlevere barnet.

4) I den ene sag hentede anmoderen selv barnet i udlandet uden bortførerens viden/medvirken. I den anden blev anmoderen undervejs i sagen frataget forældremyndigheden, hvorfor Civilretsdirektoratet trak sagen tilbage.

2003:

Antal sager om udlevering	29
Heraf blev fremmet	25
- ifølge Haagerkonventionen	22

Vedrørende de sager, der blev fremmet

<u>Antal sager om udlevering af børn fra DK</u>	11
Antal sager afgjort af retten	7
Antal sager afgjort ved forlig/frivillig udl.	1
Anmodningen trukket tilbage	1
Antal uafsluttede sager	2

Udfald af sager afgjort af retten

Udlevering	2 ⁵
Ikke udlevering	5

Antal sager om udlevering af børn fra udlandet 14

Antal sager afgjort af retten	1
Antal sager afgjort ved forlig/frivillig udl.	3
Antal sager afsluttet af anden grund	4 ⁶
Antal sager afsluttet pga. passivitet	1
Anmodningen trukket tilbage	3 ⁷
Antal uafsluttede sager	2

Udfald af sager afgjort af retten

Udlevering	1
Ikke udlevering	

Vedrørende de sager, der ikke blev fremmet

Antal sager ikke omfattet af en konvention	1
Anmodningen trukket tilbage	2
Antal sager henl. pga. mangler v. ansøgning	1

5) I én sag var der tale om 6 børn. Fogedretten afviste at udlevere alle 6 pga. de to ældstes vægring herimod. Landsretten omgjorde delvis fogedrettens afgørelse og bestemte, at de 4 yngste børn skulle udleveres.

6) I én af sagerne afviste centralmyndigheden at udlevere barnet, men der blev fastsat samvær med den anmodende forælder i Danmark. Forælderen havde forældremyndigheden alene og "tilbageholdt" barnet under samværet. Udleveringssagen blev derfor afsluttet.

7) I én af sagerne blev anmodningen trukket tilbage fordi det ikke var muligt at opnå kontakt til den udenlandske centralmyndighed.

2004:

Antal sager om udlevering 14
Heraf blev fremmet 8

- ifølge Haagerkonventionen 6

Vedrørende de sager, der blev fremmet

Antal sager om udlevering af børn fra DK 4

Antal sager afgjort af retten

Antal uafsluttede sager 4

Udfald af sager afgjort af retten

Udlevering

Ikke udlevering

Antal sager om udlevering af børn fra udlandet 4

Antal sager afgjort af retten

Antal sager afsluttet ved forlig/frivillig udl. 1

Antal uafsluttede sager

Udfald af sager afgjort af retten

Udlevering

Ikke udlevering

Vedrørende de sager, der ikke blev fremmet

Antal sager, der ikke er blevet fremmet endnu – afventer dok. 2

Antal sager ikke omfattet af en konvention 2

Anmodningen trukket tilbage inden fremme 1

Antal sager henlagt af anden grund 1

